

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 17 ja 34 a luvun muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia, pakkokeinolakia, poliisilakia, lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annettua lakia, sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia, rikosrekisterilakia, julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia sekä julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annettua lakia.

Esityksen mukaan terrorismirikoksia koskevia rangaistussäännöksiä muutettaisiin ja täydennettäisiin. Terroristiryhmiin liittyvien säännösten soveltamisala laajenisi merkittävästi, kun rangaistavaksi tulisi yleisesti se, että henkilö hoitaa terroristiryhmän terroristisen rikollisen toiminnan kannalta olennaista tehtävää. Tämä muutos osaltaan perustelisi sitä, että kyseisen rikoksen eli terroristiryhmän toiminnan edistämisen rikosnimike muutettaisiin terroristiryhmän toimintaan osallistumiseksi.

Uutena terrorismirikoksena säädettäisiin rangaistavaksi terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen, jolla kehoitettaisiin tai houkuteltaisiin värväytymiseen terroristiryhmään tai terrorismirikoksen tekemiseen siten, että kehoitus tai houkuttelu on omiaan aiheuttamaan värväytymisen tai terrorismirikoksen tekemisen. Kehotuksesta tai houkuttelusta ei edellytettäisi aiheutuvan terrorismirikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisen vaaraa. Terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta tuomittaisiin sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen rahoittaminen ja matkustaminen toiseen valtion sellaisen julkisen kehottamisen tekemistä varten tulisivat rangaistaviksi terrorismirikoksen rahoittamisena ja matkustamisena terrorismirikoksen tekemistä varten.

Terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen rangaistavaksi säätämisestä johtuvat muutokset tehtäisiin rikosten selvittämisessä, estämisessä ja paljastamisessa käytettäviä salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja koskeviin säännöksiin. Keinokohtaisista säännöksistä muutettaisiin telekuuntelua, televalvontaa, peiteltyä tiedonhankintaa ja teknistä kuuntelua koskevia säännöksiä. Lisäksi teknisluonteisia muutoksia tehtäisiin muihin terrorismirikoksiin liittyviin säännöksiin.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan syksyllä 2021.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	5
2.1 Terroristiryhmän toiminnan edistäminen	5
2.1.1 Rikoslain 34 a luvun 4 § ja sen tausta	5
2.1.2 Lainsäädännön aikaisempi arviointi.....	8
2.1.3 Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen	9
2.2 Terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen rikokseen.....	11
2.3 Nykytilan arviointi	13
2.3.1 Terroristiryhmän toimintaan osallistuminen	13
2.3.2 Terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen	19
2.3.3 Rangaistussäännösten muuttamisen ajankohta.....	21
3 Tavoitteet	22
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	22
4.1 Rikoslakia koskevat ehdotukset	22
4.1.1 Terroristiryhmän toimintaan osallistuminen	22
4.1.2 Terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen	23
4.1.3 Uuden kehottamisrikoksen rahoittaminen ja sen tekemiseksi tapahtuva matkustaminen	26
4.2 Salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja koskevat ehdotukset	27
4.3 Lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käyttöä koskeva ehdotus	29
4.4 Muut ehdotettavat lainsäädäntömuutokset	30
4.5 Ehdotusten pääasialliset vaikutukset.....	31
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	32
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	32
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	32
6 Lausuntopalaute.....	34
7 Säännöskohtaiset perustelut	36
7.1 Rikoslaki	36
7.2 Pakkokeinolaki.....	45
7.3 Poliisilaki	46
7.4 Laki lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa	47
7.5 Laki sähköisen viestinnän palveluista.....	47
7.6 Rikosrekisterilaki	48
7.7 Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista	48
7.8 Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista	48
7.9 Laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista	48
8 Voimaantulo	48
9 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	48
9.1 Rikoslakia koskevat ehdotukset	48
9.1.1 Rangaistussäännösten täydentämisen ja muuttamisen lähtökohdat	48

9.1.2 Terroristiryhmän toimintaan osallistumisen rangaistavuuden alan laajentaminen	50
9.1.3 Terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen säätäminen rangaistavaksi	51
9.1.4 Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen huomioon ottaminen	53
9.1.5 Rangaistusasteikot	54
9.2 Pakkokeinolakia ja poliisilakia koskevat ehdotukset	54
9.3 Lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käyttämistä koskeva ehdotus	56
LAKIEHDOTUKSET	57
1. Laki rikoslain 17 ja 34 a luvun muuttamisesta	57
2. Laki pakkokeinolain 10 luvun muuttamisesta	59
3. Laki poliisilain 5 luvun muuttamisesta	62
4. Laki lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetun lain 3 §:n muuttamisesta	65
5. Laki sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta	65
6. Laki rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta	67
7. Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 80 §:n muuttamisesta	68
8. Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 84 §:n muuttamisesta	69
9. Laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain 47 §:n muuttamisesta	69
LIITE	71
RINNAKKAISTEKSTIT	71
1. Laki rikoslain 17 ja 34 a luvun muuttamisesta	71
2. Laki pakkokeinolain 10 luvun muuttamisesta	74
3. Laki poliisilain 5 luvun muuttamisesta	79
4. Laki lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetun lain 3 §:n muuttamisesta	84
5. Laki sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta	85
6. Laki rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta	89
7. Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 80 §:n muuttamisesta	90
8. Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 84 §:n muuttamisesta	91
9. Laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain 47 §:n muuttamisesta	92

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Oikeusministeriö asetti 26 päivänä helmikuuta 2020 työryhmän (jäljempänä ”työryhmä”), jonka tehtävänä oli arvioida kansallisen terrorismirikosten sääntelyn ajanmukaisuus ja sen vastaavuus keskeisten eurooppalaisten vertailumaiden sääntelyn kanssa. Erityisesti tuli arvioida terroristiryhmään tai -järjestöön kuulumiseen tai sen toimintaan osallistumiseen liittyvät rangaistussäännökset ja valmistella niitä koskevat tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Näitä kysymyksiä koskevien muutostarpeiden ilmetessä työryhmän mietintö oli laadittava hallituksen esityksen muotoon. Työryhmän oli tässä työssä myös erityisesti otettava huomioon keskeisiksi katsottavien vertailuvaltioiden ja varsinkin muiden Pohjoismaiden lainsäädäntö.

Työryhmän asettamisen taustasta asettamispäätöksessä todettiin ensinnäkin se, että valtioneuvosto julkisti 16 päivänä joulukuuta 2019 linjaukset suomalaisten kotiuttamisesta al-Holn leiriltä ja että linjauksista yhden mukaan hallitus arvioi tarpeet lainsäädännön muutoksiin liittyen terroristiseen toimintaan sekä tekee tarvittavat korjaukset lainsäädäntöön. Lisäksi taustan osalta työryhmän asettamispäätöksessä todettiin, että vastauksessaan kirjalliseen kysymykseen KK 300/2019 vp (Jaana Pelkonen/kok) oikeusministeriö on todennut ministeriön tulevan arvioidaan terroristiryhmän toimintaan osallistumista ja siihen kuulumista koskevaa sääntelyä ottaen huomioon muidenkin valtioiden lainsäädännöt.

Työryhmä luovutti yksimielisen mietintönsä 16 päivänä kesäkuuta 2020 (Terrorismirikosten sääntelyn ajanmukaisuus ja vastaavuus vertailumaiden sääntelyn kanssa; Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2020:8; jäljempänä ”työryhämietintö”). Linkki mietintöön: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162311>

Toimeksiantonsa mukaisesti työryhmä ensinnäkin arvioi terrorismirikoksia koskevien rangaistussäännösten ajanmukaisuutta ja vastaavuutta keskeisten vertailumaiden sääntelyn kanssa. Työryhmän johtopäätösten mukaan Suomessa terrorismirikoksina rangaistaviksi säädettyjen tekojen joukko on laaja. Lainsäädännön todettiin vastaavan Suomea sitovia kansainvälisiä velvoitteita sillä varauksella, että tuolloin valmisteltavina olivat terrorismin rahoittamiskorsia koskevat lainsäädäntömuutokset ja että terrorismirikoksia koskevan direktiivin täytäntöönpanon arviointi on Euroopan unionissa vielä kesken. Työryhmän arvion mukaan Suomen terrorismirikoksia koskevat rangaistussäännökset ovat kattavia vertailuvaltioiden lainsäädäntöihin verrattuina.

Todetuista yleisistä arvioistaan huolimatta työryhmä katsoi aiheelliseksi ja perustelluksi eräiden lainsäädäntömuutosten tekemisen. Työryhmä ensinnäkin ehdotti rangaistavuuden laajentamista terroristiryhmän toiminnan edistämistä koskevassa rikoslain (39/1889) 34 a luvun 4 §:n 1 momentissa jo rangaistaviksi säädettyjen edistämistekojen lisäksi siihen, että henkilö hoitaa terroristiryhmän terroristisen rikollisen toiminnan kannalta olennaista tehtävää. Kyseisen rikoksen nimike myös muutettaisiin ”terroristiryhmän toimintaan osallistumiseksi”.

Lisäksi työryhmä ehdotti, että rikoslain 34 a luvun 5 d §:ssä säädetään uutena terrorismirikoksena rangaistavaksi terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen, joka koskisi värväytymistä terroristiryhmään tai terrorismirikoksen tekemistä ja josta tuomittaisiin sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Kyseisen teon rangaistavuus ei edellyttäisi vaaraa terrorismirikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisestä. Rangaistaviksi terrorismirikoksina tulisivat myös sellaisen julkisen kehottamisen rahoittaminen ja matkustaminen toiseen valtioon sen tekemistä varten.

Rikoslain 34 a luvun muutosten edellyttämät muutokset työryhmä ehdotti tehtäviksi rikosten selvittämisessä, paljastamisessa ja estämisessä käytettäviä salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja koskeviin pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun ja poliisilain (872/2011) 5 luvun säännöksiin. Lisäksi työryhmä ehdotti muutettavaksi lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetun lain (657/2019) 3 §:n 6 kohdassa olevaa terrorismirikoksen määritelmää niin, että sen piiriin tulee myös terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen.

Työryhmän mietintö oli 28 päivänä elokuuta 2020 päättyneellä lausuntokierroksella. Lausuntopyynnön johdosta oikeusministeriö sai mietinnöstä lausunnot 23 viranomaiselta, yhteisöltä ja henkilöltä. Lausunnon antoivat liikenne- ja viestintäministeriö, sisäministeriö, ulkoministeriö, valtiovarainministeriö, eduskunnan oikeusasiamies, valtioneuvoston oikeuskansleri, keskusrikospoliisi, Poliisihallitus, suojelupoliisi, syyttäjälaitos (valtakunnansyyttäjän toimisto), rajavartiolaitoksen esikunta (sisäministeriön rajavartio-osasto), Turun hovioikeus, Helsingin kärjäoikeus, Itä-Uudenmaan kärjäoikeus, Etelä-Suomen syyttäjääalue, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Lakimiesliitto ry, Amnesty International Suomen osasto ry, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry, Suomen tuomariliitto ry, Suomen syyttäjäyhdistys ry, Lapin yliopisto (professori Minna Kimpimäki) ja professori Martin Scheinin. Näistä valtiovarainministeriö, Itä-Uudenmaan kärjäoikeus ja Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry ainoastaan ilmoittivat, että ne eivät lausu. Lausunnoista on 30 päivänä syyskuuta 2020 julkaistu lausuntotiivistelmä (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2020:14). Linkki lausuntotiivistelmään: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162446>

Lausuntoja ja niiden huomioon ottamista on selostettu jäljempänä lausuntopalautetta koskevassa jaksossa 6. Lausuntokierroksen jälkeen hallituksen esitys on viimeistelty oikeusministeriössä.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Terroristiryhmän toiminnan edistäminen

2.1.1 Rikoslain 34 a luvun 4 § ja sen tausta

Rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentissa säädetään rangaistavaksi terroristiryhmän toiminnan edistäminen seuraavasti:

Joka edistääkseen terroristiryhmän 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa taikka tietoisena siitä, että hänen toimintansa edistää sitä,

- 1) varustaa tai yrittää varustaa terroristiryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla,
- 2) hankkii tai yrittää hankkia taikka luovuttaa terroristiryhmälle toimitiloja tai muita sen tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä,
- 3) hankkii tai yrittää hankkia tiedon, jonka tuleminen terroristiryhmän tietoon on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa maalle tai kansainväliselle järjestölle, taikka välittää, luovuttaa tai ilmaisee terroristiryhmälle sellaisen tiedon,
- 4) hoitaa terroristiryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antaa ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja tai

5) tekee 32 luvun 6 tai 7 §:ssä tarkoitetun rikoksen,

on tuomittava, jollei teko ole 1, 1 a tai 2 §:n mukaan rangaistava taikka siitä säädetä muualla laissa yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, *terroristiryhmän toiminnan edistämisestä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Mitä 1 momentin 4 kohdassa säädetään oikeudellisesta neuvonnasta, ei kyseisen pykälän 2 momentin mukaan koske rikoksen esitutkintaan tai tuomioistuinkäsittelyyn taikka rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvää oikeudellisen avustajan tai asiamiehen tehtävien hoitamista.

Terroristiryhmän toiminnan edistämällä edistetään siis terroristiryhmän rikoslain 34 a luvun 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa. Viitatuissa pykälissä säädetään rangaistaviksi terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset, terroristisessa tarkoituksessa tehty radiologista asetta koskeva rikos ja terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu. Terroristiryhmän toiminnan edistämisen rangaistavuus ei edellytä mainittujen pykälien mukaisen rikoksen tekemistä ryhmän toiminnassa.

Terroristiryhmään liittyvät suoraan eräät muutkin rikoslain 34 a luvun rangaistussäännökset. Luvussa säädetään rangaistaviksi myös terroristiryhmän johtaminen (3 §) ja terroristiryhmän rahoittaminen (5 b §). Lisäksi myös muita luvussa rangaistaviksi säädettyjä rikoksia voidaan tehdä terroristiryhmän toiminnassa, koska rangaistussäännökset soveltuvat kirjoitustapansa puolesta niin yksin kuin ryhmän kanssa toimivien henkilöiden tekoihin. Näin ollen esimerkiksi koulutuksen antaminen (4 a §) ja kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten (4 b §) ovat rangaistavia myös ryhmän toiminnassa tehtyinä. Lisäksi värväystä terrorismirikoksen tekemiseen koskevassa rikoslain 34 a luvun 4 c §:ssä eräinä tekotapoina nimenomaan mainitaan terroristiryhmän perustaminen tai organisoiminen taikka väen värväminen terroristiryhmään tai sen yrittäminen.

Kansainvälisesti hyväksyttyä yleismaailmallisesti sovellettavaa terroristijärjestön tai -organisaation määritelmää ei ole. Rikoslain 34 a luvun säännöksiä sovellettaessa noudatettava terroristiryhmän määritelmä on luvun 6 §:n 2 momentissa. Sen mukaan terroristiryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsenyntyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen 1 tai 1 a §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Terroristiryhmän määritelmä soveltuu joustavasti terroristijärjestöjen alueellisiin tai pienempiinkin osiin ja soluihin sekä järjestöistä kokonaan erillisiin yksittäisiin ryhmiin.

Terroristiryhmän toiminnan edistäminen säädettiin rangaistavaksi terrorismin torjumisesta tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/475/YOS (EYVL, N:o L 164, 22.6.2002, s. 3–7; jäljempänä ”puitepäätös”) kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä. Rangaistavaksi säättämällä toteutettiin puitepäätöksen 2 artiklan 2 kohdan b alakohdan velvoite säätää rangaistavaksi terroristiryhmän aktiviteetteihin osallistuminen (participating in the activities of a terrorist group). Mainitun alakohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että tahallisesti tehtynä rangaistaan terroristiryhmän toimintaan osallistuminen mukaan lukien tietojen tai aineellisten välineiden antaminen sille tai sen toiminnan rahoittaminen jollakin tavalla tietoisena siitä, että osallistuminen edistää terroristiryhmän rikollista toimintaa. Puitepäätöksen alakohta oli vaikuttamassa myös siihen, että rikoslain 34 a luvun 2 §:ssä säädetään rangaistavaksi terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu (HE 188/2002 vp, s. 43/II ja 44/I).

Sanatarkasti puitepäätöksen 2 artiklan 2 kohdan b alakohtaa vastaava terroristiryhmän aktiviteetteihin osallistumista koskeva kriminalisointivelvoite on Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2017/541 terrorismin torjumisesta sekä neuvoston puitepäätöksen

2002/475/YOS korvaamisesta sekä neuvoston päätöksen 2005/671/YOS muuttamisesta (EUVL, N:o L 88, 31.3.2017, s. 6–21; jäljempänä ”terrorismirikosdirektiivi”). Lainsäädäntöä ei muutettu direktiivin kyseisen 4 artiklan b alakohdan takia direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä.

Myös terroristiryhmän määritelmä perustuu puitepäätökseen (2 artiklan 1 kohta). Vastaava määritelmä on terrorismirikosdirektiivin 2 artiklan 3 alakohdassa.

Puitepäätöksen täytäntöönpanon ja terroristiryhmän toiminnan edistämisen rangaistavaksi säättämisen yhteydessä hallituksen esityksessä HE 188/2002 vp rikosnimikkeeksi ehdotettiin ”terroristiryhmän toimintaan osallistumista”, mutta lakivaliokunnan kannan (LaVM 24/2002 vp) vuoksi rikosnimike muutettiin eduskuntakäsittelyssä ”terroristiryhmän toiminnan edistämiseksi”, jonka valiokunta katsoi paremmin vastaavan pykälän sisältöä.

Erityisesti rangaistussäännösten tarkkarajaisuutta edellyttävän rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vuoksi rikoslain 34 a luvun 4 §:ssä säädetään rangaistavasta toiminnasta huomattavasti yksityiskohtaisemmin kuin puitepäätöksen ja terrorismirikosdirektiivin alakohdissa. Rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentissa rangaistaviksi säädettyjen tekojen luettelo muuttui eduskuntakäsittelyssä. Hallituksen esityksessä HE 188/2002 vp momenttiin ehdotettiin 6 kohtaa, jonka mukaan rangaistaisiin sitä, joka muulla vakavuudeltaan edellisiin kohtiin rinnastettavalla tavalla toimii terroristiryhmän hyväksi. Kohtaa perusteltiin hallituksen esityksessä (s. 54) sillä, että puitepäätöksen yleisluonteisuuden vuoksi tällainen tarkemmin täsmentämätön kohta on tarpeen. Tarkoituksena ei esityksen perustelujen mukaan ollut, että kohta olisi mahdollistanut rankaisemisen esimerkiksi pelkästä ryhmän kokouksiin osallistumisesta, sen tukemisesta mielipiteenilmauksin taikka sen kannattamisesta. Kohdan perusteluissa viitattiin myös eräisiin rangaistaviin tekoihin (rahanpesurikokset) ja eräisiin muuten sinänsä laillisiin tekoihin (talouden hoitaminen ja tärkeiden taloudellisten neuvojen antaminen).

Perustuslakivaliokunta piti rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momenttiin ehdotettua 6 kohtaa sääntelyn tarkkuuden kannalta arveluttavana, ja sen poistamista lakiehdotuksesta oli syytä harkita (PeVL 48/2002 vp, s. 3/II). Perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten lakivaliokunta katsoi mietinnössään (s. 6/II), että 6 kohta ei ollut rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteen sisältyvän täsmällisyysvaatimuksen kannalta riittävän tarkkarajainen. Säännöksen perusteella ei ollut mahdollista ennakolta tietää, mitkä teot sen mukaan ovat rangaistavia. Lakivaliokunnan mietinnön johdosta momenttiin kuitenkin otettiin hallituksen esityksessä todettuun perustuen tärkeiden taloudellisten asioiden hoitamista tai erittäin tärkeiden taloudellisten tai oikeudellisten neuvojen antamista koskeva 6 kohta sekä kätkemisrikoksia koskeva 7 kohta, joista viimeksi mainittu on myöhemmin tarkentunut koskemaan rahanpesurikoksia. Kohtien numerointi on myös muuttunut (nykyisin 4 ja 5 kohta), kun momentista poistettiin Euroopan neuvoston terrorismin ehkäisemistä koskevaan yleissopimukseen (SopS 48–49/2008; jäljempänä ”Euroopan neuvoston yleissopimus”) liittymisen yhteydessä värväämistä ja koulutuksen antamista koskevat kohdat mainittujen tekojen tullessa yleisesti rangaistaviksi niitä koskevien erillisten rikoslain 34 a lukuun lisättyjen säännösten nojalla.

Poliisiasian tietojärjestelmään on vuoden 2014 alusta vuoden 2020 puoliväliin mennessä kirjattu 28 tutkittavaksi tullutta terrorismirikosta koskevaa asiaa, joiden rikosilmoitukset ovat sisältäneet 45 epäiltyä terrorismirikosta. Vain yksi kirjatuista rikoksista on koskenut terroristiryhmän toiminnan edistämistä. Tuomioistuinkäsittelyyn terrorismirikoksia on Suomessa toistaiseksi päätynyt vähän. Ainoa lainvoimainen syyksi lukeva terrorismirikostuomio on Varsinais-Suomen käräjäoikeuden Turun puukotustapauksesta 15.6.2018 antama tuomio. Sen lisäksi tuomioistuimissa on käsitelty eräitä muitakin terrorismirikoksia koskevia asioita, joissa on päädytty

syytteiden hylkäämiseen käräjäoikeudessa tai hovioikeudessa. Terroristiryhmän toiminnan edistämistä koskevia syytteitä ei ole nostettu.

2.1.2 Lainsäädännön aikaisempi arviointi

Terrorismirikosdirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä lyhyesti käsiteltiin terroristiryhmään tai -järjestöön taikka muuhun sellaiseen organisaatioon kuulumisen säätämistä sellaisenaan rangaistavaksi (HE 30/2018 vp, s. 37), vaikka samalla todettiin, että direktiivi tai muutkaan kansainväliset velvoitteet eivät sitä edellytä. Hallituksen esityksessä todetaan seuraava:

”Tällaisen tekotavan osalta herää ensinnäkin kysymys siitä, mitä ”kuulumisella” tarkoitetaan ja miten se osoitetaan. Kysymyksessä olevat organisaatiot eivät pidä rekistereitä tai luetteloita toimintaansa osallistuvista henkilöistä tai anna toimintaan osallistuville organisaatioon kuulumista osoittavia asiakirjoja, joista kuulumisen olisi muodollisesti pääteltävissä. ”Kuulumista” on mahdollista tulkita jopa niin, että sen piiriin kuuluvat esimerkiksi oleskelu ja ajan viettäminen terroristiryhmään kuuluvien henkilöiden kanssa ilman, että millään tavalla osallistutaan heidän rikolliseen toimintaansa.

Terroristiorganisaatioon kuulumisen osalta on huomattava se, että rikosoikeudellinen laillisuusperiaate edellyttää rangaistavaksi säädetyltä teolta täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta. Perustuslakivaliokunta on lukuisissa terrorismirikoksia koskeissa lausunnoissaan (esimerkiksi PeVL 26/2014 vp, 37/2016 vp ja 56/2016 vp) kiinnittänyt erityistä huomiota kyseiseen periaatteeseen, joka edellyttää rikoksen tunnusmerkistön ilmaisemista laissa riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on kohtuudella ennakoitavissa, onko toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa. Laillisuusperiaatteen voi katsoa myös edellyttävän, että rangaistava toiminta tai laiminlyönti ilmenee ulkonaisesti havaittavalla tavalla. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että terrorismirikosten rangaistavuutta ulotetaan huomattavan etäälle varsinaisesta terrorismirikoksesta ilman, että minkäänlaista vaaraa terrorismirikoksen toteutumisesta olisi käsillä (PeVL 56/2016 vp, s. 8). Perustuslakivaliokunnan esiin nostamat näkökohdat korostuvat tilanteissa, joissa kansainväliset velvoitteet eivät edellytä jonkin toiminnan rangaistavaksi säätämistä.

Kuulumista terroristiorganisaatioon ilmentävät tarkkarajaisella ja todennettavissa olevalla tavalla sen toiminnassa tehdyt terrorismirikokset, joiden piiri on laaja, jotka voivat olla hyvinkin etäisessä yhteydessä terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn rikokseen ja joilla laajasti säädetään rangaistaviksi sellaisen rikoksen tekemistä edistävät merkitykselliset teot. Ne kattavat terroristiryhmän johtamisen ja terroristiryhmän toiminnan edistämisen lisäksi myös terroristiorganisaation puitteissa tehdyn terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun, koulutuksen antamisen terrorismirikoksen tekemistä varten, kouluttautumisen terrorismirikoksen tekemistä varten, värväyksen terrorismirikoksen tekemiseen, terrorismin rahoittamisen, terroristiryhmän rahoittamisen ja matkustamisrikoksen. Myös tässä esityksessä rangaistavaksi ehdotettu uusi terrorismirikos eli matkustamisrikoksen edistämisrikos voitaisiin käytännössä tehdä terroristiorganisaation toiminnan puitteissa varsinkin sen takia, että sillä nimenomaisesti tunnusmerkistönsä mukaisesti edistetään toisen tekemää rikosta.”

Hallituksen esityksen kyseisessä kohdassa myös todetaan, että tarvetta ja mahdollisuuksia säätää rangaistavaksi terroristiryhmään kuulumisen arvioitiin vuonna 2015 valmisteltaessa Euroopan neuvoston yleissopimuksen lisäpöytäkirjaa. Suomi on allekirjoittanut lisäpöytäkirjan vuonna 2016, mutta ei ole vielä liittynyt siihen. Neuvottelujen tuloksena lisäpöytäkirjan 2 artiklassa päädyttiin siihen, että sopijapuolten on säädettävä rangaistavaksi osallistuminen yhteenliittymään tai ryhmään terroristisessa tarkoituksessa (participating in an association or group for the purpose of terrorism). Artikla kuuluu seuraavasti:

1. For the purpose of this Protocol, "participating in an association or group for the purpose of terrorism" means to participate in the activities of an association or group for the purpose of committing or contributing to the commission of one or more terrorist offences by the association or the group.

2. Each Party shall adopt such measures as may be necessary to establish "participating in an association or group for the purpose of terrorism, as defined in paragraph 1, when committed unlawfully and intentionally, as a criminal offence under its domestic law.

Euroopan neuvoston yleissopimuksen lisäpöytäkirjan 2 artiklan mukaan rangaistavaa tulee siis olla osallistuminen yhteenliittymän tai ryhmän aktiviteetteihin tarkoituksessa, että yksi tai useampi terrorismirikos tehdään yhteenliittymän tai ryhmän toimesta, tai tarkoituksessa myötävaikuttaa yhden tai useamman terrorismirikoksen tekemiseen ryhmän toimesta. Lisäpöytäkirjan 2 artiklaa ei käsitellä laajasti pöytäkirjan selitysmuistiossa (Explanatory Report). Tämä koskee myös osallistumisen tarkempaa luonnehtimista tai merkityksellisten aktiviteettien kuvaamista. Lisäpöytäkirjassa ei ole myöskään yhteenliittymän tai ryhmän määritelmää. Artiklaan liittyen lisäpöytäkirjan selitysmuistion 37 kappaleessa todetaan, että ei ole kansainvälisesti sitovaa terroristiyhteenliittymän tai -ryhmän käsitettä.

Oikeusministeriössä laaditun ja 22.5.2015 julkaistun, lausuntokierroksella olleen arviomuistion mukaan (s. 13–15) Euroopan neuvoston yleissopimuksen lisäpöytäkirjan 2 artikla ei edellytä terrorismirikoksia koskevan rikoslain 34 a luvun muuttamista tai täydentämistä. Tämä johtopäätös perustui mainitussa luvussa olevaan sääntelyyn ja erityisesti 4 §:n säännöksiin terroristiryhmän toiminnan edistämisestä. Arviomuistiossa todetun mukaan sopimuspuolilla on laaja harkinnanvara sen suhteen, minkälaista 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua aktiviteetteihin osallistumista on pidettävä merkityksellisenä. Lausuntokierroksella ainoastaan yksi lausunnonantaja käsiteli lisäpöytäkirjan 2 artiklaa. Hänellä ei ollut huomauttamista siltä osin kuin muistiossa on päädytty katsomaan, että tarvetta rikoslain muuttamiseen ei ole. Lausunnoista on julkaistu lausuntotiivistelmä (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 51/2015).

2.1.3 Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen

Rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä rangaistavaksi säädetty järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen muistuttaa teko tavoiltaan rikoslain 34 a luvun 4 §:ssä rangaistavaksi säädettyä terroristiryhmän toiminnan edistämistä ja on myös säätämismahdollisuutensa perusteella yhteydessä mainittuun pykälään, minkä vuoksi myös järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa koskevalla sääntelyllä on merkitystä tässä yhteydessä. Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentissa järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen on säädetty rangaistavaksi seuraavasti:

Se, joka

- 1) perustamalla tai organisoimalla järjestäytyneen rikollisryhmän taikka värväämällä tai yrittämällä värvätä henkilöitä sitä varten,
- 2) varustamalla tai yrittämällä varustaa järjestäytyntä rikollisryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla,
- 3) järjestämällä, yrittämällä järjestää tai antamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle koulutusta rikollista toimintaa varten,

- 4) hankkimalla, yrittämällä hankkia tai luovuttamalla järjestäytyneelle rikollisryhmälle toimitiloja tai muita sen rikollista toimintaa varten tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän rikollisen toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä,
- 5) suoraan tai välillisesti antamalla tai keräämällä varoja järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisen toiminnan rahoittamiseksi,
- 6) hoitamalla järjestäytyneen rikollisryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antamalla ryhmän rikollisen toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja tai
- 7) järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla vakavuudeltaan näihin verrattavalla olennaisella tavalla aktiivisesti edistämällä

osallistuu 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan, jossa tavoitteena on tehdä yksi tai useampi lainkohdassa mainittu rikos, ja jos tällainen rikos tai sen rangaistava yritys tehdään, on tuomittava *järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Kun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen säädettiin rangaistavaksi, hallituksen esityksessä HE 183/1999 vp ehdotettiin, että osallistuminen kuvataan rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentissa yleisellä tavalla ”osallistuu aktiivisesti rikollisjärjestön toimintaan”. Perustuslakivaliokunta korosti lausunnossaan sitä, että pyrittäessä esityksen mukaisesti kriminalisoimaan osallistumista tavalla, joka menee rikosoikeudessa vakiintuneiden osallistumiskäsitysten ulkopuolelle, sääntelyn täsmällisyysvaatimus korostuu tavanomaista enemmän (PeVL 10/2000 vp, s. 2/II). Perustuslakivaliokunta piti rangaistussääntelyn sisältöön kohdistettavan ennakoitavuusnäkökulman takia tarpeellisena, että sääntelyn muotoiluja pystytään vielä kehittämään. Hallintovaliokunta katsoi lakiehdotuksen perusteella olevan vaikea ennakoida, millainen toiminta on rangaistavaa (HaVL 18/2000 vp, s. 2/II). Lakivaliokunta piti momentin täsmentämistä välttämättömänä (LaVM 26/2002 vp, s. 3/II) ja kiinnitti huomiota siihen, että eduskunta oli hyväksynyt lain, jolla rikoslakiin lisättiin 34 a luku terrorismirikoksista. Mainitun luvun 4 §:ssä säädettiin rangaistavaksi terroristiryhmän toiminnan edistäminen, ja lakivaliokunta ehdotti, että järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisen tunnusmerkistö määrittellään vastaavalla tavoin kuin terroristiryhmän toiminnan edistäminen luetteloimalla tyhjentävästi rikoksen tekotavat. Lakivaliokunnan mietintö johti sitten osallistumistekojen yksityiskohtaiseen sääntelemiseen.

Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevaa rikoslain 17 luvun 1 a §:ää on muutettu sen säätämisen jälkeen. Kun Suomi liittyi kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaiseen YK:n yleissopimukseen (ns. Palermon sopimus, SopS 18–20/2004) pykälän 1 momentin muutettuun 7 kohtaan lisättiin tekotavaksi se, että tekijä muulla olennaisella tavalla aktiivisesti edistää järjestäytyneen rikollisryhmän tavoitteiden saavuttamista (laki 1372/2003). Eduskuntakäsittelyssä kohta muuttui jonkin verran hallituksen esityksessä (HE 32/2003 vp) ehdotetusta. Lakivaliokunnan mietinnön mukaan tärkeää oli, ettei olennaisuusvaatimuksen katsota täyttyvän kovin helposti (LaVM 5/2003 vp, s. 3/II). Tätä tarkoitusta valiokunnan mukaan ilmensi myös hallituksen esityksessä mainittu esimerkki, jonka mukaan rangaistavaksi on tarkoitettu rikollisryhmän toiminnan tai tavoitteiden kannalta tärkeiden tietojen hankkiminen, välittäminen tai luovuttaminen. Valiokunta piti myös tärkeänä (s. 4/I), että kohdassa tarkoitettua toiminnan rikosoikeudelliseen arviointiin sovelletaan ensisijaisesti ja mahdollisimman kattavasti rikoslain yleisiä osallisuussäännöksiä.

Rikoslain järjestäytyneitä rikollisryhmiä koskevien säännösten yhtenäistämisen yhteydessä rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 7 kohta muutettiin nykyiseen muotoonsa (laki 564/2015).

Tuolloin muutetun kohdan mukaan tekotapana on se, että tekijä aktiivisesti edistää järjestäytyneen rikollisryhmän tavoitteiden saavuttamista muulla vakavuudeltaan näihin verrattavalla olennaisella tavalla. Teon tulee siis olla vakavuudeltaan 1–6 kohdassa kuvattuihin osallistumistekoihin verrattava. Lain esitöiden (HE 263/2014 vp, s. 25/I) mukaan muutoksen taustalla oli se, että tämäntyyppisten tunnusmerkkien on katsottu olevan laillisuusperiaatteen kannalta tyydyttävämpiä, jos niistä nimenomaisesti ilmenee rinnasteisuus muihin kysymykseen tuleviin tekotapoihin. Kysymyksessä olevan kohdan mukaisesta osallistumisesta saattaa olla kysymys muissa kuin 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvissa ryhmän johtamista koskevissa keskeisissä toimissa samoin kuin silloin, kun henkilö vartioi rikollisryhmän tiloja, sikäli kuin nämä merkitsevät osallistumista ryhmän sellaiseen toimintaan, jonka tavoitteena on säännöksessä tarkoitettujen rikosten tekeminen (esityksen s. 35/I). Esitöiden mukaan esimerkiksi pelkkä ryhmän kokouksiin osallistuminen ei täytä rikoksen tunnusmerkistöä.

Kun verrataan toisiinsa rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentissa rangaistavaksi säädettyä terroristiryhmän toiminnan edistämistä ja rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentissa rangaistavaksi säädettyä järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista, rikosnimikkeet siis poikkeavat toisistaan toisen puhuessa ”edistämisestä” ja toisen ”osallistumisesta”. Terroristiryhmän toiminnan edistämistä koskeva rangaistussäännös ei edellytä, että edistettävä rikos eli terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos, terroristisessa tarkoituksessa tehty radiologista asetta koskeva rikos tai terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu taikka edistettävän rikoksen rangaistava yritys tehdään terroristiryhmän toiminnassa. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisen rangaistavuus puolestaan edellyttää, että toiminnan tavoitteena oleva rikos tai sen rangaistava yritys tehdään. Terroristiryhmän toiminnan edistämistä koskevassa rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentissa ei ole rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentissa olevaa 7 kohtaa vastaavaa kohtaa, jonka mukaan rangaistavaa on se, että tekijä aktiivisesti edistää järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla vakavuudeltaan näihin verrattavalla olennaisella tavalla. Toisaalta rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentissa ei ole rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohtaa vastaavaa kohtaa, jonka mukaan rangaistavana edistämistekona voi tulla kysymykseen tiettyjen tietojen hankkiminen, hankkimisen yrittäminen, välittäminen, luovuttaminen tai ilmaiseminen. Eduskunnan lakivaliokunnan mietinnössä LaVM 5/2003 vp todetun perusteella sellainen tietoon liittyvä toiminta voinee ainakin joissakin tapauksissa kuitenkin olla rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettua järjestäytyneen rikollisryhmän tavoitteiden saavuttamisen edistämistä.

2.2 Terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen rikokseen

Terroristijärjestöjen toiminnan edistämisen kannalta merkittäviä ovat toimet, joilla henkilöitä saadaan osallistumaan terroristijärjestöjen tai -ryhmien toimintaan. Osittain tällainen toiminta katetaan jo nyt rikoslain 34 a luvun säännöksillä. Luvun 4 c §:n mukaan rangaistavaa on värväys terrorismirikoksen tekemiseen. Pykälän mukaan rangaistavaa on muun ohessa se, että tekijä edistääkseen 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa (terroristisessa tarkoituksessa tehty rikokset, terroristisessa tarkoituksessa tehty radiologista asetta koskeva rikos ja terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu) perustaa tai organisoii terroristiryhmän taikka värvää väkeä terroristiryhmään. Lisäksi rikoslain 34 a luvun 5 d §:ssä säädetään rangaistavaksi terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistäminen, jolla voidaan edistää toisen henkilön matkustamista luvun 4 §:ssä säädetyn rikoksen eli terroristiryhmän toiminnan edistämisen tekemistä varten ja muunkin luvussa rangaistavaksi säädetyn terrorismirikoksen tekemiseksi terroristiryhmän toiminnassa. Myös osallisuus näihin rikoksiin on rangaistavaa.

Terroristiryhmään värväämiseen liittyen lain esitöissä (HE 188/2002 vp, s. 52) todetaan, että esimerkiksi ryhmän perustaja tai organisoija voivat toimia värväjinä olematta kuitenkaan ryh-

män jäseniä. Pykälän perusteluissa todetaan lisäksi, että ryhmän tukeminen mielipiteitä esittämällä tai muu sen kaltainen kannattaminen ei ole rangaistavaa ja että väen värväminen voi tapahtua kahdenkeskisin keskusteluin tai laajamittaisemmin.

Rikoslain 17 luvun 1 §:ssä säädetään rangaistavaksi julkinen kehottaminen rikokseen. Pykälän 1 momentin mukaan mainitusta rikoksesta tuomitaan se, joka joukkotiedotusvälinettä käyttäen tai julkisesti väkijoukossa taikka yleisesti tietoon saatetussa kirjoituksessa tai muussa esityksessä kehottaa tai houkuttelee rikoksen tekemiseen siten, että kehoitus tai houkuttelu 1) aiheuttaa vaaran, että sellainen rikos tai sen rangaistava yritys tehdään, tai 2) muuten selvästi vaarantaa yleistä järjestystä tai turvallisuutta. Rangaistukseksi määrätään sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Rikoslain 17 luvun 1 §:n 1 momentin perustelujen mukaan 1 kohdassa tarkoitettu vaara, että kehotuksen tai houkuttelun mukainen rikos tehdään, voidaan päätellä esimerkiksi siitä, että joku tai jotkut ryhtyvät valmistelemaan sellaista rikosta tai heidän lausumistaan tai muusta käyttäytymisestään voidaan päätellä heidän todennäköisesti ryhtyvän kehotuksen tai houkuttelun mukaiseen rikokseen (HE 6/1997 vp, s. 111). Samojen perustelujen perusteella kehoitus tai houkuttelu vaarantaa momentin 2 kohdan mukaisesti yleistä järjestystä tai turvallisuutta esimerkiksi silloin, kun kehoitus tai houkuttelu herättää yleisön keskuudessa pelkoa tai levottomuutta.

Rikoslain 17 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukainen vaara rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisestä tarkoittaa kohdan sanamuodon ja perustelujen perusteella konkreettista vaaraa erotukseksi abstraktisesta vaarasta, jonka toteutumiseen riittää, että teko tyypiltään on vaaraa aiheuttava. Abstraktista vaaraa voidaan kuvata ilmaisulla ”on omiaan aiheuttamaan”, jota käytetään esimerkiksi liikenneturvallisuuden vaarantamista koskevassa rikoslain 23 luvun 1 §:n 1 momentissa sekä yksityiselämää loukkaavaa tiedon levittämistä ja kunnianloukkausta koskevissa rikoslain 24 luvun säännöksissä (8 ja 9 §).

Julkinen kehottaminen rikokseen voi koskea kaikkia rikoksia, myös rikoslain 34 a luvussa rangaistaviksi säädettyjä terrorismirikoksia ja siten esimerkiksi luvussa rangaistavaksi säädettyä terroristiryhmän toiminnan edistämistä. Jos julkinen kehottaminen rikokseen tehdään terroristisessa tarkoituksessa siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle, tekijä syyllistyy rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa rangaistavaksi säädettyyn terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn julkiseen kehottamiseen rikokseen. Mainitusta rikoksesta tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Julkinen kehottaminen rikokseen lisättiin rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohtaan terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten joukkoon, kun Suomi liittyi Euroopan neuvoston yleissopimukseen. Lainsäädäntöä ei tarvinnut enää sen jälkeen muuttaa sen vuoksi, että myös neuvoston puitepäättös 2008/919/YOS terrorismin torjumisesta tehdyn puitepäättöksen 2002/475/YOS muuttamisesta (EUVL, N:o L 330, 28.11.2008, s. 21–23) ja sen jälkeen terrorismirikosdirektiivi ovat edellyttäneet terrorismirikoksen tekemiseen liittyvän julkisen yllytyksen säätämistä rangaistavaksi. Tässä yhteydessä ”terrorismirikos” vastaa rikoslain 34 a luvun 1 §:ssä ja 1 a §:ssä rangaistaviksi säädettyjä terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia ja terroristisessa tarkoituksessa tehtyä radiologista asetta koskevaa rikosta.

Euroopan neuvoston yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleessa ja direktiivin 5 artiklassa rangaistavuuden edellytyksenä on, että aiheutuu yhden tai useamman terrorismirikoksen tekemisen vaara. Sen enempää yleissopimuksen selitysmuistiosta kuin vuoden 2008 puitepäättöksen tai terrorismirikosdirektiivin johdantokappaleistakaan ei selvästi ilmene, minkä laatuisen vaaran jul-

kisesta yllytyksestä tulisi aiheutua. Kysymyksessä olevien kansainvälisten velvoitteiden toteuttamisen yhteydessä Suomessa on joka tapauksessa katsottu, että rikoslain 17 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti voidaan edellyttää konkreettisen vaaran aiheutumista rikoksen tekemisen tai sen rangaistavan yrityksen suhteen.

2.3 Nykytilan arviointi

2.3.1 Terroristiryhmän toimintaan osallistuminen

Kansainväliset velvoitteet

Työryhmämietinnön perusteella terrorismirikoksia koskevat rangaistussäännökset vastaavat Suomea sitovia kansainvälisiä velvoitteita tietyin varauksin (mietinnön s. 57, 58 ja 64). Tätä yleistä johtopäätöstä ei ole asetettu kyseenalaiseksi mietinnön lausuntopalautteessa. Vaikka terrorismirikosdirektiivin kansallisen täytäntöönpanon arviointi on vielä Euroopan unionissa kesken, työryhmä kuitenkin kiinnitti jo tässä vaiheessa huomiota (mietinnön s. 69) direktiivin 4 artiklan b alakohtaan, jota vastaava oli jo direktiivillä korvatus puitepäätöksen 2 artiklan 2 kohdan b alakohdassa. Molempien alakohtien mukaan on säädettävä rangaistavaksi terroristiryhmän toimintaan osallistuminen mukaan lukien tietojen tai aineellisten välineiden antaminen sille tai sen toiminnan rahoittaminen jollakin tavalla tietoisena siitä, että osallistuminen edistää terroristiryhmän rikollista toimintaa.

Puitepäätöksen ja terrorismirikosdirektiivin alakohdissa velvoitetaan säätämään yleisesti rangaistavaksi sellainen terroristiryhmän toimintaan osallistuminen, joka edistää ryhmän terroristista toimintaa. Tämän lisäksi alakohdissa mainitaan esimerkkejä sellaisesta toimintaan osallistumisesta. Terroristiryhmän toiminnan edistämistä koskeva rikoslain 34 a luvun 4 § perustuu kyseiseen puitepäätöksen alakohtaan, jonka kansallisen täytäntöönpanon seuranta on sinällään aikanaan suoritettu. Suoritetuista täytäntöönpanotoimista huolimatta voidaan perustellusti kysyä, täyttääkö terroristiryhmän toiminnan edistämistä koskeva rikoslain 34 a luvun 4 § täysin puitepäätöksen ja terrorismirikosdirektiivin kriminalisointivelvoitteet. Aikaisemmin todetun mukaisesti puitepäätöksen täytäntöönpanon yhteydessä pykälän 1 momenttiin ei otettu hallituksen esityksessä ehdotettua kohtaa, jonka mukaan rangaistavaksi olisi tullut se, että tekijä muulla vakavuudeltaan edellisiin kohtiin rinnastettavalla tavalla toimii terroristiryhmän hyväksi. Aikaisemmin todetun mukaisesti ehdotettua kohtaa perusteltiin sillä, että puitepäätöksen yleisluonteisuuden vuoksi tarkemmin täsmentämätön kohta on tarpeen.

Kansainvälisten kriminalisointivelvoitteiden jo tapahtunut täytäntöönpano ei estä sen jälkeen tapahtuvaa tarpeellisten täsmennysten ja tarkennusten tekemistä sekä sääntelyn saattamista aikaisempaa paremmin vastaamaan velvoitteiden tosiasiallista sisältöä. Puitepäätöksen ja terrorismirikosdirektiivin velvoitteet ovat vähimmäissääntelyä eivätkä ole myöskään esteenä laajemmille ja pidemmälle meneville kansallisille kriminalisoinneille. Kansallisessa arvioinnissa on kuitenkin otettava huomioon kriminalisointiperiaatteet ja rikosoikeuden käytölle asetettavat yleiset edellytykset. Rajansa tekojen rangaistavaksi säätämiselle ja jo rangaistaviksi säädettyjen tekojen rangaistavuuden alan laajentamiselle asettavat myös perus- ja ihmisoikeudet ja kansainvälinen humanitaarinen oikeus.

Euroopan neuvoston yleissopimuksen lisäpöytäkirjaan liittymisen yhteydessä tulee lopullisesti arvioitavaksi pöytäkirjan 2 artiklan (osallistuminen yhteenliittymään tai ryhmään terroristisessa tarkoituksessa) vastaavuus rikoslain 34 a luvun sääntelyn kanssa. Oikeusministeriössä laaditun ja lausuntokierroksella olleen, edellä jaksossa 2.1.2 jo käsitellyn arviomuistion mukaan artikla ei edellytä lainsäädäntömuutoksia.

Kansainväliset velvoitteet ja erityisesti kansainvälinen humanitaarinen oikeus rajoittavat mahdollisuuksia laajentaa terroristiryhmään liittyvien tekojen rangaistavuutta. Humanitaarista avustustoimintaa konfliktialueilla säännellään I ja IV Geneven sopimuksessa (Geneven sopimus maasotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden ja sairaiden aseman parantamisesta ja Geneven sopimus siviilihenkilöiden suojelemisesta sodan aikana, SopS 8/1955) ja Geneven sopimusten I ja II lisäpöytäkirjassa (Geneven yleissopimusten lisäpöytäkirja kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta ja Geneven yleissopimusten lisäpöytäkirja kansainvälistä luonnetta vailla olevien aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta, SopS 82/1980). Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden huomioon ottamista korostetaan Euroopan neuvoston yleissopimuksessa ja terrorismirikosdirektiivissä sekä useissa YK:n turvallisuusneuvoston terrorismin vastaisia toimia koskevissa päätöslauselmissa. Viimeksi mainituista keskeisimpiä ovat päätöslauselmat 2178 (2014), 2462 (2019) ja 2482 (2019).

Kansainvälisestä humanitaarisesta oikeudesta ei voi katsoa aiheutuvan estettä terroristiryhmän toimintaan liittyvien tekojen rangaistavuuden laajentamiseen sellaisiin tekoihin, jotka terroristiryhmän terroristisen rikollisen toiminnan edistämisen kannalta merkitykseltään rinnastuvat rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin kohdissa jo mainittuihin tekoihin ja jotka konkreettisesti hyödyttävät terroristiryhmän rikollisia tavoitteita. Arvioitaessa sääntelyn hyväksyttävyyttä kansainvälisen humanitaarisen oikeuden näkökulmasta on otettava huomioon myös se, että momentin mukaisista toimista rangaistaan sitä, jonka nimenomaisena tarkoituksena on edistää terroristiryhmän rikoslain 34 a luvun 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa tai jonka tietien hänen toimintansa edistää sitä. Tällaisen tietoisuus tai tarkoitus on vierasta kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaiselle avustustoiminnalle.

Kansainvälinen vertailu

Jäljempänä tarkemmin käsiteltäviin kriminalisointiperiaatteisiin ja rikoslainsäädännön käytölle asetettaviin yleisiin edellytyksiin ei kuulu se, että jokin teko on säädetty rangaistavaksi jossakin toisessa valtiossa tai joissakin toisissa valtioissa. Jos kansainvälinen velvoite edellyttää jonkin teon rangaistavaksi säätämistä taikka jos kriminalisointiperiaatteiden ja rikoslainsäädännön käytölle asetettavien yleisten edellytysten perusteella on perusteltua säätää jokin teko rangaistavaksi, mallia voidaan ottaa muissa valtioissa, erityisesti Suomelle vertailuvaltioina keskeisiksi koetuissa maissa kuten Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Saksassa omaksutuista lainsäädäntöratkaisista.

Työryhmämietinnön laajassa kansainvälisen vertailun jaksossa on kuvailtu kahdeksan valtion lainsäädäntöä (mietinnön s. 35–49) mukaan lukien terroristiryhmään tai -järjestöön kuulumista taikka sen toimintaan osallistumista tai sen toiminnan edistämistä koskeva sääntely. Näiltä osin vertailuvaltioiden lainsäädännöistä on yhteenveto jäljempänä jaksossa 5.2.

Kuten yleensäkin kansainvälisten vertailujen kohdalla, myös terroristiryhmään tai -järjestöön kuulumista taikka sen toimintaan osallistumista tai sen toiminnan edistämistä koskevista eri valtioiden säännöksistä on vaikea tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Tiettyä rikostyyppiä eli tässä tapauksessa terrorismirikoksia koskevien säännösten kokonaisuus on ratkaiseva, lisäksi lainsäädäntötekniikat ja säännösten kirjoitustavat vaihtelevat. Merkityksellisiä saattavat olla myös esimerkiksi rikokseen osallisuutta ja salahanketta koskevat säännökset. Varsinkin nyt kysymyksessä oleville vertailuvaltioiden säännöksille on ominaista se, että toisin kuin Suomessa, tekotapa on kuvattu yleisesti osallistumisena, kuulumisena tai edistämisenä. Rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentissa rikosoikeudellisesti merkitykselliset terroristiryhmän toiminnan edistämistavat on lueteltu tyhjentävästi. Muiden valtioiden oikeusjärjestelmissä saattaa korostua lain esitöiden ja erityisesti oikeuskäytännön merkitys säännösten tulkintaa ohjaavana tekijänä.

Rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin sääntelyä tarkkuustasoltaan jossakin määrin muistuttaa Ruotsin rangaistussäännös yhteistoiminnasta terroristiorganisaation kanssa, mutta siinäkin on tekotavat joiltakin osin avoimeksi jättävä kohta (”antaa muuta vastaavaa tukea terroristiorganisaatiolle”), jota vastaavaa ei ole rikoslain säännöksessä. Norjan, Tanskan, Alankomaiden, Belgian ja Ranskan säännösten sanamuodoistakin on pääteltävissä, että kysymys on terroristiryhmään tai -järjestöön liittyvästä aktiivisesta toiminnasta eikä jonkinlaisesta passiivisesta kuulumisesta ryhmään tai järjestöön. Norjan rikoslain 136 a §:n kohdalla tämä myös ilmenee säännöksen tulkintaa koskevasta Norjan korkeimman oikeuden vuonna 2018 antamasta ratkaisusta (HR-2018-1650). Myös mietinnössä tarkemmin kuvattujen Saksan liittovaltion korkeimman oikeuden ratkaisujen mukaan Saksan rikoslain 129 a §:n mukainen osallistuminen terroristiseen yhteenliittymään jäsenenä edellyttää yhteenliittymän rikollisia tarkoituksia hyödyttävää aktiivista toimintaa. Sama vaatimus koskee myös viimeksi mainitussa rangaistussäännöksessä rangaistavaksi säädettyä terroristisen yhteenliittymän tukemista. Kansainvälisen vertailun perusteella Suomelle keskeisissä vertailuvaltioissa rangaistavaa on nimenomaan aktiivinen terroristiryhmän tai -järjestön rikolliseen toimintaan osallistuminen tai rikollisen toiminnan edistäminen.

Pohjoismaiden ja useiden muidenkin vertailuvaltioiden lainsäädäntöjen ei voi olennaisesti katsoa poikkeavan terroristiryhmän toiminnan edistämistä koskevasta rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin sääntelystä. Koska ryhmän toiminnan edistämistavat on momentissa lueteltu tyhjentävästi, se on kuitenkin soveltamisalaltaan ainakin eräiden vertailuvaltioiden säännöksiä suppeampi.

Tarkastelu kansallisista lähtökohdista ja johtopäätös

Aikaisemmin todetun mukaisesti terrorismirikosdirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä on lyhyesti pohdittu terroristiryhmään tai -järjestöön taikka muuhun sellaiseen organisaatioon kuulumisen säätämistä sellaisenaan rangaistavaksi, vaikka direktiivin täytäntöönpano ei sitä edellyttänyt (HE 30/2018 vp, s. 37). Tuolloin todettiin ensinnäkin epäselvää olevan jo sen, mitä ”kuulumisella” tarkoitetaan. Terroristiryhmät tai -järjestöt eivät tunne perinteisiä todennettavissa olevia jäsenyyksiä. Hallituksen esityksessä korostettiin rikosoikeudellista laillisuusperiaatetta, joka edellyttää rangaistavaksi säädetyltä teolta täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta ja jota eduskunnan perustuslakivaliokunta on korostanut lukuisissa terrorismirikoksia koskeissa lausunnoissaan (esimerkiksi PeVL 26/2014 vp, 37/2016 vp ja 56/2016 vp).

Aikaisemman hallituksen esityksen mukaan kuulumista terroristiorganisaatioon ilmentävät tarkkarajaisella ja todennettavissa olevalla tavalla sen toiminnassa tehdyt terrorismirikokset, joiden piiri on laaja, jotka voivat olla hyvinkin etäisessä yhteydessä terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn rikokseen ja joilla laajasti säädetään rangaistaviksi sellaisen rikoksen tekemistä edistävät merkitykselliset teot. Hallituksen esityksessä viitataan myös keskusteluihin, joita käytiin Euroopan neuvoston yleissopimuksen lisäpöytäkirjaa valmistelleessa komiteassa vuonna 2015 ja jotka johtivat siihen, että pöytäkirjassa velvoitetaan säätämään rangaistavaksi terroristisen yhteenliittymän tai terroristiryhmän aktiiviteetteihin osallistuminen tarkoituksessa tehdä terrorismirikos.

Hallituksen esityksessä todetut perusteet ovat edelleen merkityksellisiä koskien sellaista kuulumista terroristiryhmään tai -järjestöön, jonka ei edellytettäisi ilmenevän aktiivisena toimintana ja jonka ei edellytettäisi edistävän ryhmän tai järjestön terroristista rikollista toimintaa. Koska kuulumisen ilmenemistavoista ei ole juurikaan esitetty näkemyksiä, toisaalta kuulumisen ja toisaalta toimintaan osallistumisen tai toiminnan edistämisen välillä ei välttämättä edes ole mitään mainittavaa eroa. Terroristiryhmän tai -järjestön toimintaan osallistumisen tai sen toiminnan edistämisen voidaan tavallaan katsoa ilmentävän sellaiseen ryhmään tai järjestöön kuulumista.

Terroristiryhmään liittyvien rangaistussäännösten täydentämistä harkittaessa on aihetta kiinnittää huomiota myös siihen, että missään työryhmämietinnön lausuntokierroksen lausunnossa ei ehdotettu laajempia tai pidemmälle meneviä lainsäädäntömuutoksia kuin työryhmän ehdottamat muutokset. Missään lausunnossa ei myöskään katsottu, että terrorismirikoksia koskevilla rangaistussäännöksissä yhteys terroristiryhmään tulisi kuvata nimenomaan kuulumisena ryhmään.

Terroristiryhmiin liittyvän sääntelyn kattavuutta arvioitaessa on lisäksi otettava huomioon se, että terroristiryhmän toimintaan liittyvien rikosten kannalta merkityksellinen ei ole vain terroristiryhmän toiminnan edistämistä koskeva rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentti. Terroristiryhmän toimintaan osallistumiseen ja sen toiminnan edistämiseen liittyvät myös luvun 3 § (terroristiryhmän johtaminen), 4 c § (värväys terrorismirikoksen tekemiseen) ja 5 b § (terroristiryhmän rahoittaminen). Myös muita rikoslain 34 a luvussa rangaistavaksi säädettyjä rikoksia voidaan tehdä terroristiryhmän toiminnassa tai sen toimintaan liittyvinä. Terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelua koskevan rikoslain 34 a luvun 2 §:n 1 kohdassa mainitaan tekotapana sopiminen toisen kanssa tai suunnitelman laatiminen terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen tekemisestä. Rikoslain 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu rikollinen toiminta myös mainitaan luvun 4 §:n 1 momentissa edistettävänä toimintana.

Tietyissä tilanteissa sovellettaviksi voivat tulla rikokseen osallisuutta koskevat säännökset. Esimerkiksi avunanto rikoslain 34 a luvussa rangaistaviksi säädettyihin tekoihin on rangaistavaa. Avunantoa koskevan rikoslain 5 luvun 6 §:n 1 momentin sanamuodon perusteella rangaistavaksi avunannoksi kelpaavat hyvin moninaiset toisen henkilön rikosta edistävät toimet. Henkilö voi syyllistyä terroristiryhmän toimintaa edistävään avunantoon sellaisessa tilanteessa, jossa hänen edistämistekonsa ei ole rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentissa mainittu. Huomioon on kuitenkin otettava se, että avunannon rangaistavuus edellyttää avunannolla edistettävän rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemistä. Tämä vähentää avunannon merkitystä tässä yhteydessä nimenomaan avunannolla edistettävien terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten suhteen, koska sääntelyllä on jo kansainvälisistä velvoitteista tulevan taustansa perusteella tarkoitus nimenomaan estää sellaisten rikosten tekemistä.

Terroristiryhmän puitteissa tapahtuvien terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten tekemistä voivat olennaisesti edistää monenlaiset toimet, joita ei tällä hetkellä mainita rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentissa ja jotka ryhmän terroristisen rikollisen toiminnan edistämisen kannalta merkitykseltään rinnastuvat momentin kohdissa jo mainittuihin tekoihin. Kysymykseen tulee momentin 4 kohdassa jo mainittujen tärkeiden taloudellisten asioiden hoitamisen ja erityäin tärkeiden neuvojen antamisen lisäksi esimerkiksi osallistuminen sellaiseen aseelliseen toimintaan, joka ei ole terrori-iskun tekemiseen liittyvää aseiden käyttämistä ja joka ei ole kuitenkaan myöskään rikoslain 34 a luvun 4 a ja 4 b §:n perusteella erikseen rangaistavaa asekalustuksen antamista tai vastaanottamista. Kysymys voi tällöin olla esimerkiksi aseellisesta partiointista tai vartiointista terroristijärjestön hallinnassa olevan paikan tai alueen turvaamiseksi taikka järjestön aseellisen voiman osoittamisesta paikallisen väestön alistamiseksi tai uusien henkilöiden värväämiseksi järjestöön. Suomesta vuosina 2012–2017 Syyrian ja Irakin konfliktialueille matkustaneista miehistä valtaosa on todennäköisesti osallistunut juuri aseelliseen toimintaan, esimerkiksi aseellisiin hyökkäyksiin, vartiointiin tai aseellisen ryhmän johtamiseen. Suomesta matkustaneista noin kolmenkymmenen arvioidaan menehtyneen alueella, ja on erityäin todennäköistä, että valtaosa heistä on kuollut nimenomaan taistelutilanteessa.

Rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa jo rangaistavaksi säädetystä terroristiryhmän toiminnan edistämisestä on erotettava terroristiryhmän varustehuollosta huolehtimista tai muuten sen terroristista toimintavalmiutta koskevat tehtävät. Terroristijärjestöissä ja -ryhmissä saatetaan kuitenkin olla henkilöitä, jotka yleisesti tai erityisen tehtävänjaon perusteella huolehtivat terroristisen toiminnan kannalta olennaisista ryhmän terroristista toimintavalmiutta tai -kykyä

ylläpitävistä toimista. Terroristiryhmän rikollisen terroristisen tavoitteen saavuttamista voi edistää merkittävästi myös ryhmän toimintaan liittyvä ideologinen tai uskonnollinen koulutus, jolla oikeutetaan terrorismirikosten tekemistä ja kannustetaan niiden tekemiseen. Osa Suomesta konfliktialueille matkustaneista henkilöistä on taistelutoimintaan osallistumisen sijasta vastannut terroristijärjestön taistelutoiminnan jatkuvuuden kannalta tärkeistä tukitehtävistä kuten esimerkiksi järjestön ideologian ylläpitämiseen tähtäävästä aatteellisesta opetustoiminnasta sen jäsenen keskuudessa. Terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten tekemistä edistäviä ryhmän puitteissa suoritettavia olennaisia toimia ei voida sinällään tyhjentävästi kuvata varsinkin sen vuoksi, että terrorismirikosten teko- ja edistämistavoille on ominaista niiden muuttuminen ja kehittyminen ajan kuluessa.

Kriminalisointiperiaatteiden ja eduskunnan lakivaliokunnan eri yhteyksissä (esimerkiksi LaVL 9/2004 vp ja LaVM 15/2005 vp) esiin nostamien rikoslainsäädännön käytölle asetettavien yleisten edellytysten mukaan rikosoikeutta tulee käyttää ainoastaan tärkeiksi katsottavien intressien suojaamiseksi, kaikelle rikoslainsäädännölle on oltava hyväksyttävä peruste ja on kyettävä osoittamaan painava yhteiskunnallinen tarve, joka edellyttää uuden rikostunnusmerkistön säätämistä.

Mainittuihin uuden rikostunnusmerkistön säätämisen lähtökohtiin liittyy se, että terrorismissa on kysymys yhteiskunnan perustoimintoja, oikeusjärjestystä sekä ihmisten henkeä, terveyttä ja turvallisuutta hyvin vakavasti uhkaavasta rikollisuudesta, jonka estämiselle ja keskeyttämiselle on perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta hyväksyttävät ja hyvin painavat perusteet (PeVL 26/2014 vp, s. 2/I, PeVL 37/2016 vp, s. 2, PeVL 20/2018 vp, s. 2 ja PeVL 1/2021 vp, s. 2). Rikoslain 34 a luvun mukaisten valmistelu- ja edistämistyyppisten tekojen rangaistaviksi säätämisellä voidaan vaikuttaa vakavia vahinkoja ja seurauksia tärkeille oikeushyville aiheuttavien rikoksia estävästi. Tämä koskee myös luvun 4 §:ssä rangaistavaksi säädettyä terroristiryhmän toiminnan edistämistä, jonka mukaisilla toimilla merkittävästi edistetään terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten tekemistä. Terrorismirikosten vakava luonne huomioon ottaen on aiheellista huolehtia niitä koskevien rangaistussäännösten riittävästä kattavuudesta.

Rangaistussääntelyn täydentämistarvetta arvioitaessa on otettava huomioon terrorismin tilannekuva. Vaikka matkustaminen Suomesta terroristijärjestöjen hallitsemille alueille on viime vuosina vähentynyt, tilannekuvasta olevien tietojen perusteella sellaisten järjestöjen toimintaan osallistuminen ei ole merkityksetön uhka ja tilanne voi tulevaisuudessa muuttua uusien terroristijärjestöjen syntymisen ja nykyisten mahdollisen vahvistumisen myötä. On myös varauduttava siihen, että terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten tekemistä edistäviä tekoja tehdään myös Suomessa tai Suomesta käsin. Teknologinen kehitys mahdollistaa myös rajat ylittävän terroristiryhmien tai -järjestöjen rikollisen toiminnan tukemisen ja edistämisen.

Huhtikuun 2020 alussa julkaistun suojelupoliisin vuoden 2019 vuosikirjan mukaan merkittävimmän terroriuhkan Euroopalle muodostavat edelleen terroristijärjestöt ”islamilainen valtio” (ISIL) ja al-Qaida sekä niihin kytkeytyvät toimijat. ISIL on uhka huolimatta aluemenetyksistään Syyriassa ja Irakissa. Sillä on toimivia verkostoja, joita se pystyy hyödyntämään ulkoisissa operaatioissa, propagandan levittämisessä, rekrytoinnissa ja varojen keräämisessä. Myös äärioikeistolaisen terrorismin uhka on voimistunut länsimaissa. Konfliktialueilta palaajat aiheuttavat turvallisuusuhkia sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Konfliktialuematkailu on voimistanut sekä verkostoitumista että kykyä ja valmiutta väkivaltaan. Suojelupoliisin viimeisimmän vuosikirjan mukaan nähtävissä ei ole sellaisia tekijöitä, jotka merkittävästi vaikuttaisivat terrorismin torjunnan kohdehenkilöiden lukumäärään pidemmällä aikavälillä tulevaisuudessa. Laadullisesti tilanne voi muuttua.

Marraskuussa 2020 julkaistun suojelupoliisin kansallisen turvallisuuden katsauksen 2020 mukaan terrorismin torjunnan kohdehenkilöitä on noin 390. Suojelupoliisi on tunnistanut ryhmiä ja henkilöitä, joilla on motivaatio ja kyky toteuttaa terrori-isku Suomessa. Katsauksen mukaan Suomessa esiintyy merkittävää terrorismin tukitoimintaa, joka ilmenee esimerkiksi rahoittamisena ja ideologian levittämisenä. Kohdehenkilöiden yhteydet ulkomaalaisiin terroristisiin toimijoihin ovat merkittäviä. Suomeen on siirtynyt konfliktialueilta aseellisten ryhmien toimintaan osallistuneita ja toimintaa muulla tavoin edistäneitä henkilöitä. Myös Suomessa on tunnistettu äärioikeistolaista terroristista toimintaa kannattavia ja sympatisoivia henkilöitä. Katsauksen arvion mukaan merkittävimmän uhkan muodostavat radikaali-islamistista tai äärioikeistolaista ideologiaa kannattavat yksittäiset henkilöt tai pienryhmät, jotka saavat motivaationsa terroristisesta propagandasta.

Rikoskohtaisesti ja samojen rikosten kohdalla myös tapauskohtaisesti vaihtelee se, missä määrin kyseinen terrorismirikos vakavasti vaarantaa yhteiskunnan perustoimintoja, oikeusjärjestystä sekä ihmisten henkeä, terveyttä ja turvallisuutta. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että terrorismirikosten rangaistavuutta ulotetaan huomattavan etäälle varsinaisesta terrorismirikoksesta ilman, että minkäänlaista vaaraa terrorismirikoksen toteutumisesta olisi käsillä (PeVL 56/2016 vp, s. 8). Kun puhutaan terroristiryhmän määritelmän mukaisista terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia tekevistä terroristiryhmistä, niiden rikollista terroristista toimintaa olennaisesti edistävät toimet eivät lähtökohtaisesti ole etäällä sellaisten rikosten tekemisestä.

Edellä jo viitattuihin kriminalisointiperiaatteisiin kuuluu myös rikoslain käytön viimesijaisuus. Ennen uuden rikostunnusmerkistön säätämistä on arvioitava muut käytettävissä olevat keinot vahingolliseksi tai vaaralliseksi arvioitavissa olevien tekojen estämiseksi ja niihin puuttumiseksi. Toimenpiteitä on tehty ja ollaan tekemässä terroristisen propagandan ja terroristiryhmiin ja -järjestöihin liittymisen estämiseksi. Tältä osin voidaan erityisesti viitata marraskuussa 2018 hyväksyttyyn valtioneuvoston periaatepäätökseen kansalliseksi terrorismin torjunnan strategiaksi 2018–2021 ja valtioneuvoston joulukuussa 2019 hyväksymään kansalliseen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelmaan 2019–2023.

Myös lainsäädäntö mahdollistaa ennalta estävän puuttumisen terrorismirikoksiin ja terrorismiin. Poliisilain 5 luvussa säädetään rikosten estämisessä käytettävissä olevista salaisista tiedonhankintakeinoista. Saman lain 5 a luvussa (salaisena tiedonhankintana toteutettavat tiedustelumenetelmät) ja tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetussa laissa (582/2019) säädetään siviilitiedustelun keinojen kohdentamisesta muun ohessa terrorismiin.

Strategian ja toimenpideohjelman toimenpiteiden, terrorismirikosten ja terrorismin estämiseen liittyvän lainsäädännön sekä muiden mahdollisten vastaavien tulevaisuudessa toteutettavien toimenpiteiden ei vielä voida olettaa riittävästi estävän sellaisia terroristiryhmän toiminnan edistämistä ja sen toimintaan osallistumista tarkoittavia tekoja, joiden kriminalisointitarpeesta on nyt kysymys. Lisäksi on otettava huomioon muut jo edellä todetut näkökohdat. Jonkin verran tulkinnanvaraista on se, täyttääkö rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentti täysin puittepäätöksen ja sen korvanneen terrorismirikosdirektiivin kriminalisointivelvoitteet. Terroristiryhmän toiminnan edistämistavat on lueteltu tyhjentävästi momentissa, minkä vuoksi sitä on mahdollista pitää EU-sääntelyn velvoitetta jonkin verran suppeampana. Kirjoitustapansa vuoksi säännöksen soveltamisala on myös jossain määrin suppeampi kuin eräiden Suomen kannalta keskeisten vertailuvaltioiden säännöksissä. Terroristiryhmän puitteissa tapahtuvien terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten tekemistä voivat olennaisesti edistää erilaiset sellaisetkin toimet, joita ei tällä hetkellä mainita rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentissa. Mainitut seikat huomioon ottaen on perusteltua täydentää momentissa olevaa sääntelyä.

Rikoslain 34 a luvun 4 §:n rikosnimike

Rikoslain 34 a luvun 4 §:ssä rangaistavaksi säädetyn rikoksen nimike ”terroristiryhmän toiminnan edistäminen” on saattanut osaltaan johtaa siihen, että Suomen lainsäädännön on eräissä yhteyksissä katsottu terroristiryhmän toimintaan liittyvien tekojen osalta olevan vajavaista tai poikkeavan muiden valtioiden lainsäädännöistä. Useiden valtioiden terroristiryhmään liittyvissä rangaistussäännöksissä puhutaan nimenomaan osallistumisesta terroristiryhmän tai -organisaation toimintaan. Sama koskee myös puitepäätöksen, terrorismirikosdirektiivin ja Euroopan neuvoston yleissopimuksen lisäpöytäkirjan sääntelyä.

Kun rikoslain 34 a luvun 4 § säädettiin rangaistavaksi puitepäätöksen täytäntöönpanon yhteydessä, aikaisemmin todetun mukaisesti rikosnimikkeeksi ehdotettiin hallituksen esityksessä ”terroristiryhmän toimintaan osallistumista”. Lakivaliokunta kuitenkin katsoi varsin lyhyin perusteluin ”terroristiryhmän toiminnan edistämisen” vastaavan paremmin pykälän sisältöä. Vaikka pykälän mukaan rikoksentehtäjä toimii edistääkseen terroristiryhmän rikoslain 34 a luvun 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa taikka tietoisena siitä, että hänen toimintansa edistää sitä, siitä ei seuraa, että tekijän tahallisuuteen liittyvän edistämisen tulisi olla myös rikosnimikkeessä.

Rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin mukaisia tekoja voidaan edistämisen asemesta kutsua yhtä hyvin osallistumiseksi. Tätä korostaa tässä esityksessä momenttiin ehdotettava muutos. Myös rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä rangaistavaksi säädetyn ja nyt kysymyksessä olevaa rikosta pitkälti muistuttavan rikoksen eli järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisen rikosnimikkeessä on ”osallistuminen”. Kaikki mainitut seikat huomioon ottaen rikoslain 34 a luvun 4 §:n rikosnimike olisi perusteltua muuttaa ”terroristiryhmän toimintaan osallistumiseksi”.

2.3.2 Terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen

Julkista kehottamista rikokseen koskeva rikoslain 17 luvun 1 § ja terroristisessa tarkoituksessa tehtyä julkista kehottamista rikokseen koskeva rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohta kattavat jossakin määrin esimerkiksi toiminnan, jossa terroristista propagandaa julkisesti levittämällä edistetään terrorismirikosten tekemistä, jos levitetyn esityksen sisällön voidaan katsoa sisältävän nimenomaisesti kehotuksen tai houkuttelun sellaisen rikoksen tekemiseen. Molempien tekojen rangaistavuus kuitenkin edellyttää kehotuksesta tai houkuttelusta aiheutuvaa konkreettista vaaraa sen suhteen, että kehotuksen seurauksena tehdään rikos tai sen rangaistava yritys, taikka yleisen järjestyksen tai turvallisuuden selvää vaarantumista.

Rikoslain 17 luvun 1 §:n 1 momentin esityöt (HE 6/1997 vp, s. 111) ja momentin sanamuoto huomioon ottaen todetun rangaistavuuden edellytykset johtavat siihen, että sen momentin ja rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla rangaistavaan kehottamisrikokseen voidaan syyllistyä lähinnä silloin, kun ollaan jo varsin lähellä kehotuksen mukaisen rikoksen toteuttamista. Rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen vaaran edellyttäminen tarkoittaa sitä, että rangaistusvastuun toteuttamiseksi on osoitettava kehotuksella tai houkuttelulla jo olleen vaikutusta ainakin johonkin kehotuksen tai houkuttelun kohteena olevaan henkilöön.

Rikoslain 34 a luvun 4 c §:n mukaan rangaistaan sitä, joka värvää tai yrittää värvätä väkeä terroristiryhmään tai muuten tekemään mainitun luvun 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua terrorismirikoksen. Viitatuissa pykälissä säädetään rangaistaviksi terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset, terroristisessa tarkoituksessa tehty radiologista asetta koskeva rikos ja terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu. Rikoslain 34 a luvun 4 c §:n esitöistä (HE 188/2002

vp, s. 52) voidaan päätellä, että pykälän piiriin kuuluu vain tiettyyn henkilöön tai rajattuun henkilöryhmään kohdistuva värväystoiminta. Näin ollen yleinen terroristiryhmään värväytymiseen kehottaminen ja houkuttelu eivät ole sen pykälän mukaan rangaistavia. Rikoslain 34 a luvun 4 c §:ssä rangaistavaksi säädettyä kohdennettua värväämistä voidaan sinällään pitää selvästi vakavampana tekona kuin julkisesti tapahtuvaa kohdentumatonta kehotusta värväytyä terroristiryhmään.

Edellä todetuin tavoin Euroopan neuvoston yleissopimuksesta ja EU-säätelystä ei selkeästi seuraa, että terrorismirikosten kohdalla julkisen kehottamisen rangaistavuus tulisi ulottaa muihin kuin sellaisiin tilanteisiin, joissa aiheutuu konkreettinen vaara kehotuksen tai houkuttelun tarkoittaman rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisestä. Mitään muutakaan rangaistavuuden alan laajentamista edellyttävää kansainvälistä velvoitetta ei ole.

Suomelle vertailuvaltioina läheisten Ruotsin ja Norjan lainsäädännöistä ilmenee, että mainituissa valtioissa ei vastaavassa säätelyssä edellytetä terrorismirikoksen tekemisen vaaran aiheutumista julkisesta kehottamisesta. Ruotsissa julkista kehottamista, värväämistä ja koulutusta terrorismirikoksiin ja muuhun erityisen vakavaan rikollisuuteen koskevan lain 3 §:n mukaan rangaistavaa on kehottaa tai houkuttella erityisen vakavaan rikollisuuteen tai yhteistoimintaan terroristiorganisaation kanssa. Norjan rikoslain 136 §:n mukaan rangaistavaa on julkisesti kehottaa rangaistussäännöksessä viitattujen terrorismirikosten tekemiseen.

Myös terroristiseen toimintaan liittyvän julkisen kehottamisen kannalta merkityksellisiä ovat ne rangaistussäätelyn täydentämisen perusteltavuuteen liittyvät, kriminalisointiperiaatteita ja rikosoikeuden käytön yleisiä edellytyksiä koskevat näkökohdat, jotka edellä todettiin terroristiryhmän toiminnan edistämisen (terroristiryhmän toimintaan osallistumisen) yhteydessä. Terrorismirikosten vakava ja vaarallinen luonne huomioon ottaen on aiheellista huolehtia kyseisiä rikoksia koskevien rangaistussäännösten kattavuudesta. Tämä ei koske pelkästään julkista kehottamista terrorismirikoksen tekemiseen, koska nykyiset julkista kehottamista koskevat rangaistussäännökset eivät myöskään kata kehottamista terroristiryhmään värväytymiseen. Julkista kehottamista terroristiryhmään värväytymiseen tai terrorismirikoksen tekemiseen voidaan jo sellaisenaan ilman vaaran aiheutumista pitää paheksuttavana tekona.

Huomioon on otettava myös suojelupoliisin vuosikirjasta ja kansallisen turvallisuuden katsauksesta ilmenevät sekä muutkin saatavissa olevat terrorismin tilannekuvaa koskevat tiedot, joiden mukaan terrorismi on varteenotettava kansainvälinen ja kansallinen uhka. Kommunikaatioteknologian kehitys on korostanut julkisen kehottamisen merkitystä ja parantanut kehottamisen mahdollisuuksia terroristijärjestöihin värväytymisen ja terrorismirikosten tekemisen edistämisessä. Eräät Suomesta Syyrian ja Irakin konfliktialueille lähteneistä ovat tuoneet esiin osallistumisensa ISIL-terroristijärjestön toimintaan myös julkisesti sosiaalisessa mediassa ja lehtijutuissa ilmeisenä tarkoituksenaan värvätä lisää lähtijöitä. Esimerkiksi taistelukokemuksista on kerrottu ihannoivaan sävyyn ja kutsuttu muita matkustamaan samassa tarkoituksessa. Omakoh-taisten kokemusten jakaminen on pehmeä rekrytointikeino, jolla vierastaistelijoita on houkutteltu ylläpitämään islamilaista valtiota ja toimimaan sen hyväksi.

Julkinen kehottaminen terrorismirikosten tekemiseen ei ole välttämättä lähtöisin terroristiryhmästä tai -järjestöstä eikä liity sen toimintaan, vaan voi olla lähtöisin myös yksittäisestä henkilöstä. Vaikka kriminalisointiperiaatteiden mukaisesti rikoslain käyttö on viimesijaista, myöskään terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen kohdalla ei pelkästään muilla jo nyt toteutettavilla ja tulevaisuudessa toteutettavilla toimenpiteillä oletettavasti voida riittävästi estää tällaisia kehottamistekoja.

Terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen säätäminen rangaistavaksi on merkityksellinen perustuslain 12 §:ssä, Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 86/1998) 10 artiklassa ja EU:n perusoikeuskirjan 11 artiklassa turvatun sananvapauden kannalta. Sananvapauteen puuttuttaessa on otettava huomioon myös perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset (PeVM 25/1994 vp, s. 5), joita ovat esimerkiksi rajoitusten tarkkarajaisuus ja riittävä täsmällisyys, rajoitusperusteiden hyväksyttävyyys (tässä yhteydessä erityisesti painava yhteiskunnallinen tarve) ja suhteellisuusvaatimuksen mukaisuus. Ehdotettavan sääntelyn hyväksyttävyyttä sananvapauden suojan kannalta käsitellään jäljempänä jaksossa 9.1.

Todetun johdosta on perusteltua täydentää terrorismirikoksia koskevia säännöksiä niin, että erillisenä julkisen kehottamisen rikoksena säädetään rangaistavaksi julkinen kehottaminen terroristiryhmään värväytymiseen tai terrorismirikoksen tekemiseen niin, ettei edellytetä värväytymisen taikka terrorismirikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisen konkreettista vaaraa.

2.3.3 Rangaistussäännösten muuttamisen ajankohta

Terrorismirikoksia koskevat rangaistussäännökset ovat vuodesta 2002 lähtien lisääntyneet erityisesti kansainvälisten velvoitteiden toteuttamisen vuoksi. Säännösten suhdetta toisiinsa ja sääntelyä muutenkaan ei ole kokonaisvaltaisesti arvioitu. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on todennut (PeVL 37/2016 vp, s. 3 ja PeVL 56/2016 vp, s. 6), että rikosoikeudelliseksi sääntelyksi terrorismirikokset muodostavat monimutkaisen ja vaikeaselkoisen kokonaisuuden. Koska kysymys on sääntelystä, jonka yhteydessä täsmällisyyttä koskeva vaatimus on erityisen korostunut, perustuslakivaliokunnan mukaan terrorismirikoksia koskevan sääntelyn kokonaisuutta on syytä pyrkiä yksinkertaistamaan.

Eduskunnan lakivaliokunta on terrorismirikosdirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä todennut (LaVM 4/2018 vp, s.10), että terrorismirikoksia koskevaan rikoslain 34 a lukuun on 2000-luvulla tehty lukuisia muutoksia, jotka ovat johtuneet muun muassa kansainvälisistä velvoitteista. Valiokunta katsoo, että terrorismirikoksia koskeva rikoslain 34 a luku on nykymuodossaan yleisesti ottaen varsin vaikeaselkoinen kokonaisuus. Valiokunta pitää perusteltuna, että terrorismirikoksia koskeva sääntely arvioidaan jatkossa kokonaisuutena omana lainsäädäntöhankkeenaan.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta (PeVL 1/2021 vp, s. 5) ja lakivaliokunta (LaVM 2/2021 vp, s. 5 ja 6) ovat terrorismin rahoittamisrikoksia koskevan hallituksen esityksen HE 135/2020 vp käsittelyn yhteydessä uudelleen kiinnittäneet huomiota terrorismirikoksia koskevan sääntelyn kokonaistarkastelun tarpeeseen.

Työryhmämietinnössä on todettu perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan esiin nostama terrorismirikoksia koskeva ja erityisesti sääntelyn selkeyttämiseen liittyvä rangaistussäännösten kokonaisarvioinnin tarve. Myös työryhmämietinnön lausunnonantajien enemmistö katsoi, että olisi suoritettava vaikeaselkoisiksi muodostuneiden terrorismirikossäännösten kokonaisuudistus.

Terrorismirikoksiin liittyvien rikoslain säännösten selkeästi tarpeellinen kokonaisarviointi ja sen pohjalta valmistellun uuden lainsäädännön voimaansaaminen tulevat hankkeen käynnistyttyä viemään kohtuullisen pitkän ajan, lainvalmistelun eri vaihteet huomioon ottaen ainakin joitakin vuosia. Tulevan kokonaisarvioinnin ei tule estää tarpeellisten ja perusteltujen lainsäädäntömuutosten tekemistä ennen sitäkin.

3 Tavoitteet

Rikoslain 34 a lukuun ehdotettavilla muutoksilla edistetään sitä, että säännökset ovat kattavia suhteessa sääntelyn tavoitteeseen eli ihmisten henkeä, terveyttä ja turvallisuutta hyvin vakavasti vaarantavan rikollisuuden torjumiseen. Terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten tekemistä edistävien tekojen rangaistavaksi säätämällä estetään sellaisten rikosten tekemistä. Samaan tavoitteeseen liittyvät myös muut ehdotettavat lainsäädäntömuutokset.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Rikoslakia koskevat ehdotukset

4.1.1 Terroristiryhmän toimintaan osallistuminen

Rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin viidessä kohdassa säädetään rangaistaviksi tietyt terroristiryhmän toiminnan edistämistä koskevat teot. Aikaisemmin todetun perusteella momenttia on aihetta täydentää niin, että sen piiriin riittävän kattavasti kuuluu terroristiryhmän terroristisen rikollisen toiminnan kannalta olennaisten tehtävien hoitaminen. Tämä on toteutettavissa niin, että momentin 4 kohta muutetaan kattavampaan muotoon. Kohdan nykyisen sanamuodon mukaan rangaistavaa on se, että tekijä edistääkseen terroristiryhmän 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa taikka tietoisena siitä, että hänen toimintansa edistää sitä, hoitaa terroristiryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antaa ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja.

Kysymyksessä olevan kohdan yleisempään muotoon muuttamisen yhteydessä on otettava huomioon rikosoikeudellisen sääntelyn tarkkarajaisuutta edellyttävä rikosoikeudellinen laillisuusperiaate, jonka merkitystä eduskunnan perustuslakivaliokunta on korostanut edistämistyyppisten terrorismirikosten rangaistavaksi säätämisen yhteydessä (PeVL 20/2018 vp, s. 3 ja siinä yhteydessä viitatus valiokunnan aikaisemmat kannanotot).

Rikoslain 34 a luvun 4 §:n säätämisen yhteydessä pykälän 1 momenttiin ehdotettiin (HE 188/2002 vp) otettavaksi kohta, jonka mukaan olisi rangaistu sitä, joka muulla vakavuudeltaan edellisiin kohtiin rinnastettavalla tavalla toimii terroristiryhmän hyväksi. Perustuslakivaliokunnan pidettyä kohtaa sääntelyn tarkkuuden kannalta arveluttavana (PeVL 48/2002 vp, s. 3/II) se poistettiin, mutta momenttiin lisättiin poistetun kohdan perusteluihin viitaten kaksi kohtaa, joita vastaavat ovat nyt momentin 4 ja 5 kohtana. Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate ei ole estänyt sitä, että järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevan rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin 7 kohdassa tekotapana on jossakin määrin rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momenttiin ehdotettua kohtaa muistuttava kohta. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevan kohdan mukaan rangaistavaa on se, että tekijä aktiivisesti edistää järjestäytyneen rikollisryhmän rikollisten tavoitteiden saavuttamista muulla vakavuudeltaan näihin (edellisissä kohdissa todettuihin tekoihin) verrattavalla olennaisella tavalla. Kohta on tarkennettu tämän sisältöiseksi vuonna 2015.

Aikanaan rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momenttiin ehdotettua kohtaa tarkkarajaisempi ja sääntelyn tavoitteen kannalta perustellumpi on sellainen kohta, jossa edistämistoimi on sidottu terroristiryhmän rikollisen toiminnan edistämiseen eikä aikanaan ehdotetulla tavalla yleisesti terroristiryhmän hyväksi toimimiseen. Vaikka momentin kohdissa mainitut edistämisteot on momentin säätämisen aikaan saman rangaistusasteikon alle laittamisen myötä arvioitu yleisesti rangaistusarvoiltaan samankaltaisiksi, kyseinen rangaistusasteikko on hyvin laaja (vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kahdeksan vuotta). Konkreettisissa tapauksissa kohtien teot

voivat paljonkin poiketa vakavuudeltaan toisistaan. Keskeistä on se, että henkilön toiminta olennaisesti edistää terroristiryhmän rikollisen tavoitteen saavuttamista. Sellaisessa toiminnassa olisi usein kysymys vähintäänkin tietyn ajan kestävästä toiminnasta, minkä vuoksi tällaista toimintaa voidaan luonnehtia tehtävän hoitamiseksi.

Työryhmän mietinnössä rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohta ehdotettiin muutettavaksi kuulumaan niin, että sen mukaan rangaistaan sitä, joka hoitaa terroristiryhmän mainitun rikollisen toiminnan kannalta olennaista tehtävää. Mainittu rikollinen toiminta viittaisi momentin johdantokappaleessa todettuun terroristiryhmän rikoslain 34 a luvun 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettuun rikolliseen toimintaan. Koska rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohdassa ei enää erikseen mainittaisi oikeudellista neuvontaa, työryhmä katsoi olevan aiheutta muuttaa 2 momenttia vastaavasti ja poistaa siitä sanat ”oikeudellisesta neuvonnasta”. Tässä esityksessä ehdotetaan rikoslain 34 a luvun 4 §:n muuttamista työryhmän ehdottamalla tavalla.

Terroristiryhmän toiminnan edistämiseen ja sen toimintaan osallistumiseen liittyy kiinteästi rikoslain 34 a luvun 5 c §:ssä rangaistavaksi säädetty matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten. Pykälän 1 momentin mukaan rangaistaan henkilöä, joka matkustaa toiseen valtioon tehdäkseen siellä rikoslain 34 a luvun 1, 1 a, 2–4, 4 a–4 c, 5, 5 a tai 5 b §:ssä tarkoitetun rikoksen. Kysymyksessä oleva matkustaminen tyypillisesti liittyy terroristijärjestöjen puitteissa tapahtuvaan rikolliseen terroristiseen toimintaan. Tämä ei koske pelkästään luvun 4 §:ssä rangaistavaksi säädettyä terroristiryhmän toiminnan edistämistä vaan myös muita luvussa rangaistavaksi säädettyjä tekoja, joita niitäkin voidaan tehdä terroristiryhmässä. Rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin soveltamisalan laajentaminen laajentaa myös terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen rangaistavuuden alaa. Rangaistavaksi tulee myös matkustaminen laajennuksen piiriin kuuluvien tekojen tekemistä varten.

4.1.2 Terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen

Aikaisemmin todetun mukaisesti on perusteltua täydentää terrorismirikoksia koskevia rikoslain 34 a luvun säännöksiä niin, että erillisenä julkisen kehottamisen rikoksena säädetään rangaistavaksi julkinen kehottaminen terroristiryhmään värväytymiseen tai terrorismirikoksen tekemiseen niin, ettei edellytetä värväytymisen taikka terrorismirikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisen konkreettista vaaraa.

Työryhmän mietinnössä rikoslain 34 a lukuun ehdotettiin lisättäväksi uusi 5 d §, jossa säädetäisiin rangaistavaksi terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen. Pykälän 1 momentin mukaan mainitusta rikoksesta tuomittaisiin sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi se, joka joukkotiedotusvälinettä käyttäen tai julkisesti väkijoukossa taikka yleisesti tietoon saatetussa kirjoituksessa tai muussa esityksessä kehottaa tai houkuttelee värväytymiseen terroristiryhmään tai tässä luvussa rangaistavaksi säädetyn rikoksen tekemiseen.

Työryhmämietinnön lausuntopalautteessa kiinnitettiin huomiota tarpeeseen täsmentää ehdotetun rangaistussäännöksen soveltamisalaa. Useiden lausuntojen perusteella on tarvetta tarkentaa myös ehdotettua tunnusmerkistöä, mikä liittyy erityisesti siihen, että mietinnön perustelujenkin mukaan rangaistavaksi on tarkoitus säätää vakavasti otettavat ja tyypillisesti vaaralliset kehottamisteot. Huomioon on otettava tunnusmerkistön täsmällisyyttä edellyttävä rikosoikeudellinen laillisuusperiaate.

Työryhmän ehdottamaa tunnusmerkistöä voidaan täsmentää lisäämällä siihen kehottamisteon aiheuttamaa abstraktista vaaraa osoittava ”on omiaan”-elementti. Sen mukaan terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen rangaistavuus edellyttäisi, että kehoitus tai houkuttelu on

omiaan aiheuttamaan terroristiryhmään värväytymisen tai terrorismirikoksen tekemisen. Tarpeen ei olisi tässä yhteydessä ottaa erikseen huomioon rikoslain 17 luvun 1 §:n 1 momentin ja 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan tavoin rikoksen yritystä, koska käytännössä ketään ei kehoiteta tekemään rikoksen yritystä ja kehotuksen ei voida luontevasti katsoa olevan omiaan johtamaan rikoksen yritykseen. Jos julkisesta kehotuksesta sen tietoonsa saaneen henkilön käyttäytymisen perusteella aiheutuu terrorismirikoksen yrityksen tekemisen vaara, se osaltaan osoittaa, että kehoitus tai houkuttelu on ollut omiaan johtamaan terrorismirikoksen tekemiseen. Jos julkisesta kehottamisesta seuraa terrorismirikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekeminen, kehottaja voi rikoslain 5 luvun 5 §:ssä säädettyjen edellytysten täyttyessä tulla tuomituksi yllytyksestä rikokseen kuten tekijä, jolloin häntä ei tuomittaisi rangaistukseen terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehotuksesta.

Rikoslain 17 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan ja rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan julkisena kehottamisena rikokseen tai terroristisessa tarkoituksessa tehtynä julkisena kehottamisena rikokseen rangaistava on myös sellainen kehoitus tai houkuttelu, joka muuten kuin rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisen vaaran aiheuttamalla selvästi vaarantaa yleistä järjestystä tai turvallisuutta. Tällaista vaarantamista ilmentää esimerkiksi julkisen kehotuksen aiheuttama pelko tai levottomuus yleisön keskuudessa.

Kun kysymys on kehottamisesta värväytymään terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia tekevään terroristiryhmään tai tekemään terrorismirikoksia, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden vaarantamista koskevalla kehottamisrikoksen mahdollisella seurauksella ei ole samanlaista itsenäistä merkitystä kuin julkisella kehottamisella muita rikoksia koskevissa tapauksissa. Terrorismirikoksiin liittyvän terroristisen tarkoituksen keskeisiä ilmenemistapoja on rikoslain 34 a luvun 6 §:n 1 momentin mukaan tarkoitus aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa. Terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen aiheuttaman pelon tai levottomuuden kannalta ei ole olennaista merkitystä sillä, vaikuttaako kehoitus tosiasiallisesti johonkin henkilöön niin, että hän ryhtyy toimimaan terrorismirikoksen tekemiseksi. Selvää yleisen järjestyksen tai turvallisuuden vaarantamista voi katsoa aiheutuvan pelon tai levottomuuden syntyminen kautta vakavimpien terrorismirikosten, erityisesti terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten (terrori-iskut) tekemiseen liittyvistä julkisista kehotuksista. Mainituista syistä ei ole tarpeen erikseen säätää rangaistaviksi sellaisia terrorismirikoksiin liittyviä julkisia kehotuksia, jotka muuten kuin terrorismirikosten tekemiseen kehottavalla tavalla selvästi vaarantavat yleistä järjestystä tai turvallisuutta.

Terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista koskeva rangaistussäännös olisi terrorismirikoksia koskeva julkisen kehottamisen erityissäännös, jota pelkästään sovellettaisiin näitä rikoksia koskevissa tapauksissa. Täydentävästi ei olisi aiheellista eikä perusteltuakaan soveltaa rikoslain 17 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohtaa tai 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohtaa niissä tapauksissa, joissa julkisen kehottamisen seurauksena aiheutuu konkreettinen vaara terrorismirikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisestä. Terrorismirikollisuuden vakava luonne huomioon ottaen ehdotettavalla uudella rangaistussäännöksellä on tarkoitus puuttua vakavasti otettavaksi katsottavaan kehottamistoimintaan jo varhaisessa vaiheessa. Myöskin kehottajan kannalta katsottuna sattumanvaraista on se, miten pitkälle hänen kehotuksensa johtaa.

Koska terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista koskeva rangaistussäännös olisi terroristiryhmään värväytymiseen ja terrorismirikosten tekemiseen kehottamista koskeva erityissäännös, rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa säilyisi julkinen kehottaminen rikokseen rikoksena, joka voidaan tehdä terroristisessa tarkoituksessa muita rikoksia kuin terrorismirikoksia koskien. Julkinen kehottaminen rikokseen on sisällytetty kohtaan Euroopan neuvoston yleissopimukseen liittymisen yhteydessä, eikä tuolloin tehtyä lainsäädäntöratkaisua ole aihetta ryhtyä tässä yhteydessä uudelleen arvioimaan. Yleissopimuksen soveltamisalan piiriin kuuluvat

sen 1 artiklan 1 kappaleen mukaisesti lukuisat sopimuksen liitteessä lueteltujen sopimusten soveltamisalaan kuuluvat ja niiden määritelmien mukaiset muutkin kuin rikoslain 34 a luvussa rangaistaviksi säädetty rikokset.

Kehottamisrikoksia koskevaa lainsäädännöllistä tilannetta ehdotetaan selvennettäväksi niin, että rikoslain 17 luvun 1 §:n uudessa 3 momentissa todettaisiin, että terroristisessa tarkoituksessa tehdystä julkisesta kehottamisesta rikokseen säädetään 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa ja terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta säädetään mainitun luvun 5 e §:ssä. Vastaavanlaista viittaussäännöstä ei ole tarpeen ottaa kahteen viimeksi mainittuun julkista kehottamista koskevaan rangaistussäännökseen. Riittävänä voidaan pitää viittaussäännöstä yleisessä kehottamisrikoksia koskevassa pykälässä.

Todetun johdosta rikoslain 34 a luvun 5 e §:n 1 momentissa ehdotetaan terrorismirikoksiin liittyvänä julkisena kehottamisena säädettaväksi rangaistavaksi se, että tekijä joukkotiedotusvälinettä käyttäen tai julkisesti väkijoukossa taikka yleisesti tietoon saatetussa kirjoituksessa tai muussa esityksessä kehottaa tai houkuttelee värväytymiseen terroristiryhmään tai kyseisessä luvussa rangaistavaksi säädetyn rikoksen tekemiseen siten, että kehoitus tai houkuttelu on omiaan aiheuttamaan värväytymisen tai terrorismirikoksen tekemisen. Terrorismin rahoittamisrikoksia koskevien lainsäädäntömuutosten tekemisen takia uuden pykälän sijoittamispaikka olisi rikoslain 34 a luvun 5 e § eikä työryhmän ehdottama 5 d §.

Rikoslain 34 a luvun uuden 5 e §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettaväksi rikoslain 17 luvun 1 §:n 2 momenttia vastaavasti, että jos kehottaminen tai houkutteleminen aiheuttaa sen, että rikos tai sen rangaistava yritys tehdään, sovelletaan, mitä 5 luvussa säädetään osallisuudesta. Kuten rikoslain 17 luvun 1 §:n 2 momentin perusteluista (HE 6/1997 vp) ilmenee, säännöksen tarkoitamisissa tapauksissa on yleensä kysymys rikoslain 5 luvun 5 §:ssä tarkoitettusta yllytyksestä.

Julkisesta kehottamisesta rikokseen tuomitaan rikoslain 17 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Rikoksentekijä tuomitaan rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan terroristisessa tarkoituksessa tehdystä julkisesta kehottamisesta rikokseen vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Rangaistusasteikoista säädettyä huomioon on otettava kysymyksessä olevan rikoksen ajateltavissa olevien ilmenemismuotojen osoittama teon paheksuttavuus, vahingollisuus ja vaarallisuus sekä tekotyypin ilmentämä tekijän syyllisyys. Puhutaan rikoksen rangaistusarvosta. Rangaistusasteikon tulee olla riittävän laaja vakavuudeltaan eriasteisten tekojen kattamiseksi. Rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä vakiintuneita rangaistusasteikkoja käytetään yleisesti, mutta niistä on myös mahdollista poiketa. Näin on tehtykin esimerkiksi terrorismirikosten kohdalla erityisesti sen vuoksi, että kyseiset rikokset vahingollisuudeltaan ja vaarallisuudeltaan poikkeavat toisistaan ja koska sopivia vertailukohtia ei ole välttämättä löydettävissä muiden rikosten kuin terrorismirikosten rangaistusasteikoista.

Terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen rangaistusasteikosta säädettyä on pyritävä erityisesti siihen, että mainitun rikoksen sekä rikoslain 17 luvun 1 §:n 1 momentissa ja 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa rangaistaviksi säädettyjen rikosten rangaistusasteikot muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden. Mainituissa lainkohdissa rangaistaviksi säädettyjen kehottamisrikosten rangaistavuus edellyttää, että julkisesta kehottamisesta aiheutuu kehoituksen kohteena olevan rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisen konkreettinen vaara. Tällaista vaaraa ei edellyttäisi rikoslain 34 a luvun uudessa 5 e §:ssä rangaistavaksi säädetäväksi ehdotettava terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen.

Terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen olisi siis lähtökohtaisesti nykyisen sääntelyn mukaisia julkisen kehottamisen rikoksia etäämpänä kehoitettavan rikoksen toteutumisesta. Terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen olisi myös etäisemmässä suhteessa terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten tekemiseen kuin nykyisin rikoslain 34 a luvussa rangaistaviksi säädettyt sellaisten rikosten tekemistä edistävät rikokset. Toisaalta rikoslain 34 a luvun uusi 5 e § koskisi pelkästään värväytymistä terroristiryhmään ja terrorismirikosten tekemistä, mikä korostaisi uuden kehottamisrikoksen paheksuttavuutta suhteessa muihin kuin terrorismirikoksiin liittyviin julkisen kehottamisen rikoksiin. Mainitut seikat huomioon ottaen ehdotetaan, että terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta tuomittaisiin sakkoo tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Mainittu rangaistusasteikko on myös eräs rikoslain kokonaisuudistuksen myötä vakiintuneista rangaistusasteikoista.

Terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen koskisi julkista kehottamista tai houkuttelua minkä tahansa rikoslain 34 a luvussa rangaistavaksi säädetyn terrorismirikoksen ja siis myös luvun 5 d §:ssä rangaistavaksi säädetyn terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämisen tekemiseen. Viimeksi mainitusta rikoksesta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi, joten enimmäisrangaistus on matalampi kuin sitä koskevan terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen enimmäisrangaistus olisi. On kuitenkin huomattava, että tämä kehottamisrikoksen rangaistusasteikkoa koskeva piirre liittyy jo rikoslain 17 luvun 1 §:ssä rangaistavaksi säädettyyn julkiseen kehottamiseen rikokseen. Viimeksi mainittu rikos lähtökohtaisesti koskee julkista kehottamista kaikkien rikosten tekemiseen ja myös niiden rikosten tekemiseen, joiden enimmäisrangaistus on mainitussa pykälässä säädettyä kahden vuoden enimmäisvankeusrangaistusta matalampi. Julkista kehottamista koskevien rikosten rangaistusasteikkojen on oltava riittävän laajoja, koska ne rikokset, joiden tekemiseen voidaan kehoittaa, vaihtelevat vakavuudeltaan erittäin paljon. Tämä koskisi myös terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista. Rangaistusta siitä määrättäessä teon rangaistavuus olisi suhteutettava siihen, kuinka vakavan terrorismirikoksen tekemiseen on kehoitettu.

4.1.3 Uuden kehottamisrikoksen rahoittaminen ja sen tekemiseksi tapahtuva matkustaminen

Rikoslain 34 a luvun 5 §:n 1 momentissa säädetään terrorismirikoksen rahoittamisena rangaistavaksi muiden luvussa rangaistaviksi säädettyjen terrorismirikosten rahoittaminen. Momentissa rahoittajan rangaistusvastuun ulkopuolelle on rajattu ainoastaan luvun 5 a ja 5 b §:ssä erillisinä rahoittamisrikoksina rangaistaviksi säädettyt terroristin rahoittaminen ja terroristiryhmän rahoittaminen. Momentti rakentuu vuoden 2015 alussa voimaan tulleiden muutosten myötä lähtökohdalle, jonka mukaan luontevaa on tarkastella terrorismin rahoittamista nimenomaan muiden terrorismirikosten rahoittamisena. Terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten tekemistä edistävien terrorismirikosten rahoittamisella edistetään terrori-iskujen tekemistä.

Todetusta rikoslain 34 a luvun 5 §:n 1 momentin ilmentämästä lähtökohdasta on pidetty kiinni, kun uusia terrorismirikoksia on säädetty rangaistaviksi (matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten vuonna 2016 ja sen edistäminen vuonna 2018). Uutena terrorismirikoksena rangaistavaksi säädetty terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen olisi myös sen luonteinen rikos, että sen tekeminen voi esimerkiksi laitehankintojen taikka kehoitusten välityskanaviin pääsemisen tai niiden käyttämisen edistämiseksi vaatia rahoitusta. Sen vuoksi myös uusi kehottamisrikos ehdotetaan lisättäväksi rikoslain 34 a luvun 5 §:n 1 momentissa viitattujen rikosten joukkoon.

Terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta tuomittaisiin sakkoon tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistukseen. Rikoslain 34 a luvun 5 §:n 1 momentin mukaan terrorismirikoksen rahoittamisesta tuomitaan vähintään neljän kuukauden ja enintään kahdeksan vuoden

vankeusrangaistus. Rangaistusasteikkojen perusteella terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen rahoittamisesta voitaisiin siis tuomita merkittävästi ankarampi rangaistus kuin kehottamisrikoksesta itsestään voitaisiin tuomita. Tähän on kiinnitetty huomiota mietinnön lausuntokierroksella.

Rangaistusasteikkojen todettu piirre sisältyy jo nykyiseen rikoslain 34 a luvun 5 §:n 1 momenttiin. Tämä on myös tiedostettu luvun säännöksiin liittyvissä aikaisemmissa lainvalmisteluhankkeissa koskien myös niitä, joissa terrorismin rahoittamisen rangaistavuus on laajennettu uusiin terrorismirikoksiin. Terrorismin rahoittamista koskevien säännösten perustelujen (HE 43/2002 vp, s. 29/I ja HE 188/2002 vp, s. 57/I) mukaan rahoittamisrikoksen rangaistavuus on suhteutettava siihen, kuinka vakavaa terrorismirikosta rahoitetaan. Tämä tarkoittaa sitä, että rikoslain 34 a luvun 5 §:n 1 momentin rangaistusasteikko ei ole suinkaan tarkoitettu sovellettavaksi kaikessa laajuudessaan kaikkien rahoitettavien terrorismirikosten kohdalla. Aikaisemmissa terrorismin rahoittamisrikoksia koskevissa lainvalmisteluhankkeissa on korostettu myös sitä, että lievien tekemuotojen osalta voidaan soveltaa rikoslain 6 luvussa säädettyjä mahdollisuuksia tuomita rangaistusasteikko alittaen tai jättää rangaistukseen tuomitsematta. Terrorismirikoksia koskevien rangaistussäännösten tulevassa kokonaistarkastelussa on varmistettava, että terrorismirikosten rangaistusasteikot muodostavat keskenään johdonmukaisen kokonaisuuden. Tämän voi erityisesti katsoa koskevan terrorismirikoksen rahoittamisen rangaistusasteikon suhdetta rahoitettavien terrorismirikosten asteikkoihin.

Rikoslain 34 a luvun 5 c §:n 1 momentin mukaan rangaistavaa matkustamisena terrorismirikoksen tekemistä varten on matkustaminen kaikkien luvussa rangaistaviksi säädettyjen terrorismirikosten tekemisen tarkoituksessa. Rangaistavuuden ulkopuolelle on momentissa rajattu ainoastaan luvun 5 d §:ssä rangaistavaksi säädetty terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistäminen.

Kun matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten säädettiin rangaistavaksi, katsottiin olevan perusteita säätää matkustamisen tarkoituksena olevien terrorismirikosten piiri laajaksi (HE 93/2016 vp, s. 24). Tämä näkemys perustui erityisesti siihen, että terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten tekemistä edistävien terrorismirikosten välille ei ole tehtävissä merkittäviä eroja sen suhteen, millä tavoin ne edistävät ensiksi mainittujen rikosten tekemistä. Viime kädessä tapauskohtaisesti ratkeaa, minkälaiseksi edistävä merkitys on katsottavissa.

Teknologisen kehityksen myötä terroristiseen toimintaan liittyvän julkisen kehottamisen suorittaminen ei ole välttämättä ja useinkaan sidottu johonkin paikkaan tai alueeseen. Matkustamista voi kuitenkin tapahtua myös sellaiseen kehottamistoimintaan liittyen ja matkustamista sellaisessa tarkoituksessa ei ole perusteltua sulkea pois. Terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista voitaisiin esimerkiksi harjoittaa ulkomailla toimivien terroristijärjestöjen toiminnassa. Terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen ehdotetaan lisättäväksi rikoslain 34 a luvun 5 c §:n 1 momentissa viitattujen rikosten joukkoon.

4.2 Salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja koskevat ehdotukset

Pakkokeinolain 10 luvussa säädetään salaisten pakkokeinojen käyttämisestä rikoksen selvittämiseksi. Poliisilain 5 luvussa puolestaan säädetään rikosten estämisessä ja paljastamisessa käytettävistä salaisista tiedonhankintakeinoista. Lukujen säännökset ovat mahdollisimman pitkälle yhteneväisiä. Tämä koskee myös käytettävissä olevia keinoja, joita ovat telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, tukiasematietojen hankkiminen, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta, tekninen laitetarkkailu, peitetoiminta, valeosto, tietolähdetoiminta ja valvottu läpilasku.

Pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun säännökset rakentuvat niin, että keinojen käyttämisen perusteena on ensinnäkin se, että selvitettävänä, estettävänä tai paljastettavana on tietty rikos (niin sanottu perusterikos). Rikoksen estämisen ja selvittämisen osalta keinon käyttömahdollisuuksien piiriin kuuluvat rikokset määräytyvät enimmäisrangaistuksensa perusteella tai sillä perusteella, että rikos erikseen nimikkeeltään mainitaan keinokohtaisessa säännöksessä. Lisäksi on säädetty erityisedellytyksiä keinojen käytölle (esimerkiksi erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi). Poliisilain 5 luvun 3 §:n mukaan sen luvun mukaisia salaisia tiedonhankintakeinoja voidaan käyttää vain tiettyjen pykälässä mainittujen rikosten paljastamiseen. Muuten siinä luvussa säänneltyjä tiedonhankintakeinoja käytetään rikosten estämiseen.

Tässä esityksessä ehdotetaan, että rikoslain 34 a luvussa säädetään uutena terrorismirikoksena rangaistavaksi terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen. Mainitusta teosta tuomittaisiin sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Pelkästään rangaistusasteikosta seuraisi, että pakkokeinolain 10 luvun salaisista pakkokeinoista ja poliisilain 5 luvun salaisista tiedonhankintakeinoista tulisivat uuden kehottamisrikoksen selvittämisessä ja estämisessä käytettäväksi muiden laissa asetettujen lisäedellytysten täytyessä televalvonta teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella, suunnitelmallinen tarkkailu, tekninen katselu eräitä tilanteita lukuun ottamatta, tekninen seuranta lukuun ottamatta henkilön teknistä seuranta, peitetoiminta tietoverkossa, valeosto ja tietolähdetoiminta. Poliisilain 5 luvussa säädettyjä tiedonhankintakeinoja saadaan käyttää rikoksen paljastamiseksi, jos rikoksen nimike sisältyy luvun 3 §:ssä oleviin.

Rikoslainsäädännön käytön yleisistä edellytyksistä ja kriminalisointiperiaatteista seuraa, että uuden rangaistussäännöksen tulee olla ennaltaehkäisevä, että se ei saa synnyttää ylitsepääsmättömiä tai mielivaltaisesti ratkaistavia näyttöongelmia ja että sen noudattamisen valvonta ei saa olla käytännössä mahdotonta. Nämä näkökohdat koskevat kriminalisoinnin käytännön toimivuutta, jota varten viranomaisilla on oltava riittävät ja rikoksen ominaispiirteet huomioon ottavat toimivaltuudet rikosten selvittämiseen, estämiseen ja paljastamiseen. Terrorismirikosten kohdalla korostuu tarve saada nimenomaan selvitystä teon liittymisestä terrorismiin ja mahdollisesta terroristisesta tarkoituksesta.

Toisaalta pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun säännösten muuttamista harkittaessa on otettava huomioon suhteellisuusperiaate. Pakkokeinolain 1 luvun 2 §:n mukaan pakkokeinoja saadaan käyttää vain, jos pakkokeinon käyttöä voidaan pitää puolustettavana ottaen huomioon tutkittavana olevan rikoksen törkeys, rikoksen selvittämisen tärkeys sekä rikoksesta epäillylle tai muille pakkokeinon käytöstä aiheutuva oikeuksien loukkaaminen ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Poliisilain 1 luvun 3 §:n mukaan poliisin toimenpiteiden on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin.

Salaisten pakkokeinojen ja salaisten tiedonhankintakeinojen käytöllä puututaan perustuslaissa säädettyihin perusoikeuksiin, joista tässä yhteydessä keskeisin on mainitun lain 10 §:ssä turvattu yksityiselämän suoja. Huomioon on otettava myös perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset (PeVM 25/1994 vp, s. 5), jotka muun ohessa edellyttävät, että rajoitukset ovat tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä, rajoitusperusteet ovat hyväksyttäviä ja rajoittaminen on painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa, tavallisella lailla ei säädetä perusoikeuden ytimeen ulottuvaa rajoitusta ja rajoitus on suhteellisuusvaatimuksen mukainen. Salaisten pakkokeinojen ja salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöalan laajentamisen edellytyksiä käsitellään perusoikeuksien näkökulmasta jäljempänä suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevassa jaksossa 9.2.

Pakkokeinolain 10 luvussa ja poliisilain 5 luvussa on mahdollistettu tiettyjen salaisten pakko-keinojen ja tiettyjen salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö tilanteissa, joissa teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta. Tämä koskee tiettyjä terrorismirikoksia, joista rangaistusasteikkojensa perusteella voidaan tuomita sakkoa ja myös matkustamista terrorismirikoksen tekemistä varten, jonka rangaistusasteikko on sama kuin nyt rangaistavaksi ehdotettavan terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen rangaistusasteikko olisi. Kuten lain esitöissä on todettu (HE 18/2014 vp, s. 23/I), tuollaisella rajauksella rikos, johon keino kohdistetaan, on törkeydeltään verrattavissa kyseisen keinon muihin perusterikoksiin. Televalvontaa koskien tällaista edellytystä ei ole asetettu pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momentissa ja poliisilain 5 luvun 8 §:n 2 momentissa myöskään niille terrorismirikoksille, joista rangaistusasteikkojensa perusteella voidaan tuomita sakkoa.

Kun lisäksi otetaan huomioon aikaisemmin todetut pakkokeinolain 1 luvun 2 §:ssä ja poliisilain 1 luvun 3 §:ssä säädetyt suhteellisuusperiaatteet sekä salaisten pakko-keinojen ja salaisten tiedonhankintakeinojen merkityksellisyys myös uuden kehottamisrikoksen selvittämisessä, estämisessä ja paljastamisessa, mainittu rikos ehdotetaan lisättäväksi vankeusrangaistusta koskevalla edellytyksellä pakkokeinolain 10 luvun säännöksistä telekuuntelua koskevaan 3 §:n 2 momenttiin, peiteltyä tiedonhankintaa koskevaan 14 §:n 2 momenttiin ja teknistä kuuntelua koskevaan 16 §:n 3 momenttiin sekä poliisilain 5 luvun säännöksistä rikoksen paljastamista koskevaan 3 §:ään, telekuuntelua koskevaan 5 §:n 2 momenttiin, peiteltyä tiedonhankintaa koskevaan 15 §:n 2 momenttiin ja teknistä kuuntelua koskevaan 17 §:n 4 momenttiin. Mainittuihin säännöksiin viitataan eräissä muita salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja koskevissa säännöksissä, mitä kautta terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen tulisi myös näiden muiden keinojen perusterikokseksi.

Lisäksi terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen ehdotetaan lisättäväksi televalvontaa koskeviin säännöksiin (pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momentti ja poliisilain 5 luvun 8 §:n 2 momentti). Televalvonnan käyttömahdollisuus laajenisi myös koskemaan eräiden sellaisten terrorismirikosten uusia tekotapoja, joiden selvittämisessä ja estämisessä voidaan jo nykyisin käyttää televalvontaa. Tämä koskisi terroristiryhmän toiminnan edistämistä (tämän esityksen mukainen terroristiryhmän toimintaan osallistuminen), terrorismirikoksen rahoittamista ja matkustamista terrorismirikoksen tekemistä varten. Samalla laajenisi niiden rikosten piiri, joita varten voidaan käyttää sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 157 §:n 1 momentin mukaisesti säilytettäviä sähköisen viestinnän välitystietoja. Momentin sääntely liittyy Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2002/58/EY henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyyden suojasta sähköisen viestinnän alalla. Muutosten voidaan katsoa olevan linjassa direktiivin velvoitteiden kanssa, kun otetaan huomioon direktiivin 15 artiklan 1 kohta sitä koskevina unionin tuomioistuimen ratkaisuihin. Terrorismirikoksia kokonaisuudessaan ja myös tämän esityksen mukaista terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista voidaan pitää vakavina rikoksina, jotka mahdollistavat kohdan mukaiset toimenpiteet rikosten torjunnan, tutkinnan, selvittämisen ja syyteharkinnan varmistamiseksi.

Lisäksi pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun säännöksiin tehtäisiin muutokset, jotka johtuvat siitä, että terroristiryhmän toiminnan edistämisen rikosnimike ehdotetaan muutettavaksi terroristiryhmän toimintaan osallistumiseksi. Tämä muutos koskisi pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2 momentin 11 kohtaa ja 17 §:n 9 kohtaa sekä poliisilain 5 luvun 3 §:n 11 kohtaa ja 5 §:n 2 momentin 11 kohtaa.

4.3 Lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käyttöä koskeva ehdotus

Lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetun lain 3 §:n 6 kohdan mukaan ”terrorismirikoksella” tarkoitetaan rikoslain 34

a luvun 1, 1 a, 2–4, 4 a–4 c, 5 ja 5 a–5 d §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Kohdassa siis viitataan kaikkiin luvussa rangaistaviksi säädettyihin terrorismirikoksiin. Lain säätämisen taustalla olevassa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2016/681 matkustajarekisteritietojen (PNR) käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden ennalta estämistä, paljastamista ja tutkintaa sekä tällaisiin rikoksiin liittyviä syytetoimia varten viitataan 3 artiklassa terrorismirikosten määritelmän osalta neuvoston puitepäätökseen 2002/475/YOS (1–4 artikla), joka on korvattu terrorismirikosdirektiivillä. Terrorismirikosdirektiivin 27 artiklan mukaan viittauksia puitepäätökseen pidetään viittauksina terrorismirikosdirektiiviin. Lain kohdassa omaksuttu lainsäädäntöratkaisu, jossa viitataan koko rikoslain 34 a luvun asemesta sen pykäliin tarkoittaa sitä, että uudet rikoslain 34 a luvussa rangaistaviksi säädettyvät terrorismirikokset eivät tule automaattisesti kohdan soveltamisalan piiriin.

Terrorismirikosten tekemiseen kehottavilla rikoksilla on yhteys terrorismirikosdirektiivin 5 artiklaan, joka sillä direktiivillä korvatus puitepäätöksen tavoin velvoittaa säätämään rangaistavaksi julkisen yllytyksen terrorismirikokseen koskien tapauksia, joissa julkinen yllytys aiheuttaa yhden tai useamman terrorismirikoksen vaaran. Tämä kriminalisointivelvoite on toistaiseksi toteutettu sillä, että rikoslain 17 luvun 1 §:ssä säädetään rangaistavaksi julkinen kehottaminen rikokseen, joka on Euroopan neuvoston yleissopimukseen liittymisen yhteydessä vielä erikseen lisätty rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohtaan niiden rikosten joukkoon, jotka voidaan tehdä terroristisessa tarkoituksessa. Nyt säädettäisiin rikoslain 34 a luvun uudessa 5 e §:ssä erikseen rangaistavaksi terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen, joka ei edellytä vaaraa sen suhteen, että terrorismirikos tai sen rangaistava yritys tehdään, ja jolla jatkossa täytettäisiin terrorismirikosdirektiivin 5 artiklan mukainen kriminalisointivelvoite.

Kun otetaan huomioon terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen yhteys terrorismirikosdirektiivin ja sitä edeltävän puitepäätöksen kriminalisointivelvoitteisiin ja se, että terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen olisi rangaistusasteikkonsa perusteella suhteellisen vakava rikos, viittaus kyseistä rikosta koskevaan rikoslain 34 a luvun uuteen 5 e §:ään on aihetta lisätä lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetun lain 3 §:n 6 kohtaan. Muutoksen jälkeen kohdassa todettaisiin ”terrorismirikoksella” tarkoitettavan rikoslain 34 a luvun 1, 1 a, 2–4, 4 a–4 c, 5 ja 5 a–5 e §:ssä tarkoitettuja rikoksia.

4.4 Muut ehdotettavat lainsäädäntömuutokset

Sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia on äskettäin laajasti muutettu pantaessa täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä (EU) 2018/1808 audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun direktiivin 2010/13/EU (audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi) muuttamisesta vaihtuvien markkinarealiteettien vuoksi. Tuossa yhteydessä lain säännöksiä myös täydennettiin viittaamalla useassa kohdassa rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa rangaistavaksi säädettyyn terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn julkiseen kehottamiseen rikokseen. Tämä koskee sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 25 §:n 1 momentin 3 kohtaa, 28 §:n 1 momenttia, 32 §:n 1 momentin 1 kohtaa, 36 §:n 1 momentin 3 kohtaa, 40 §:n 8 momenttia, 226 c §:n 1 momentin 1 a alakohtaa ja 339 §:n 1 momentin 3 kohtaa. Täydennykset perustuivat siihen, että täytäntöön pantu direktiivi edellyttää puuttumista terrorismirikosdirektiivin 5 artiklassa tarkoitettuun julkiseen yllytykseen terrorismirikokseen. Kuten edellä todettiin, kyseisen artiklan mukainen kriminalisointivelvoite täytettäisiin jatkossa terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen rangaistavaksi säätämällä. Tämän vuoksi edellä todettuja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain kohtia tulisi muuttaa niin, että niissä viitataan rikoslain 34 a luvun 5 e §:ssä rangaistavaksi säädettyväksi ehdotettavaan terrorismirikoksiin liittyvää julkiseen kehottamiseen.

Tämän lisäksi on aihetta tehdä teknisluonteisia lainsäädäntömuutoksia johtuen siitä, että rikoslain 34 a luvun 4 §:ssä rangaistavaksi säädetyn teon rikosnimike muuttuisi terroristiryhmän toiminnan edistämisestä terroristiryhmän toimintaan osallistumiseksi. Tämä muutostarve koskee rikosrekisterilain (770/1993) 6 b §:n 2 momentin 7 kohtaa, julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 80 §:n 1 momentin 7 kohtaa, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 84 §:n 1 momentin 7 kohtaa sekä julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011) 47 §:n 1 momentin 4 kohtaa. Samassa yhteydessä voidaan samalla muuttaa viimeksi mainitun lain kyseisessä kohdassa oleva värväystä terrorismirikoksen tekemiseen koskeva väärä pykälätunnus.

4.5 Ehdotusten pääasialliset vaikutukset

Rikoslain 34 a lukuun ehdotettavilla muutoksilla ja niihin liittyvällä rangaistavan käyttäytymisen alan laajentamisella voidaan osaltaan estää terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten tekemistä. Sellaiset rikokset ovat erityisesti henkeen ja terveyteen kohdistuessaan vakavia koko yhteiskuntaan vaikutuksensa ulottavia rikoksia. Niiden estämistä ja siihen liittyvää uusien rangaistaviksi säädettyjen tekojen selvittämistä, estämistä ja paljastamista palvelevat myös pakkokeinolain 10 lukuun ja poliisilain 5 lukuun sekä lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetun lain 3 §:n 6 kohtaan ehdotettavat muutokset.

Terrorismirikokset ovat kaikilla rikosprosessin tasoilla (esitutkinta- ja syyttäväviranomaiset sekä tuomioistuimet) pääsääntöisesti runsaasti aikaa ja työtä vaativia vaikeasti selvitettäviä rikoksia. Kysymys ei ole pelkästään pääasioina käsiteltävistä rikosasioista, vaan huomioon on myös otettava rikosten selvittämisessä, estämisessä ja paljastamisessa käytettäviä salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja koskevat asiat. Kustannuksia voi aiheutua myös teleyritysten velvollisuudesta avustaa telekuuntelun ja televalvonnan toteuttamisessa. Työmäärää ja asian käsittelyyn kuluva aikaa lisäävää vaikutusta on terrorismirikosten kansainvälisillä kytkennöillä, jotka edellyttävät rikosten selvittämisessä kansainvälistä yhteistyötä. Rikosprosessissa kuultavien ollessa ulkomaalaisia aiheutuu myös käännös- ja tulkkauspalveluiden tarvetta. Sen lisäksi asianosaisiin liittyviä kustannuksia aiheutuu tilanteista, joissa heillä on avustaja, jolle maksetaan palkkio ja kulujen korvaus valtion varoista.

Terroristiryhmän toiminnan edistämisen eli tämän esityksen mukaisen terroristiryhmän toimintaan osallistumisen rangaistavuus laajennettaisiin rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohdassa koskemaan henkilöä, joka hoitaa terroristiryhmän mainitun luvun 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollisen toiminnan kannalta olennaista tehtävää. Lisäksi rikoslain 34 a luvun uudessa 5 e §:ssä säädettaisiin rangaistavaksi terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen, joka koskisi kehottamista tai houkuttelua värväytymiseen terroristiryhmään tai terrorismirikoksen tekemiseen ilman sen edellyttämistä, että aiheutuu rikoslain 17 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu vaara terrorismirikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisestä. Rikoslain 34 a luvun 5 §:n 1 momenttia ja 5 c §:n 1 momenttia muutettaisiin niin, että terrorismirikoksen rahoittamisena ja matkustamisena terrorismirikoksen tekemistä varten olisi rangaistavaa se, että tekijä rahoittaa terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista tai matkustaa toiseen valtioon sen tekemistä varten. Terrorismirikoksen rahoittamisena ja matkustamisena terrorismirikoksen tekemistä varten tulisivat rangaistaviksi rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisiin tekoihin liittyvät rahoittamisteot ja niitä varten tapahtuva matkustaminen.

Arvioitaessa lainsäädäntömuutosten vaikutuksia viranomaistoimintaan ja valtiontaloudellisia vaikutuksia huomioon on otettava se, että jo nyt rangaistavaksi säädettyjä lukuisia terrorismirikoksia koskevia asioita on toistaiseksi käsitelty Suomessa hyvin vähän rikosprosessissa. Tietoja

ei ole saatavissa siitä, missä määrin nyt kysymyksessä olevia sellaisia tekoja tehdään, jotka tekojen tullessa rangaistaviksi tulisivat Suomessa rikosprosessissa käsiteltäviksi. Vaikka terrorismirikokset ovat rikoslain 1 luvun 7 §:n 3 momentin 2 kohdassa säädetty kansainvälisiksi rikoksiksi, kansallista harkintaa on sen suhteen, milloin rikosasian liityntä Suomeen on sellainen, että sen käsitteleminen nimenomaan Suomessa on perusteltua. Arvioita ei ole esitettävissä myöskään siitä, miten nyt kysymyksessä olevien Suomeen liittyvien tekojen määrä tulee kehittymään. Siihen vaikuttaa olennaisesti kansainvälisen terrorismitilanteen kehitys.

Mainituista merkittävistä epävarmuustekijöistä huolimatta voidaan olettaa, että ehdotettavien lainsäädäntömuutosten piiriin kuuluvia tekoja koskevia asioita ei tule lukuisasti Suomessa rikosprosessissa käsiteltäviksi. Esityksen lainsäädäntöehdotuksista ei ole suoraan ja perustellusti johdettavissa taloudellisia vaikutuksia niin, että valtiolle tai rikosprosessissa toimiville viranomaisille voisi osoittaa aiheutuvan tietynsuuruisia euromääräisiä lisäkustannuksia. Tämä koskee myös rangaistusten täytäntöönpanosta aiheutuvia kustannuksia.

Näin ollen lähtökohtaisesti esityksen ehdotuksista aiheutuvat kustannukset katettaisiin julkisen talouden suunnitelman mukaisten kehyspäätösten ja valtion talousarvioissa muuten osoitettavien määrärahojen puitteissa. Toisaalta nyt kysymyksessä olevien rikosasioiden määrän kehityksen myötä tilanne voi muuttua, minkä vuoksi viranomaisvoimavarojen riittävyyden seuranta ja aiheen ilmetessä toimenpiteet niiden riittävyyden turvaamiseksi ovatkin tarpeen. Tämä koskee myös asianosaisten avustamisesta sekä tulkkaus- ja käännöstoimenpiteistä aiheutua kustannuksia. Samalla on seurattava myös mahdollisia vaikutuksia teleyrityksiin.

Uusia viranomaisia ei ehdoteta perustettaviksi. Viranomaisten keskinäisiin suhteisiin esityksen ehdotuksilla ei ole vaikutuksia. Tämä koskee niin niiden keskinäisiä tehtäviä kuin toimivaltasuhteitakin. Sama koskee viranomaisten menettelytapoja. Tarvittavassa määrin on huolehdittava terrorismirikoksia koskevia rangaistussäännöksiä soveltavien virkamiesten, erityisesti esitutkintavirkamiesten, syyttäjien ja tuomareiden kouluttamisesta säännösten soveltamiseen.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Kysymys on terrorismirikoksia koskevan rikoslainsäädännön riittävästä kattavuudesta huolehtimisesta. Muita selkeitä toteuttamisvaihtoehtoja ei ole kuin rikoslain 34 a luvun säännösten muuttaminen ja muuttamisesta seuraavien muiden lainsäädäntömuutosten tekeminen. Tämän vuoksi tässä esityksessä ei ole tarkasteltu lähemmin muita vaihtoehtoja kuin sitä, miten asia on rikosoikeudellisesti järjestettävä.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Työryhmämietinnön jaksossa 1.6 on kuvattu kahdeksan valtion terrorismirikoksia koskevia rangaistussäännöksiä. Terroristiryhmään tai -järjestykseen kuulumisen tai sen toimintaan osallistumisen osalta voidaan todeta seuraava mietinnön jaksossa 1.7.3 todettua pitkälti seuraten:

Ruotsissa on säädetty rangaistavaksi yhteistoiminta terroristiorganisaation kanssa. Mainittu rikos kattaa tekoja, jotka Suomessa ovat jo rangaistavia erityisesti rikoslain 34 a luvun 4 §:n (terroristiryhmän toiminnan edistäminen) nojalla. Julkista kehottamista, värväämistä ja koulutusta terrorismirikoksiin ja muuhun erityisen vakavaan rikollisuuteen koskevan lain 2 b §:n mukaan rangaistavaa on myös antaa muuta vastaavaa tukea terroristiorganisaatiolle. Kysymys on tuesta, joka rinnastuu esimerkiksi pykälän aikaisemmissa kohdissa todettuihin aseiden antamiseen ja toimitilojen luovuttamiseen terroristiorganisaatiolle. Tällaista vastaavaa tukeen liittyvää kohtaa

ei ole rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentissa, mutta Ruotsin pykälän perustelujen mukaan muu vastaava tuki voi olla esimerkiksi tietojen antamista, jota koskeva kohta momentissa on.

Norjan rikoslain 136 a §:n mukaan rangaistavaa on osallistuminen terroristiorganisaatioon tekoapojen käsittäessä organisaation perustamisen, osallistumisen organisaatioon, jäsenten värväämisen sekä taloudellisen tai muun aineellisen tuen antamisen organisaatiolle. Rangaistavuuden edellytyksenä on, että organisaatio on laittomilla keinoilla ryhtynyt toimenpiteisiin toteutukseen tarkoituksensa. Rangaistussäännös sanamuotonsa ja säännöksen soveltamisalaa tämentävän vuonna 2018 annetun Norjan korkeimman oikeuden ratkaisun perusteella edellyttää terroristiorganisaatioon osallistumisen osalta aktiivista toimintaa, jota on jo säädetty Suomessa rangaistavaksi rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentissa.

Tanskan rikoslain 114 e §:n mukaan rangaistavaa on edistää sellaisen henkilön, ryhmän tai yhteenliittymän toimintaa, joka tekee tai jonka tarkoituksena on tehdä terrorismirikoksia. Edistäminen jo sanamuodoltaan viittaa aktiiviseen toimintaan terroristiryhmän tai -yhteenliittymän puolesta ja on yhteydessä rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentissa rangaistavaksi säädettyyn terroristiryhmän toiminnan edistämiseen.

Saksan rikoslain 129 a §:n mukaan rangaistavaa terroristisen yhteenliittymän muodostamisena on sellaisen yhteenliittymän muodostamisen lisäksi jäsenenä osallistuminen siihen. Rangaistavaa on myös sellaisen yhteenliittymän tukeminen. Lain sanamuodon perusteella ei ole pääteltävissä, miten jäsenenä osallistumisen tai tukemisen tulee käytännössä ilmetä. Liittovaltion korkeimman oikeuden vuosina 2018 ja 2019 antamien ratkaisujen perusteella jäsenenä osallistumisen edellytyksenä on molemminpuolisessa yhteisymmärryksessä tapahtuva aktiivinen toiminta, joka objektiivisesti arvioiden hyödyllisellä tavalla tukee terroristisen yhteenliittymän rikollisten tavoitteiden saavuttamista. Rikoslain 89 b §:n mukaan rangaistavaa on lisäksi luoda yhteys terroristiorganisaatioon tarkoituksessa saada terroristista koulutusta ja ylläpitää tätä yhteyttä.

Yhdistyneen kuningaskunnan vuoden 2000 terrorismilaisissa säädetään rangaistavaksi terroristiorganisaatioon kuulumisen tai kuulumisesta kertominen, kehottaminen organisaation tukemiseen ja kokousten järjestäminen organisaation tukemiseksi sekä sellaisten vaatteiden ja merkien pitäminen, jotka antavat aiheita epäillä, että henkilö kuuluu terroristiorganisaatioon. Lain sanamuodon perusteella ei ole pääteltävissä, miten terroristiorganisaatioon kuulumisen tulee ilmetä. Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädäntö poikkeaa merkittävästi muiden vertailussa olevien valtioiden ja myös Suomen lainsäädännöstä.

Alankomaiden rikoslain 140 a artiklassa säädetään rangaistavaksi osallistuminen organisaatioon, jonka tarkoituksena on tehdä terrorismirikoksia. Artiklan lakiviittauksen perusteella kyseisen osallistumisen muotoja ovat esimerkiksi taloudellisen tai muun materiaallisen tuen antaminen, varojen kerääminen ja värvääminen organisaation puolesta.

Belgian rikoslain 140 artiklan mukaan rangaistavaa on osallistua terroristiryhmän toimintaan, jos tekijä on ymmärtänyt tai hänen olisi pitänyt ymmärtää, että tuki edistää terroristiryhmän tekemää rikosta.

Ranskan rikoslain 421-2-1 artiklan mukaan rangaistavaa on osallistua ryhmään tai yhteenliittymään, joka on muodostettu tarkoituksessa tehdä terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia.

Norjassa ja Tanskassa on erikseen säädetty rangaistavaksi tekoja, jotka koskevat laittomaan sotalailliseen toimintaan osallistumista ulkomailta. Näitä rikoksia ei voida kuitenkaan katsoa terrorismirikoksiksi, koska osallistumisessa ei ole kysymys terroristiseen tarkoitukseen sidottujen

terroritekojen tai niiden tekemistä edistävien tekojen tekemisestä eikä muutenkaan edellytetä yhteyttä terroristiryhmiin tai -järjestöihin.

6 Lausuntopalaute

Työryhmämietinnön lausuntopalautteessa ei asetettu kyseenalaiseksi työryhmän johtopäätöksiä, joiden mukaan rangaistussäännökset vastaavat Suomea sitovia kansainvälisiä velvoitteita tietyin terrorismirikosdirektiivin täytäntöönpanoon ja terrorismin rahoittamisrikoksiin liittyvin varauksin ja että säännökset ovat kattavia vertailuvaltioiden lainsäädäntöihin nähden. Missään lausunnossa ei ehdotettu laajempia tai pidemmälle meneviä lainsäädäntömuutoksia eikä esimerkiksi sitä, että terrorismirikoksia koskevissa rangaistussäännöksissä yhteys terroristiryhmään tai -järjestöön kuvattaisiin kuulumisena siihen.

Eräissä lausunnoissa on asetettu kyseenalaiseksi ehdotettujen lainsäädäntömuutosten tarve (eduskunnan oikeusasiamies, Suomen Asianajajaliitto ja Amnesty International Suomen osasto ry). Näiden lausuntojen johdosta on tehty täydennyksiä nykytilan arviointia koskeviin jaksoihin 2.3.1 ja 2.3.2.

Terroristiryhmän toimintaan osallistumista koskevaan ehdotukseen liittyen useista lausunnoista on ilmennyt tarve tarkentaa rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteluja (eduskunnan oikeusasiamies, valtioneuvoston oikeuskansleri, Turun hovioikeus, Etelä-Suomen syyttäjäalue, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Lakimiesliitto ry, Amnesty International Suomen osasto ry ja Suomen tuomariliitto ry). Joidenkin mainituista lausunnonantajista voi katsoa myös asettaneen kyseenalaiseksi muutettavaksi ehdotetun kohdan täsmällisyyden rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen näkökulmasta.

Lausuntopalautteen johdosta jatkovalmistelussa on vielä arvioitu, onko mietinnössä ehdotettu rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohta riittävän tarkkarajainen. Tämän arvioinnin perusteella on päädytty työryhmän ehdottamaan muotoiluun, jonka mukaan rangaistavaa on se, että tekijä edistääkseen terroristiryhmän rikoslain 34 a luvun 1, 1 tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa taikka tietoisena siitä, että hänen toimintansa edistää sitä, hoitaa terroristiryhmän mainitun rikollisen toiminnan kannalta olennaista tehtävää. Kohdan perusteluja on täsmennetty ja täydennetty jatkovalmistelussa.

Terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista koskevan ehdotuksen osalta selkeyttämisen tarvetta on nähty työryhmämietinnön lausuntopalautteessa liittyvän siihen, että uusi rikos ei edellyttäisi terrorismirikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisen vaaraa (eduskunnan oikeusasiamies, valtioneuvoston oikeuskansleri, Poliisihallitus, Helsingin käräjäoikeus, Etelä-Suomen syyttäjäalue, Amnesty International Suomen osasto ry, Suomen tuomariliitto ry ja professori Martin Scheinin). Kahdessa lausunnossa on viitattu tulkintakysymyksiin, jotka koskevat rajanvetoa rikoslain 17 luvun 1 §:ssä ja 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa rangaistaviksi säädettyihin kehottamisrikoksiin (Poliisihallitus ja Suomen syyttäjähdistys ry). Kahden lausunnon mukaan ehdotettua pykälää ei ole aiheellista ottaa lakiin (Suomen tuomariliitto ry ja professori Martin Scheinin). Ehdotuksen sananvapausherkkyyys on todettu joissakin lausunnoissa, professori Scheinin on pitänyt ehdotettua pykälää perustuslain 12 §:n vastaisena.

Terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista koskevaa rangaistussäännöstä on jatkovalmistelussa tarkasteltu työryhmämietintöä tarkemmin suhteessa rikoslain 17 luvun 1 §:n 1 momentissa ja 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa rangaistaviksi säädettyihin julkisen kehottamisen rikoksiin. Rikoslain 34 a luvun 5 e §:n 1 momenttiin ehdotettavaa säännöstä on täydennetty niin, että kehotuksen tai houkuttelun on oltava omiaan aiheuttamaan värväytyminen tai terrorismirikoksen tekeminen. Tämän täydennyksen vuoksi ja muutenkin lausuntopalautteen

perusteella säännöksen perusteluja on myös muutettu, täsmennetty ja täydennetty. Täydennykset koskevat myös tarvetta säätää terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen erikseen rangaistavaksi. Ehdotuksen suhdetta perustuslain 12 §:ssä suojattuun sananvapauteen käsitelään jäljempänä suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevassa jaksossa.

Kahden lausunnon mukaan riittäviä perusteita ei ole esitetty sille, että terrorismin rahoittamisena säädettäisiin rangaistavaksi terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen rahoittaminen ja matkustamisena terrorismirikoksen tekemistä varten säädettäisiin rangaistavaksi matkustaminen sellaisen julkisen kehottamisen tekemistä varten (eduskunnan oikeusasiamies ja Amnesty International Suomen osasto ry). Näiltä osin asiaa ei ole jatkovalmistelussa arvioitu työryhmämietinnöstä poikkeavalla tavalla, vaan rikoslain 34 a luvun 5 §:n 1 momentin muuttamisella terrorismirikoksen rahoittamisena tulisi rangaistavaksi tämän kehottamisrikoksen rahoittaminen ja rikoslain 34 a luvun 5 c §:n 1 momentin muuttamisella matkustamisena terrorismirikoksen tekemistä varten tulisi rangaistavaksi matkustaminen tämän kehottamisrikoksen tekemistä varten.

Joissakin lausunnoissa on kiinnitetty huomiota siihen, että toisiinsa liittyvien terrorismirikosten rangaistusasteikot eivät ole asianmukaisessa suhteessa toisiinsa nähden (valtioneuvoston oikeuskansleri, Helsingin kärjäoikeus, Etelä-Suomen syyttäjäalue, Suomen Asianajajaliitto ja Amnesty International Suomen osasto ry). Tämä koskee kehottamisrikoksen rangaistusasteikon suhdetta terrorismirikoksen tekemiseksi tapahtuvan matkustamisen edistämisen rangaistusasteikkoon ja terrorismirikoksen rahoittamisen rangaistusasteikon suhdetta rahoitettavan kehottamisrikoksen rangaistusasteikkoon.

Kyseisiä rangaistusasteikkoja on tarkasteltu suhteessa toisiinsa jatkovalmistelussa jaksoissa 4.1.2 ja 4.1.3. Lausuntopalautteen ei ole katsottu aiheuttavan tarvetta poiketa työryhmämietinnön ehdotuksista. Yksi mahdollisen terrorismirikoksia koskevan kokonaisuudistuksen keskeisiä kohteita tulee olemaan sen varmistaminen, että terrorismirikosten rangaistusasteikot ovat johdonmukaisessa suhteessa keskenään ja muiden vastaavien rikosten asteikkoihin nähden.

Suomen Asianajajaliitto ja Suomen tuomariliitto ry ovat kiinnittäneet huomiota pakkokeinojen käyttömahdollisuuden laajenemiseen terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen. Pakkokeinolain 10 luvun salaisia pakkokeinoja ja poliisilain 5 luvun salaisia tiedonhankintakeinoja koskevissa ehdotuksissa on jo työryhmämietinnössä noudatettu aikaisemmin omaksuttuja lainsäädäntöratkaisuja ja otettu huomioon erityisesti huomioon eduskunnan perustuslakivaliokunnan käytäntö aikaisempien terrorismirikoksia koskevien lainsäädäntömuutosten käsittelyssä.

Enemmistö lausunnonantajista on katsonut, että on suoritettava vaikeaselkoisiksi muodostuneiden terrorismirikossäännösten kokonaisuudistus (liikenne- ja viestintäministeriö, sisäministeriö, ulkoministeriö, valtioneuvoston oikeuskansleri, keskusrikospoliisi, Poliisihallitus, suojelupoliisi, Etelä-Suomen syyttäjäalue, Suomen Lakimiesliitto ry, Amnesty International Suomen osasto ry, Suomen syyttäjähdistys ry, Lapin yliopisto (professori Minna Kimpimäki) ja professori Martin Scheinin). Jotkut niistä lausunnonantajista katsovat, että kokonaisuudistus on aloitettava pikaisesti ja/tai yksittäisten pykälämuutosten asemesta (sisäministeriö, Suomen Lakimiesliitto ry, Suomen tuomariliitto ry ja Lapin yliopisto (professori Minna Kimpimäki)).

Mahdolliseen kokonaisuudistukseen liittyviä kysymyksiä käsitellään jo työryhmämietintöön pohjautuen jaksossa 2.3.3. Kokonaisuudistusta koskevan hankkeen toteuttamiseen liittyy vielä harkittavia asioita. Tämän hallituksen esityksen kannalta olennaista on se, että tulevaisuudessa toteutettava kokonaisuudistus ei saa estää tarpeellisten ja perusteltujen, sääntelyn riittävään kattavuuteen tähtäävien lainsäädäntömuutosten tekemistä.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Rikoslaki

17 luku Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

1 §. *Julkinen kehottaminen rikokseen.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi viittaussäännöksenä uusi 3 momentti, jonka mukaan terroristisessa tarkoituksessa tehdystä julkisesta kehottamisesta rikokseen säädetään 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa ja terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta mainitun luvun 5 e §:ssä.

Viittaussäännöksen tarve korostuisi sen vuoksi, että 34 a luvun uudessa 5 e §:ssä säädettäisiin rangaistavaksi terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen, joka koskisi värväytymistä terroristiryhmään tai mainitussa luvussa rangaistavaksi säädetyn terrorismirikoksen tekemiseen. Julkinen kehottaminen rikokseen ja terroristisessa tarkoituksessa tehty julkinen kehottaminen rikokseen eivät enää koskisi julkista kehottamista terrorismirikosten tekemiseen, vaan niiden tekemiseen kehottamisen rangaistavuus määräytyisi 34 a luvun uuden 5 e §:n mukaan. Uusi pykälä siis syrjäyttäisi terrorismirikoksia koskevana erityissäännöksenä tämän pykälän 1 momentin ja 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan. Kohdan mukaan tulisivat edelleen rangaistaviksi ne kehottamisteot, jotka tehdään terroristisessa tarkoituksessa, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle, joilla kehoitetaan tekemään muu rikos kuin terrorismirikos ja jotka aiheuttavat rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisen vaaran.

34 a luku Terrorismirikoksista

4 §. *Terroristiryhmän toimintaan osallistuminen.* Pykälään ehdotettavista muutoksista ensimmäisen mukaan pykälän otsikko ja pykälässä rangaistavaksi säädetyn teon rikosnimike muutetaan ”terroristiryhmän toimintaan osallistumiseksi”. Nykyisin pykälä koskee terroristiryhmän toiminnan edistämistä.

Pykälän muutoksista merkittävin koskisi pykälän 1 momentin 4 kohdan muuttamista. Nykyisin kohdassa säädetään rangaistavaksi se, että tekijä edistääkseen terroristiryhmän 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa taikka tietoisena siitä, että hänen toimintansa edistää sitä, hoitaa terroristiryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antaa ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja. Viitatuissa pykälissä säädetään rangaistaviksi terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset, terroristisessa tarkoituksessa tehty radiologista asetta koskeva rikos ja terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu. Muutetun kohdan mukaan terroristiryhmän toimintaan osallistumisena rangaistavaa olisi terroristiryhmän mainitun rikollisen toiminnan kannalta olennaisen tehtävän hoitaminen.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan soveltamisalan piiriin jäisivät edelleen terroristiryhmän tärkeiden taloudellisten asioiden hoitaminen ja ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeiden taloudellisten tai oikeudellisten neuvojen antaminen, mutta niitäkin koskisi kohdan muutetun sanamuodon mukaisesti rangaistavuuden edellytyksenä se, että sellaisten asioiden hoitaminen tai neuvojen antaminen katsotaan olennaiseksi tehtäväksi. Tämä ei kuitenkaan aiheuttaisi rangaistavuuden edellytysten tiukkenemista kyseisten tekotapojen kohdalla, koska ”olennainen tehtävä” käytännössä kattaisi nykyisin pykälän 1 momentin 4 kohdan piiriin kuuluvat toimet.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa ei kuvattaisi yksityiskohtaisesti sen soveltamisalaan kuuluvia tehtäviä. Sellainen kuvaaminen ei ole mahdollista senkään vuoksi, että terroristiryhmien toimintatavat ja niiden tekemiä terrorismirikoksia edistävät toimet voivat olla varsin monenlaisia ja ne

voivat muuttua ajan kulumisen myötä. Sen sijaan tehtävää kuvattaisiin rangaistussäännöksessä sen merkityksellisyyteen ja luonteeseen viittaavalla tunnusmerkillä edellyttämällä, että kysymyksessä ovat nimenomaan terroristiryhmän momentin johdantokappaleessa mainitun rikollisen toiminnan kannalta olennaiset tehtävät. Muutetun kohdan piiriin kuuluisi kaikkien sellaisten terroristiryhmän rikollisten päämäärien kannalta merkityksellisten tehtävien hoitaminen, jotka konkreettisesti edistävät tai auttavat terroristiryhmän tavoitteena olevien tai sen jo suunnittelemien 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettujen rikosten tekemistä tai muuten vaikuttavat myönteisesti terroristiryhmän rikollisiin toimintamahdollisuuksiin ja tavoitteenasetteluun, ja ovat näin edistävästi vaikuttamassa terroristiryhmän edustaman toiminnan vaarallisuuteen.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa puhuttaisiin peruskäsitteenä tehtävästä erityisesti sen vuoksi, että usein kohdan mukainen toimintaan osallistumisteko jatkuisi jonkin aikaa. Kohdan mukainen tehtävä voisi kuitenkin olla myös yksittäinen ja lyhytkestoinen ja liittyä esimerkiksi terroristiryhmän tulevan yksittäisen terrori-iskun tekemiseen. Kohdan soveltamisalaan kuuluvat tietyn henkilön tehtävät voisivat myös vaihtua ja seurata toisiaan terroristiryhmän tarpeiden mukaisesti. Lisäksi olennainen tehtävä voisi muodostua useamman osatehtävän muodostamasta kokonaisuudesta.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu tehtävän hoitaminen edellyttäisi aktiivista toimimista terroristiryhmän terroristisen rikollisen tavoitteen edistämiseksi. Riittävää rangaistusvastuun syntymiseksi ei olisi se, että henkilö on passiivisesti jossakin muodollisessa asemassa terroristiryhmässä tai että hänen hoidettavakseen on annettu tehtävä, jonka mukaisia toimia hän ei kuitenkaan tosiasiallisesti tee. Käytännössä muodollisiin asemiin terroristiryhmissä kuitenkin liitetty yleensä se, että henkilö tosiasiallisesti toimii jossakin jäljempänä käsiteltävässä tai siihen rinnastettavassa tehtävässä ja näin ollen kohdan tarkoittamalla tavalla myös toimii olennaisessa tehtävässä.

Myös pykälän 1 momentin muutettua 4 kohtaa koskisi momentin johdantokappaleessa asetettu tahallisuusvaatimus, jonka mukaan terroristiryhmän toimintaan osallistumisen rangaistavuus edellyttää sitä, että tekijän tarkoituksena on edistää terroristiryhmän 1, 1 tai 2 §:ssä tarkoitettua toimintaa tai että hän tietää toimintansa edistävän sitä. Kohdassa tarkoitettuun tekoon ei siis syyllystyisi esimerkiksi henkilö, jota terroristiryhmä käyttää hyväkseen välikappaleenaan niin, että hän ei ole tietoinen oman toimintansa liittymisestä terroristiryhmään tai jolla muuten ei ole käsitystä oman toimintansa merkityksestä osana terroristiryhmän toiminnan kokonaisuutta.

Olennaisen tehtävän tulisi palvella nimenomaan terroristiryhmän terroristisia rikollisia tavoitteita. Terroristiryhmällä tarkoitetaan 6 §:n 2 momentin määritelmän mukaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen 1 tai 1 a §:ssä tarkoitettuja rikoksia eli terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia. Terroristiryhmän määritelmä soveltuu joustavasti terroristijärjestöjen alueellisiin tai pienempiinkin osiin ja soluihin sekä järjestöistä kokonaan erillisiin yksittäisiin ryhmiin. Terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten tekemistä edistävien muiden terrorismirikosten tavoin kysymyksessä olevan olennaisen tehtävän hoitamisen rangaistavuus ei edellyttäisi sitä, että olennaista tehtävää hoitavalla henkilöllä on jo tehtävää hoitaessaan tiedossaan sellainen tulevaisuudessa tehtävä terrori-isku tai muu terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos, joka on yksityiskohtaisesti yksilöity esimerkiksi tekoajan, teon kohteen, tekopaikan tai muun vastaavan seikan suhteen.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen olennaisten edistämistehtävien kirjo voi olla laaja. Edellä jaksossa 2.3.1 on jo selostettu eräitä muutetun kohdan soveltamisalaan keskeisesti kuuluvia toimia. Kysymykseen tulee edellä jo todettujen tärkeiden taloudellisten asioiden hoi-

tamisen ja erittäin tärkeiden taloudellisten tai oikeudellisten neuvojen antamisen lisäksi esimerkiksi osallistuminen terroristiryhmän aseelliseen toimintaan. Luvun 4 a ja 4 b §:ssä jo säädetään rangaistavaksi esimerkiksi se, että annetaan aseellista koulutusta tarkoituksessa edistää 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa ja otetaan aseellista koulutusta tarkoituksessa tehdä 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa taikka 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettu rikos. Tällaista koulutuksen antamista ja ottamista voi tapahtua myös terroristiryhmän toiminnassa. Tämän esityksen mukaisen terroristiryhmän toimintaan osallistumisen tavoin koulutuksen antamisen tai ottamisen rangaistavuus ei edellytä, että terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos tehdään tai että sellainen rikos on yksilöity koulutuksen antamisen tai ottamisen vaiheessa. Nyt muutettavan 1 momentin 4 kohdan mukaista olennaisen tehtävän hoitamista olisi sellainen osallistuminen terroristiryhmän aseelliseen toimintaan, joka ei ole terrori-iskun tekemiseen liittyvää aseiden käyttämistä ja joka ei ole erikseen rangaistavaa 4 a §:n mukaisena koulutuksen antamisena tai 4 b §:n mukaisena kouluttautumisena terrorismirikoksen tekemistä varten. Kysymys voi tällöin olla esimerkiksi aseellisesta partioinnista tai vartioinnista terroristijärjestön hallussa olevan paikan tai alueen turvaamiseksi taikka järjestön aseellisen voiman osoittamisesta paikallisen väestön alistamiseksi tai uusien henkilöiden värväämiseksi järjestöön.

Momentin 1 kohdassa jo rangaistavaksi säädetystä terroristiryhmän varustamisesta esimerkiksi räjähteillä tai aseilla erotettava erillinen olennainen tehtävä on terroristiryhmän aseistuksen toimintakunnosta tai muusta varustahuollosta huolehtiminen taikka muu vastaava ryhmän toimintavalmiudesta huolehtiminen. Terroristiryhmän terroristisen rikollisen tavoitteen saavuttamista olennaisesti edistävä tehtävä voi myös olla ryhmän toimintaan liittyvä ideologinen tai uskonnollinen koulutus, jolla oikeutetaan terrorismirikosten tekemistä ja kannustetaan niiden tekemiseen. Tällainen koulutustehtävä voi olla myös lapsiin kohdistuvaa tarkoituksessa kasvattaa heistä tulevaisuudessa tehtävien terrorismirikosten tekijöitä.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan piiriin kuuluisi myös terroristiryhmän sisällä tapahtuva huolehtiminen yleisistä terroristiryhmän rikollisen toiminnan ylläpitämiseen ja käynnissä pitämiseen liittyvistä toiminnoista, jotka voivat muun ohessa liittyä terroristiryhmän hallintoon, varojen hankinnan organisoimiseen tai logistiikkaan (esimerkiksi terroristiryhmän ruoka- ja vesihuollosta huolehtiminen). Kysymys voisi olla myös esimerkiksi terroristiryhmän viestintä- tai yhteydenpitopalveluiden luomisesta, ylläpidosta ja salausteknologiasta huolehtimisesta sekä tietoteknologian käyttöön tarvittavien salasanojen ja käyttäjätunnusten oikeudettomasta hankkimisesta terroristiryhmälle.

Muutettavassa kohdassa tarkoitettuna olennaisen tehtävän hoitaminen voisi ilmetä myös muiden rikosten kuin terrorismirikosten tekemisenä tarkoituksessa edistää terroristiryhmän 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa. Tällaisina rikoksina voisivat tulla kysymykseen esimerkiksi terroristiryhmän terroristista rikollista toimintaa palvelevat väärennysrikokset, tietoverkkorikokset ja erilaiset terroristiryhmän varainhankintaa palvelevat varallisuuteen kohdistuvat rikokset.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuna olennaisena tehtävänä ei voitaisi puolestaan pitää esimerkiksi pelkästään oleskelua terroristiryhmän hallitsemisissa tiloissa tai hallitsemalla alueella tai avioitumista terroristiryhmään kuuluvan kanssa taikka sitä, että henkilö ainoastaan toimii tavanomaisissa omaa perhettään palvelevissa kotitaloustehtävissä taikka huolehtii lapsistaan tai muiden lapsista. Mainitun kaltaisesta henkilön yksityiselämän piiriin kuuluvasta ja muusta tavanomaisesta rankaisemattomasta toiminnasta olisi erotettava terroristiryhmää ja sen useita jäseniä laajemmin palvelevat rikollisen toiminnan kannalta olennaiset tehtävät, joiden voidaan katsoa merkitsevän terroristiryhmän jäsenten toimintavalmiudesta huolehtimista.

Omat rajansa tekojen säätämiseksi ja terrorismirikoksiksi ja terrorismirikoksia koskevien rangaistussäännösten soveltamiselle asettaa kansainvälinen humanitaarinen oikeus. Terroristiryhmän toimintaan osallistumisen rangaistavaksi säätämiseen ja rangaistussäännöksen sisältöön liittyy olennaisesti terrorismirikosdirektiivi, jonka 4 artiklan b alakohda edellyttää puitepäätöksen tavoin sellaisen osallistumisen säätämistä rangaistavaksi. Terrorismirikosdirektiivin johdantokappaleen 37 mukaan direktiivillä ei säädellä sellaisia kansainvälisessä humanitaarisessa oikeudessa määriteltyjä aseellisten joukkojen toimia aseellisen selkkauksen aikana, joihin sovelletaan kansainvälistä humanitaarista oikeutta, eikä valtion puolustusvoimien toimia silloin, kun ne suorittavat virallisia tehtäviään, sikäli kuin niihin sovelletaan kansainvälisen oikeuden muita sääntöjä. Terrorismirikosdirektiivin johdantokappaleen 38 mukaan puolueettomien, kansainvälisessä oikeudessa, mukaan lukien kansainvälisessä humanitaarisessa oikeudessa, tunnustettujen humanitaarisen avun järjestöjen toimittama humanitaarinen apu ei kuulu direktiivin soveltamisalaan.

Vastaavanlaiset terrorismirikoksia koskevat kansainväliseen humanitaariseen oikeuteen liittyvät soveltamisalan rajaukset ovat aikaisemmin todetun mukaisesti johdettavissa muistakin terrorismirikoksia koskevista Suomea sitovista velvoitteista kuten useista YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmista ja Euroopan neuvoston yleissopimuksen 26 artiklan 4 ja 5 kappaleesta, jotka kappaleet pitkälti vastaavat terrorismirikosdirektiivin johdantokappaletta 37. Kysymys on muutenkin Suomea yleisesti sitovien kansainvälisen oikeuden velvoitteiden noudattamisesta. Humanitaarista avustustoimintaa konfliktialueilla säännellään I ja IV Geneven sopimuksessa ja Geneven sopimusten I ja II lisäpöytäkirjassa.

Avustustoimiin voivat kohdevaltion luvalla ryhtyä sekä valtiot että puolueettomat humanitaariset järjestöt. Geneven sopimusten I lisäpöytäkirjan kommentaarissa on eritelty tarkemmin niitä kriteereitä, joiden nojalla avustustoimintaa pidetään puolueettomana ja humanitaarisena. Toiminnan humanitaarinen luonne edellyttää, että sen tavoitteena on avustaa siviiliväestöä sopimuksissa määritellyllä tavalla. Toiminnan puolueettomuus puolestaan edellyttää, että apua jaetaan ilman perusteetonta erottelua (syrjimättömyyden periaate) ja todellisen tarpeen mukaan (suhteellisuusperiaate). Erottelua saa tehdä vain puhtaasti humanitaarisin perustein tai aineellisten, esimerkiksi maantieteellisten esteiden vuoksi. Erityisryhmien kuten lasten tai vammaisten erityistarpeiden huomioon ottamista ei pidetä perusteettomana erotteluna.

Avustushenkilöstöllä on oikeus tarjota aseellisen konfliktin oloissa avun tarpeessa olevalle siviiliväestölle muun muassa elintarvikkeita, lääkintätarvikkeita sekä hoitoa haavoittuneille ja sairaille. Määräykset kattavat sekä valtiodenväliset aseelliset konfliktit ja miehitystilanteet että valtiodenvälistä luonnetta vailla olevat konfliktit. Puolueetonta ja humanitaarista avustustoimintaa harjoittavat henkilöt nauttivat tämän toimintansa osalta Geneven sopimukseen tai lisäpöytäkirjoihin perustuvaa suojelua. Lääkintätehtäviä koskee I lisäpöytäkirjan 16 artikla, jonka mukaan ketään ei voida rangaista lääkintäetiikan mukaisten lääkintätehtävien hoitamisesta. Rankaisemisen kieltoon ei vaikuta se, kenen hyväksi lääkintätehtäviä hoidetaan.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaisesti tekoihin ei voida olettaa liittyvän merkittäviä rajanveto-ongelmia suhteessa kansainväliseen humanitaariseen oikeuteen tai muihin terrorismirikoksia lähellä oleviin rikoksiin, kun otetaan huomioon aikaisemmin todettu siitä, minkälaisia olennaisia tehtäviä kohdan soveltamisalaan kuuluisi. Näille tehtäville tunnusomaista olisi niiden terroristiryhmän nimenomaan rikollisia tavoitteita konkreettisesti hyödyttävä luonne. Nämä tehtävät myös erottaisi kansainvälisen humanitaarisen oikeuden avustustoimista ja muista rikoksista terrorismirikoksille tyypillisesti tekijän tarkoitus tai tietoisuus. Kohdan mukaisista toimista rangaistaisiin sitä, jonka tarkoituksena on edistää terroristiryhmän 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa tai jonka tietäen hänen toimintansa edistää sitä. Tällainen tekijän tarkoitus tai tietoisuus yleensä puuttuu humanitaariseen avustustoimintaan osallistuvilta.

Pykälän 1 momentin muiden kohtien tavoin 4 kohdan mukaisten tekojen rangaistavuus ei edellyttäisi sitä, että terroristiryhmän toiminnassa tehdään 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettu rikos tai sen rangaistava yritys. Jos sellainen rikos tehdään ja jos terroristiryhmän toimintaan osallistuneen henkilön teko on riittävän kiinteässä yhteydessä sellaisen rikokseen, momentin lopun mukaisesti terroristiryhmän toimintaan osallistunut voitaisiin tuomita sellaisen rikoksen tekijänä tai rikokseen osallisena. Erityisesti 5 luvun 6 §:n mukaisen avunannon osalta on huomattava, että rangaistavaksi avunannoksi kelpaavat hyvin moninaiset toisen henkilön rikosta edistävät toimet. Mainitun pykälän 1 momentin mukaan avunannosta tuomitaan se, joka ennen rikosta tai sen aikana neuvon, toimin tai muulla tavoin tahallaan auttaa toista tahallisen rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisessä.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan soveltamisalan laajentaminen laajentaisi myös eräiden muiden tämän luvun rangaistussäännösten soveltamisalaa. Tämä koskisi 5 §:n 1 momenttia ja 5 c §:n 1 momenttia, joiden mukaan rangaistavaa terrorismirikoksen rahoittamisena ja matkustamisena terrorismirikoksen tekemistä varten on myös 4 §:n mukaisten tekojen rahoittaminen ja niiden tekemistä varten matkustaminen.

Terroristiryhmän toiminnan edistämisestä ja tämän esityksen mukaisesta terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta tuomitaan vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kahdeksan vuotta. Rangaistuksen määräämiseen liittyen myös 1 momentin muutetun 4 kohdan osalta pitäisi paikkansa se, mitä pykälän säätämisen yhteydessä on todettu (HE 188/2002 vp, s. 55). Rangaistusta momentin mukaisista teoista mitattaessa on otettava huomioon se, että rangaistus toimintaan osallistumista on oikeassa suhteessa mahdollisesta pääteosta tai varsinkin avunannosta siihen tuomittavaan rangaistukseen. Toimintaan osallistuminen on etäämmällä itse rikoksesta kuin avunanto. Jos päärikosta ei ole tehty, on rangaistusta toimintaan osallistumisesta mitattaessa pyrittävä arvioimaan, minkälaiseen rikokseen ryhmän toiminta tähtäsi, ja pyrittävä suhteuttamaan toimintaan osallistumisesta tuomittava rangaistus siihen rangaistukseen, joka tällaisesta täytetystä rikoksesta olisi voitu tuomita. Pykälän sallimat ankarimmat rangaistukset tulevat siis kysymykseen siinä todennäköisesti harvinaisessa tilanteessa, että on tehty hyvin ankarasti rangaistava 1 §:n mukainen terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos, mutta ryhmän toimintaan osallistunutta ei voida tuomita tällaisen rikoksen tekijänä tai siihen muuten osallisena.

Pykälän 2 momentin mukaan, mitä 1 momentin 4 kohdassa säädetään oikeudellisesta neuvonnasta, ei koske rikoksen esitutkintaan tai tuomioistuinkäsittelyyn taikka rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvää oikeudellisen avustajan tai asiamiehen tehtävien hoitamista. Koska mainittua kohtaa muutettaisiin niin, että siinä ei enää erikseen mainittaisi oikeudellisten neuvojen antamista, momenttia ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti. Tämä toteutettaisiin poistamalla momentista sanat ”oikeudellisesta neuvonnasta”.

5 §. Terrorismirikoksen rahoittaminen. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin niin, että luvun uudessa 5 e §:ssä rangaistavaksi säädettävä terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen lisätään niiden rikosten joukkoon, joiden rahoittaminen on terrorismirikoksen rahoittamista. Momentin muutetun sanamuodon mukaan terrorismin rahoittamisesta tuomittaisiin se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan jotakin 1, 1 a, 2–4, 4 a–4 c tai 5 c–5 e §:ssä tarkoitettua rikosta.

Pykälän 1 momentin esitöiden (HE 18/2014 vp, s. 29/II) mukaisesti rangaistuksen tuomitseminen terrorismirikoksen rahoittamisesta ei edellyttäisi, että rahoittamisen kohteena oleva terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen on yksityiskohtaisesti yksilöity esimerkiksi tekoajan tai -paikan suhteen. Myöskään rahoittamisen kohteena olevan kehottamisrikoksen tekotavan ei tarvitsisi olla yksilöity, kunhan kysymys on ehdotettavan 5 e §:n tunnusmerkistössä kuvattua rikollisesta toiminnasta.

Pykälän 1 momentissa säädetään rangaistavaksi myös 4 §:ssä tarkoitetun rikoksen eli tämän esityksen mukaisen terroristiryhmän toimintaan osallistumisen rahoittaminen. Mainitun pykälän 1 momentin 4 kohdan soveltamisalan laajentamisesta seuraisi, että myös kohdan mukaisten uusien tekojen rahoittaminen tulisi rangaistavaksi terrorismirikoksen rahoittamisena.

Edellä on jo jaksossa 4.1.3 käsitelty sitä, että terrorismirikoksen rahoittamisen kahdeksan vuoden enimmäisrangaistus on merkittävästi korkeampi kuin terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen kahden vuoden enimmäisrangaistus tulisi olemaan. Viimeksi mainitusta rikoksesta voitaisiin tuomita myös sakkoa. Terrorismirikoksen rahoittamisen vähimmäisrangaistus on neljä kuukautta vankeutta.

Terrorismirikoksen rahoittamisen rangaistusasteikon on oltava laaja, koska rahoitettavat terrorismirikokset vaihtelevat merkittävästi vakavuudeltaan. Edellä todetun mukaisesti aikaisemmissa hallituksen esityksissä on korostettu rahoittamisrikoksen rangaistuksen suhteuttamista rangaistusta määrättäessä siihen, kuinka vakavaa terrorismirikosta rahoitetaan. Aikaisemmissa esityksissä on myös nostettu esiin vähäisiä rahoittamisrikoksia koskien mahdollisuus tuomita rangaistusasteikko alittaen tai jättää rangaistukseen tuomitsematta. Tämä liittyy erityisesti siihen, että terrorismirikoksen rahoittamisen tunnusmerkistö ei edellytä annettavilta tai kerättäviltä varoilta vähimmäismäärää. Tällaiset 6 luvun mahdollistamat ratkaisut on kuitenkin tarkoitettu käytettäväksi vain poikkeustilanteissa.

5 c §. *Matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että luvun uudessa 5 e §:ssä rangaistavaksi säädettävä terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen lisättäisiin niiden terrorismirikosten joukkoon, joiden tekemiseksi momentissa tarkoitettu rangaistavaksi säädetty matkustaminen voidaan tehdä. Momentin muutetun sanamuodon mukaan se, joka matkustaa toiseen valtioon tehdäkseen siellä 1, 1 a, 2–4, 4 a–4 c, 5, 5 a, 5 b tai 5 e §:ssä tarkoitetun rikoksen, olisi tuomittava, jollei teko ole jonkin mainitun pykälän mukaan rangaistava, matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Pykälän 1 momentin soveltamisalan kannalta merkityksellisiä ovat edelleen sen säätämisen ja muuttamisen yhteydessä esitetyt näkökohdat (HE 93/2016 vp, s. 36 ja 37 sekä HE 30/2018 vp, s. 104 ja 105). Niistä esimerkiksi ilmenee, että myöskään matkustamisrikoksen kohteena olevan rikoksen ei tarvitse olla yksityiskohtaisesti yksilöity. Tämä koskisi myös matkustamista terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen tekemiseksi. Kun momentissa säädetään rangaistavaksi matkustaminen 4 §:ssä tarkoitetun rikoksen eli tämän esityksen mukaisen terroristiryhmän toimintaan osallistumisen tekemiseksi, rangaistavaksi tulisi myös matkustaminen mainitun pykälän 1 momentin 4 kohdan laajentamisesta aiheutuvien uusien tekojen tekemiseksi.

5 e §. *Terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen.* Pykälässä ehdotetaan uutena terrorismirikoksena säädettäväksi rangaistavaksi terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen. Pykälän 1 momentin mukaan se, joka joukkotiedotusvälinettä käyttäen tai julkisesti väkijoukossa taikka yleisesti tietoon saatetussa kirjoituksessa tai muussa esityksessä kehottaa tai houkuttelee värväytymiseen terroristiryhmään tai tässä luvussa rangaistavaksi säädetyn rikoksen tekemiseen siten, että kehotus tai houkuttelu on omiaan aiheuttamaan värväytymisen tai terrorismirikoksen tekemisen, olisi tuomittava terrorismirikokseen liittyvästä julkisesta kehottamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Pykälän 1 momentista tulisi julkista kehottamista terrorismirikosten tekemiseen koskeva erityissäännös. Julkisesta kehottamisesta muiden rikosten kuin 34 a luvussa rangaistaviksi säädettyjen terrorismirikosten tekemiseen säädettäisiin 17 luvun 1 §:n 1 momentissa ja tämän luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa. Uusi rangaistussäännös poikkeaisi mainituista kahdesta muusta

lainkohdasta siinä, että kehottamisrikoksen rangaistavuus ei tässä tapauksessa edellyttäisi kehoituksesta seuraavaa terrorismirikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisen vaaraa. Sellaista konkreettista vaaraa ei edellytetäisi myöskään terroristiryhmään värväytymistä koskevan julkisen kehottamisen suhteen. Rangaistusvastuun syntymiseksi riittäisi pykälän 1 momentin mukaan se, että kehoitus tai houkuttelu on omiaan aiheuttamaan värväytymisen tai terrorismirikoksen tekemisen.

Pykälän 1 momentin soveltamisalan kannalta merkityksellisiä ovat 17 luvun 1 §:n perustelut (HE 6/1997 vp, s. 110–112), joihin uuden rangaistusäännöksen perustelut seuraavassa osittain perustuvat.

Pykälän 1 momentissa tarkoitetuista joukkotiedotusvälineistä nykypäivänä käytännössä merkityksellisimpiä ovat viestien, tietojen ja ilmoitusten välittämiseen tarkoitettujen ja momentissa tarkoitettujen kehoitusten esittämiseen soveltuvat sähköiset viestintävälineet, erityisesti internet ja alati kehittyvät sosiaalisen median väylät. Joukkotiedotusvälineiden piiriin kuuluvat myös perinteisemmät viestinnän välineet kuten sanoma- ja aikakauslehdet, televisio ja radio sekä laajalle ja yksilöimättömälle vastaanottajajoukolle jaetut lehtiset ja muut vastaavat painotuotteet. Sähköisen viestintävälineen joukkotiedotusluonne ei riipu lähetysten luvallisuudesta tai luvattomuudesta. Joukkotiedotusvälineestä ei ole kysymys, jos vain rajoitettu henkilöpiiri voi vastaanottaa lähetettyjä viestejä. Joukkotiedotusvälineitä eivät ole myöskään erilaiset yhteisöjen sisäiset tietoverkot tai vastaavat viestinnän väylät.

Julkisesti väkijoukossa tapahtuvana kehottamisena pidetään sellaista lausumaa, joka on luvultaan ja kokoonpanoltaan määräämättömän henkilöjoukon kuultavissa julkisessa tai yksityisessä tapahtumapaikassa. Yleisesti tietoon saatetusta kirjoituksesta tai muusta esityksestä voi olla kysymys esimerkiksi silloin, kun kirjoitus jaetaan suureen joukkoon asuntoja, joita ei ole jollakin perusteella rajoitettu taikka kun se jaetaan yleisölle esimerkiksi kaupungin kaduilla tai kiinnitetään luettavaksi paikkaan, jossa monet rajoitettuun ryhmään kuulumattomat henkilöt voivat sen lukea.

Pykälän 1 momentin mukaan tekotapoina olisivat 17 luvun 1 §:n 1 momentissa rangaistavaksi säädetyn julkisen kehottamisen tekotapoja vastaavasti kehottaminen ja houkutteleva. Näistä tekotavoista kehottaminen on suorasukaisempaa yllytyksen tyypistä toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan niin, että kehoituksen tietoonsa saanut henkilö värväytyy terroristiryhmään tai tekee tietyn terrorismirikoksen. Houkutteleva on puolestaan pikemminkin taivuttelua taikka sellaista värväytymisen tai tietyn terrorismirikoksen tekemisen puolesta puhuvaa toimintaa, jossa värväytyminen tai terrorismirikoksen tekeminen esitetään perusteltuna ja tavoiteltavana tekona.

Tässä tarkoitettuna julkisen kehottamisen kohteena voisi olla niin terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten, erityisesti terrori-iskujen, kuin niiden tekemistä edistävien rikoslain 34 a luvussa rangaistaviksi säädettyjen terrorismirikosten tekeminen (esimerkiksi ryhtyminen terrorismirikosten rahoittamiseen, terrorismirikoksiin liittyvän koulutuksen antamiseen tai ottamiseen taikka terrorismirikoksiin liittyvään värväystoimintaan). Kehottaminen terroristiryhmään värväytymiseen voisi samalla pitää sisällään kehoituksen jonkin tai joidenkin terrorismirikosten tekemiseen terroristiryhmän toiminnassa tai värväytymiskehoitus voisi suorastaan ilmetä kehoituksena tehdä terrorismirikoksia ryhmän toiminnassa.

Koska terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen olisi oltava omiaan aiheuttamaan värväytyminen tai terrorismirikoksen tekeminen, pykälän 1 momentissa tarkoitettua rangaistavaa kehottamista tai houkuttelevaa ei olisi sellaisten lausumien esittäminen, joita ei lausuman antajasta tai muista asiayhteydestä ilmenevistä syistä johtuen ole aiheutta pitävästi otettavina

tai muutenkaan kehotuksen noudattamiseen johtavina. Julkisen kehotuksen olisi oltava sisällöltään sen luonteinen, että sillä voidaan olettaa olevan kehottajan tarkoittamaa vaikutusta joihinkin vastaanottajiinsa. Tällaista vaikutuksen tavoittelua ja terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen edellyttämää kehottajan tahallisuutta ei yleensä liity esimerkiksi taiteellisissa tai tieteellisissä yhteyksissä tai tiedonvälityksessä esitettyihin lausumiin, jotka voivat sisältyä esityksen dialogiin tai toisten henkilöiden esittämien lausumien toistamiseen tai esiin tuomiseen. Rangaistusvastuu ei edellyttäisi, että julkisen kehotuksen seurauksena joku esimerkiksi lausumiensa tai muun käyttäytymisensä perusteella ryhtyy valmistautumaan terroristiryhmään värväytymiseen tai terrorismirikoksen tekemiseen.

Kehotuksen varteenotettavuus voisi selkeästi ilmetä jo pelkästään kehotuksen sisällöstä erityisesti tilanteissa, joissa kehotetaan terrori-iskujen tekemiseen. Kehotuksen vaikuttavuutta voivat kuitenkin edistää myös kehotuksessa käytettyjen sanamuotojen ja ilmaisujen lisäksi kehotuksen esittämisen olosuhteet muuten. Kehotuksen sisältämään viestiin on saatettu liittää terroristista propaganda-aineistoa tai linkkejä sellaiseen aineistoon taikka kehoitus on saatettu esittää sellaista aineistoa sisältävillä sivustoilla. Kehotuksen esittäjällä saattaa myös olla sellainen uskonnollinen tai muuten johonkin tehtävään perustuva asema tietyssä yhteisössä, että hänen lausumillaan on erityistä painoarvoa.

Rangaistavuuden piiriin ei kuuluisi sellainen terrorismin ihannointi (esimerkiksi terroristijärjestön tunnusten tai muun vastaavan sitä koskevan materiaalin esillä pitäminen tai julkisuuteen tuominen), josta puuttuisi säännöksen nimenomaan edellyttämä kehottaminen tai houkutteleminen värväytymiseen tai terrorismirikoksen tekemiseen. Muiden terrorismirikosten tekemistä edistävien tekojen tavoin terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen rangaistavuus ei edellyttäisi, että kehottamisen tai houkuttelun kohteena oleva terrorismirikos olisi yksityiskohdaisesti määritelty tekoajan, tekopaikan tai tekotavan suhteen. Teon rangaistavuuden kannalta riittävää olisi esimerkiksi se, että julkisesti kehotetaan antamaan tai ottamaan terroristista koulutusta tai antamaan rahaa terroristiryhmälle.

Pykälän 1 momentin mukaisen julkisen kehottamisen tarkoituksena oleva värväytyminen terroristiryhmään tarkoittaisi sitä, että henkilö tulee kuulumaan niiden henkilöiden piiriin, jotka toimivat 6 §:n 2 momentin määritelmän mukaisessa terroristiryhmässä terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten tekemiseksi tai jotka muuten osallistuvat ryhmään liittyvään rikolliseen terroristiseen toimintaan. Viimeksi mainittu voi ilmetä paitsi 3 ja 4 §:ssä tarkoitettuna terroristiryhmän johtamisena ja terroristiryhmän toimintaan osallistumisena, myös muiden terrorismirikosten tekemisenä ryhmän toiminnassa (esimerkiksi ryhmän puitteissa tapahtuva koulutuksen antaminen ja ottaminen terrorismirikoksen tekemistä varten sekä värväys terrorismirikoksen tekemiseen). Myös kehottamisrikoksen yhteydessä 6 §:n 2 momentin terroristiryhmän määritelmä kattaa terroristijärjestöjen alueelliset tai pienemmätkin osat ja solut sekä terroristijärjestöistä erilliset yksittäiset ryhmät.

Tämän luvun 4 c §:ssä rangaistavaksi säädetystä väen värvämisestä terroristiryhmään tiettyjen terrorismirikosten tekemisen tarkoituksessa terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen eroaisi siinä, että 4 c §:ssä tarkoitettua varsinaisesta värväysrikoksesta poiketen terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen kohdistuisi laajaan ja yksilöimättömään henkilöjoukkoon. Kehottamisrikos ei myöskään edellyttäisi vähintäänkin sellaista yrittämiseen sisältyvää vaaraa värväyksen onnistumisesta, jota 4 c § edellyttää. Näitä näkökohtia korostaisi myös kysymyksessä olevan kahden rikoksen rangaistusasteikkojen merkittävä poikkeaminen toisistaan. Värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi. Mainitulla värväysrikoksella on kohde, mikä tekee siitä merkittävästi terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista paheksuttavamman ja vaarallisemman rikoksen.

Terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen rangaistavaksi säätämällä pyritäisiin vaikuttamaan aikaisessa vaiheessa terrorismirikoksia estävästi. Tämän vuoksi rangaistavia olisivat sellaiset kehottamisteot, jotka ovat omiaan aiheuttamaan terroristiryhmään värväytymisen tai terrorismirikosten tekemisen. Pykälän 1 momentin soveltamisalaan kuuluisivat kuitenkin myös ne tapaukset, joissa kehotuksen seurauksena joku sen kohteena ollut henkilö on ryhtynyt toimenpiteisiin, ja lähtökohtaisesti myös nekin tapaukset, joissa kyseinen henkilö on kehotuksen seurauksena tehnyt terrorismirikoksen tai sen rangaistavan yrityksen. Viimeksi mainituissa tilanteissa kehottajaan saattaa kuitenkin soveltua yllytystä koskeva 5 luvun 5 §, mihin liittyisi tämän pykälän 2 momentti. Joka tapauksessa henkilön ryhtyminen terrorismirikoksen tekemiseen liittyviin toimenpiteisiin kehotuksen seurauksena yleensä osoittaisi, että julkinen kehottaminen on ollut omiaan aiheuttamaan terroristiryhmään värväytymisen tai terrorismirikoksen tekemisen.

Sama henkilö voi esittää useita ehdotettavassa rangaistussäännöksessä tarkoitettuja julkisia kehotuksia. Tällaisissa tilanteissa erityisesti kehottamistekojen ajallinen yhteys sekä toisaalta kehotusten sisällön samanlaisuus tai toisaalta kehotusten sisällön selkeä toisistaan poikkeaminen olisivat keskeisiä seikkoja arvioitaessa sitä, katsotaanko henkilön menettelyllään syyllistyneen yhteen vai useampaan terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen.

Terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen tapahtuessa terroristiryhmän toimintaan liittyvänä rikosentekijä saattaa samalla menettelyllään syyllistyä siihen terroristiryhmän toimintaan osallistumiseen, joka tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi 4 §:n 1 momentin 4 kohdassa. Tuolloin tekijä tuomittaisiin ainoastaan ankarammin rangaistavasta osallistumisrikoksesta. Tällainen tekojen yhtyminen voisi liittyä erityisesti pitkäkestoiseen yhdeksi kehottamisrikokseksi katsottavaan toimintaan.

Mitä kauempana terrorismirikos on terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten tekemisestä, sitä enemmän rikosta koskevan rangaistussäännöksen soveltamisessa on kiinnitettävä huomiota oikeusturvanäkökohtiin. Tämä koskee myös rangaistavaksi ehdotettavaa terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista. On huolehdittava siitä, että kukaan ei päädy liian kevyin perustein epäillyn tai syytetyn asemaan. Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentti edellyttää, että esitutkintaviranomaisen on tarvittaessa selvitettävä esitutkinnan aloittamisen edellytysten olemassaolo niin, että ketään ei aiheuttomasti aseteta rikoksesta epäillyn asemaan. Tämä koskee erityisesti sen selvittämistä, onko esitutkintakynnys ylittynyt eli onko mainitun pykälän 1 momentin mukaisesti syytä epäillä, että rikos on tehty. Asian edettyä esitutkintaan esitutkintaviranomaisia ohjaavat esitutkintalain 4 luvun esitutkintaperiaatteet. Rikosepäilyn asianmukaista selvittämistä, teon oikeudellista arviointia jo tutkinnan alkuvaiheessa ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista edistää myös se, että jo terrorismirikosten tutkintavaiheessa syyttäjät osallistuu aktiivisesti tutkinnan ohjaamiseen esitutkintalain 5 luvussa tarkoitettun esitutkintayhteistyön puitteissa ja että syytteen nostamisesta terrorismirikoksista päättää 34 a luvun 7 §:n nojalla valtakunnansyyttäjä.

Terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen olisi rangaistavaa vain tahallisuutena. Tahallisuuden sisältönä voisi olla suoranainen tekijän tarkoitus, että terroristiryhmään värväydytään tai terrorismirikos tehdään. Tahallisuuden tulisi kattaa koko tunnusmerkistössä tarkoitettu menettely. Tahallisuuden sisältö määräytyisi sitä koskevien yleisten sääntöjen ja periaatteiden perusteella.

Terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta tuomittaisiin sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Merkittävää rangaistuslajin valinnan ja rangaistuksen mittaamisen kannalta olisi muun muassa se, minkälaisen teon tekemiseen on julkisesti kehoitettu, sekä se, missä mää-

rin se on ollut omiaan johtamaan värväytymiseen terroristiryhmään tai terrorismirikoksen tekemiseen. Vakavimmat kehottamisteot liittyisivät tilanteisiin, joissa kehoitetaan tekemään terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia, joiden joukossa erityisen vakavia ovat henkeen ja terveyteen kohdistuvat terrori-iskut. Toisaalta joissakin tilanteissa myös terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten tekemistä edistävät rikokset voivat olla hyvinkin vakavia rikoksia. Esimerkkeinä niistä voi mainita räjähd- tai asekalutuksen antamisen terrori-iskun tekemistä varten tai laajamittaisen terroristisen värväys- tai rahojenkeräämistöiminnan harjoittamisen.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos kehottaminen tai houkutteleva aiheuttaa sen, että tässä luvussa rangaistavaksi säädetty rikos tai sen rangaistava yritys tehdään, sovelletaan, mitä 5 luvussa säädetään osallisuudesta rikokseen. Vastaava säännös on julkista kehottamista rikokseen koskevassa 17 luvun 1 §:n 2 momentissa. Kuten mainitun momentin perusteluista ilmenee, kysymys on lähinnä 5 luvun 5 §:n mukaisesta yllyttäjän vastuusta. Mainitun pykälän mukainen yllyttäjän vastuu voi periaatteessa tulla kysymykseen myös tilanteissa, joissa yllyttäjä ei ole henkilökohtaisessa kanssakäymisessä rikosentekijän kanssa. Edellytyksenä yllytyksen rangaistavuudelle on pääteon tai sen rangaistavan yrityksen tapahtumisen ohella se, että yllyttäjän tahallisuus ulottuu kehotuksen kohteena olevaan rikokseen kokonaisuudessaan, myös sen sisältämään seuraukseen.

7.2 Pakkokeinolaki

10 luku Salaiset pakkokeinot

3 §. Telekuuntelu ja sen edellytykset. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ensinnäkin niin, että sen 11 kohtaan lisätään telekuuntelun perusterikokseksi terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen. Kyseisestä rikoksesta voitaisiin tuomita sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Jotta rikos luottamuksellisen viestin suojaan voimakkaasti puuttuvan pakkokeinon perusterikoksena paremmin rinnastuisi useisiin muihin momentissa mainittuihin perusterikoksiin, asetettaisiin lisäedellytys, jonka mukaan teon vakavuuden tulisi edellyttää vankeusrangastusta. Tämä lisäedellytys on jo eräillä muilla kohdassa mainituilla terrorismirikoksilla. Lisäksi kyseisessä kohdassa muutettaisiin terroristiryhmän toiminnan edistämisen rikosnimike terroristiryhmän toimintaan osallistumiseksi.

Kuten muidenkin luvun salaisten pakkokeinojen kohdalla, myös telekuuntelun käyttäminen edellyttää perusterikosta koskevan edellytyksen lisäksi muiden pakkokeinolaissa säädettyjen pakkokeinon käytön edellytysten täyttymistä. Osa näistä muista edellytyksistä on yleisiä (esimerkiksi suhteellisuusperiaatteen noudattaminen), osa keinokohtaisia. Suhteellisuusperiaatteesta seuraa, että arvioitaessa pakkokeinon käyttöedellytyksiä on otettava huomioon se, mitä vakavuustasoa rikos konkreettisesti tapauksessa edustaa.

Ehdotettavan muutoksen vaikutukset ulottuisivat 4 §:n 1 momentissa ja 27 §:n 2 momentissa olevien viittausten vuoksi myös telekuuntelun sijasta tapahtuvaan tietojen hankkimiseen ja peitetoimintaan.

6 §. Televalvonta ja sen edellytykset. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että sen 6 kohtaan lisätään televalvonnan perusterikokseksi terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen. Muutoksen vaikutukset ulottuisivat 8 ja 10 §:ssä olevien viittausten vuoksi myös sijaintitietojen hankkimiseen ja tukiasematietojen hankkimiseen.

14 §. Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että sen 4 kohtaan lisätään sellainen terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen,

jonka vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta. Tämä lisäedellytys on jo eräillä muilla kohdassa mainituilla terrorismirikoksilla.

16 §. Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset. Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että sen 3 kohtaan lisätään sellainen terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen, jonka vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta. Tämä lisäedellytys on jo eräillä muilla kohdassa mainituilla terrorismirikoksilla. Momentissa mainitut rikokset ovat samalla kotirauhan suojaamaan paikkaan ja rikoksen johdosta vapautensa menettäneeseen kohdistuvan teknisen katselun peruserikoksia 19 §:n 4 momentissa olevan viittauksen johdosta sekä henkilön teknisen seurannan ja teknisen laitetarkkailun peruserikoksia 21 §:n 3 momentissa ja 23 §:n 3 momentissa olevien viittausten johdosta.

17 §. Asuntokuuntelu ja sen edellytykset. Pykälää ehdotetaan rikosnimikkeen muuttamisen vuoksi muutettavaksi niin, että sen 9 kohdassa mainitaan terroristiryhmän toiminnan edistämisen asemesta terroristiryhmän toimintaan osallistuminen.

7.3 Poliisilaki

5 luku Salaiset tiedonhankintakeinot

3 §. Salainen tiedonhankinta rikoksen paljastamiseksi. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi ensinnäkin niin, että siihen lisätään 19 kohta, jossa mainitaan sellainen terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen, jonka vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta. Tämä lisäedellytys on jo eräillä muilla pykälässä mainituilla terrorismirikoksilla. Lisäksi rikosnimikkeen muuttamisen vuoksi pykälän 11 kohdassa mainittu terroristiryhmän toiminnan edistäminen muutettaisiin terroristiryhmän toimintaan osallistumiseksi. Lisäksi ehdotetaan 12 kohdan virheellisen rikosnimikkeen korjaamista, kysymys on koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten.

5 §. Telekuuntelu ja sen edellytykset. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ensinnäkin niin, että siihen lisätään 19 kohta, jossa mainitaan sellainen terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen, jonka vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta. Tämä lisäedellytys on jo eräillä muilla pykälässä mainituilla terrorismirikoksilla.

Kuten muidenkin salaisten tiedonhankintakeinojen kohdalla, myös telekuuntelun käyttäminen edellyttäisi peruserikosta koskevan edellytyksen lisäksi muiden poliisilaissa säädettyjen tiedonhankintakeinon käytön edellytysten täyttymistä. Osa näistä muista edellytyksistä on yleisiä (esimerkiksi suhteellisuusperiaatteen noudattaminen), osa keinokohtaisia.

Terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta tulisi 6 §:n 1 momentissa ja 28 §:n 2 momentissa olevien viittausten vuoksi myös telekuuntelun sijasta tapahtuvan tietojen hankkimisen ja peitetoiminnan peruserikos.

Lisäksi pykälän 2 momentin 11 kohtaa muutettaisiin rikosnimikkeen muuttamisen vuoksi niin, että siinä mainitaan terroristiryhmän toiminnan edistämisen asemesta terroristiryhmän toimintaan osallistuminen.

8 §. Televalvonta ja sen edellytykset. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että sen 6 kohtaan lisätään televalvonnan peruserikokseksi terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen. Momentissa mainitut rikokset ovat samalla tukiasematietojen hankkimisen peruserikoksia 11 §:n 2 momentissa olevan viittauksen johdosta.

15 §. Peiteltä tiedonhankinta ja sen edellytykset. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että sen 4 kohtaan lisätään sellainen terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen, jonka vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta. Tämä lisäedellytys on jo eräillä muilla kohdassa mainituilla terrorismirikoksilla.

17 §. Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset. Pykälän 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että sen 3 kohtaan lisätään sellainen terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen, jonka vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta. Tällainen lisäedellytys on jo eräillä muilla kohdassa mainituilla terrorismirikoksilla. Momentissa mainitut rikokset ovat samalla kotirauhan suojaamaan tilaan tai paikkaan ja rikoksen johdosta vapautensa menettäneeseen kohdistuvan teknisen katselun peruserikoksia 19 §:n 4 momentissa olevan viittauksen johdosta sekä henkilön teknisen seurannan ja teknisen laitetarkkailun peruserikoksia 21 §:n 3 momentissa ja 23 §:n 3 momentissa olevien viittausten johdosta.

7.4 Laki lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa

3 §. Määritelmät. Pykälää muutettaisiin niin, että sen 6 kohdassa olevan terrorismirikoksen määritelmän piiriin tulee rikoslain 34 a luvun 5 e §:ssä rangaistavaksi säädetty terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen. Muutetun kohdan mukaan terrorismirikoksella tarkoitettaisiin rikoslain 34 a luvun 1, 1 a, 2–4, 4 a–4 c, 5 ja 5 a–5 e §:ssä tarkoitettuja rikoksia.

7.5 Laki sähköisen viestinnän palveluista

25 §. Ohjelmistotoimiluvan myöntäminen. Pykälän 1 momentin 3 kohtaa muutettaisiin niin, että siinä mainitaan rikoslain 34 a luvun 5 e §:ssä tarkoitettu terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen. Nykyisin sen rikoksen asemesta kohdassa mainitaan rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehty julkinen kehottaminen rikokseen.

Jaksossa 4.4 todetulla tavalla pykälän 1 momentin 3 kohdassa nykyisin mainittu terroristisessa tarkoituksessa tehty julkinen kehottaminen rikokseen liittyy terrorismirikosdirektiivin 5 artiklassa tarkoitettuun julkiseen yllytykseen terrorismirikokseen. Mainitun artiklan mukainen kriminalisointivelvoite täytettäisiin jatkossa terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen säätämällä rangaistavaksi. Tämän vuoksi kohtaa ehdotetaan muutettavaksi vastaavalla tavalla.

28 §. Lyhytaikainen ohjelmistotoimilupa. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi 25 §:n 1 momentin 3 kohtaan tehtävää muutosta vastaava muutos.

32 §. Ohjelmistotoimiluvan peruuttaminen. Pykälän 1 momentin 1 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi 25 §:n 1 momentin 3 kohtaan tehtävää muutosta vastaava muutos.

36 §. Ohjelmistotoimiluvan myöntäminen analogiseen radiotoimintaan. Pykälän 1 momentin 3 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi 25 §:n 1 momentin 3 kohtaan tehtävää muutosta vastaava muutos.

40 §. Radioluvan myöntäminen. Pykälän 8 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi 25 §:n 1 momentin 3 kohtaan tehtävää muutosta vastaava muutos.

226 c §. Videonjakoalustan tarjoajaan sovellettavat velvollisuudet. Pykälän 1 momentin 1 kohdan a alakohtaan ehdotetaan tehtäväksi 25 §:n 1 momentin 3 kohtaan tehtävää muutosta vastaava muutos.

339 §. *Televisio-ohjelmiston ja tilausohjelmalvelun ohjelmiston edelleen lähettämisen keskeyttäminen.* Pykälän 1 momentin 3 kohtaan ehdotetaan tehtäväksi 25 §:n 1 momentin 3 kohtaan tehtävää muutosta vastaava muutos.

7.6 Rikosrekisterilaki

6 b §. Pykälän 2 momentin 7 kohtaa muutettaisiin niin, että ehdotettavan rikosnimikkeen muuttamisen vuoksi mainitaan terroristiryhmän toiminnan edistämisen asemesta terroristiryhmän toimintaan osallistuminen.

7.7 Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista

80 §. *Pakolliset poissulkemisperusteet.* Pykälän 1 momentin 7 kohtaa muutettaisiin niin, että ehdotettavan rikosnimikkeen muuttamisen vuoksi mainitaan terroristiryhmän toiminnan edistämisen asemesta terroristiryhmän toimintaan osallistuminen.

7.8 Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista

84 §. *Pakolliset poissulkemisperusteet.* Pykälän 1 momentin 7 kohtaa muutettaisiin niin, että ehdotettavan rikosnimikkeen muuttamisen vuoksi mainitaan terroristiryhmän toiminnan edistämisen asemesta terroristiryhmän toimintaan osallistuminen.

7.9 Laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista

47 §. *Eräisiin rikoksiin syyllistyneiden ehdokkaiden ja tarjoajien sulkeminen tarjouskilpailusta.* Pykälän 1 momentin 4 kohtaa muutettaisiin niin, että ehdotettavan rikosnimikkeen muuttamisen vuoksi mainitaan terroristiryhmän toiminnan edistämisen asemesta terroristiryhmän toimintaan osallistuminen. Lisäksi korjattaisiin terrorismirikoksen tekemiseen värväyksen pykälän tunnus, joka on vuodesta 2015 lähtien ollut 4 c §.

8 Voimaantulo

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan syksyllä 2021.

9 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

9.1 Rikoslakia koskevat ehdotukset

9.1.1 Rangaistussäännösten täydentämisen ja muuttamisen lähtökohdat

Terroristiryhmän toiminnan edistämistä (terroristiryhmän toimintaan osallistumista) koskevaa rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi niin, että kohdan mukaan rangaistaan sitä, että joka edistääkseen terroristiryhmän 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa taikka tietoisena siitä, että hänen toimintansa edistää sitä, hoitaa terroristiryhmän mainitun rikollisen toiminnan kannalta olennaista tehtävää. Nykyisin kohta koskee vain terroristiryhmän tärkeiden taloudellisten asioiden hoitamista ja ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeiden taloudellisten tai oikeudellisten neuvojen antamista.

Rikoslain 34 a luvun uudessa 5 e §:ssä säädettäisiin rangaistavaksi terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen. Mainittuun rikokseen syyllistyisi se, joka joukkotiedotusvälinettä käyt-

täen tai julkisesti väkijoukossa taikka yleisesti tietoon saatetussa kirjoituksessa tai muussa esityksessä kehottaa tai houkuttelee värväytymiseen terroristiryhmään tai kyseisessä luvussa rangaistavaksi säädetyn rikoksen tekemiseen siten, että kehoitus tai houkuttelu on omiaan aiheuttamaan värväytymisen tai terrorismirikoksen tekemisen. Terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta tuomittaisiin sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Mainitun rikoksen rangaistavuus ei edellyttäisi konkreettista vaaraa sen suhteen, että joku kehoituksen seurauksena värväytyy terroristiryhmään taikka tekee terrorismirikoksen tai sen rangaistavan yrityksen.

Terrorismirikoksen rahoittamista koskevaa rikoslain 34 a luvun 5 §:n 1 momenttia ja matkustamista terrorismirikoksen tekemistä varten koskevaa saman luvun 5 c §:n 1 momenttia muutettaisiin niin, että terrorismin rahoittamisena tulisi rangaistavaksi terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen rahoittaminen ja sen tekemiseksi tapahtuva matkustaminen tulisi rangaistavaksi matkustamisena terrorismirikoksen tekemistä varten. Mainittujen säännösten soveltamisalaa on jo aikaisemmin laajennettu perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 37/2016 vp, PeVL 20/2018 vp ja PeVL 1/2021 vp) rangaistavaksi säädettyjen uusien terrorismirikosten rahoittamiseen ja matkustamiseen niiden tekemistä varten.

Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan terrorismissa on kysymys yhteiskunnan perustointoja, oikeusjärjestystä sekä ihmisten henkeä, terveyttä ja turvallisuutta hyvin vakavasti uhkaavasta rikollisuudesta, jonka estämiselle ja keskeyttämiselle on perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta hyväksyttävät ja hyvin painavat perusteet (PeVL 26/2014 vp, s. 2/I, PeVL 37/2016 vp, s. 2, PeVL 20/2018 vp, s. 2 ja PeVL 1/2021 vp, s. 2).

Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin terrorismirikoksia koskevia rangaistussäännöksiä arvioidessaan kiinnittänyt huomiota siihen, että ehdotetuilla säännöksillä on tarkoitus tehostaa etenkin perustuslain 7 §:n § 1 momentissa turvattujen elämän sekä henkilökohtaisen vapauden, koskemattomuuden ja turvallisuuden suojaa. Tätä suojaa on toteutettu muun muassa kriminalisoidulla näitä oikeuksia koskevat loukkaukset rikoslaissa. Perustuslain säännös turvaa siinä mainittuja oikeushyviä julkisen vallan toimenpiteiltä ja edellyttää, että valtio lainsäädäntötoimin turvaa näitä oikeuksia muita ulkopuolisia loukkauksia vastaan. (PeVL 26/2014 vp, s. 2/I).

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että terrorismirikosten rangaistavuutta ulotetaan huomattavan etäälle varsinaisesta terrorismirikoksesta ilman, että minkäänlaista vaaraa terrorismirikosten toteutumisesta olisi käsillä (PeVL 56/2016 vp, s. 8).

Kun rangaistavuus ulottuu aikaisempaan tekoon kuin mikä on säädetty rikoslain 34 a luvun 2 §:ssä rangaistavaksi terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluna, tällaisen ns. valmistelun valmistelun kriminalisoivassa rikosoikeudellisessa sääntelyssä korostuu rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen merkitys (PeVL 20/2018 vp, s. 3 ja siinä yhteydessä viitattut aikaisemmat kannanotot). Perustuslakivaliokunta on tällaisissa yhteyksissä kiinnittänyt huomiota myös siihen, onko kysymys aktiivisesta toiminnasta, edellytetäänkö pääteoksi katsottavan rikoksen tekemistä ja onko teko rangaistava vain tahallisenä.

Nyt ei ole nimenomaisesti kysymys Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden toteuttamisesta, johon liittyvän yhteyden perustuslakivaliokunta on todennut sääntelyn hyväksyttävyyttä tukevaksi seikaksi (PeVL 38/2012 vp, s. 3/I). Rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohdan muuttaminen liittyy kuitenkin terrorismirikosdirektiivin 4 artiklan b alakohdan ja sillä korvatus puitepäättöksen 2 artiklan 2 kohdan b alakohdan velvoitteiden toteuttamiseen koskiessaan terroristiryhmän toimintaan osallistumisen säättämistä rangaistavaksi. Suoritetuista täytäntöönpanotoimista huolimatta on jossain määrin tulkinnanvaraista, täyttääkö rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1

momentti nykyisällöllään puitepäättöksen ja terrorismirikosdirektiivin kriminalisointivelvoitteet.

Terrorismirikoksia koskevien rangaistussäännösten tulee olla kokonaisuudessaan riittävän kattavia niin, että tehokkaasti huolehditaan perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattujen elämän sekä henkilökohtaisen vapauden, koskemattomuuden ja turvallisuuden suojasta.

9.1.2 Terroristiryhmän toimintaan osallistumisen rangaistavuuden alan laajentaminen

Terroristiryhmän toimintaan osallistumista koskeva rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohdan muuttaminen toisi rangaistavuuden piiriin tekoja, jotka edistäisivät terroristiryhmän terroristisen rikollisen tavoitteen saavuttamista. Kohdan mukaiset uudetkin teot liittyisivät terroristiryhmän 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitetun rikollisen toiminnan eli terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten, terroristisessa tarkoituksessa tehdyn radiologista asetta koskevan rikoksen tai terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun tekemisen edistämiseen.

Perustuslain 13 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja osallistua niihin. Pykälän 2 momentissa todetaan, että jokaisella on yhdistymisvapaus. Viimeksi mainitun säännöksen mukaan yhdistymisvapauteen sisältyy oikeus ilman lupaa perustaa yhdistys, kuulua tai olla kuulumatta yhdistykseen ja osallistua yhdistyksen toimintaan.

Kun terroristiryhmän toiminnan edistäminen säädettiin rangaistavaksi, hallituksen esityksessä arvioitiin rikoslain 34 a luvun 4 §:n sääntelyä kokoontumisvapauden ja yhdistymisvapauden näkökulmasta (HE 188/2002 vp, s. 69/II ja 70/I). Ehdotettujen pykälien sanamuodot ja perusteluissa esitetyt kannanotot huomioon ottaen todettiin, että ehdotuksella ei rajoiteta kokoontumista tai yhdistymisvapautta. Hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota sääntelyn tarkkarajaisuuteen ja täsmällisyyteen liittyviin kysymyksiin, mutta ei lausunut ehdotusta pykälästä kokoontumisvapauden ja yhdistymisvapauden näkökulmasta (PeVL 48/2002 vp, s. 2/II ja 3).

Rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentissa olevaa sääntelyä muistuttaa rikoslain 17 luvun 1 a §:n 1 momentin sääntely järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta. Kun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen säädettiin rangaistavaksi, perustuslakivaliokunta piti selvänä, että ehdotuksessa kriminalisoidussa toiminnassa ei yleensä ole kysymys perustuslain 13 §:ssä turvatun yhdistymisvapauden käyttämisestä (PeVL 10/2000 vp, s. 3). Joiltakin osin yhdistymisvapausnäkökulmalla voi kuitenkin olla merkitystä arvioitaessa kriminalisoinnin sallittavuutta. Tällöin valiokunnan mukaan on olennaista, että säännöksen tarkoituksena on estää vakavaa rikollisuutta. Tätä on pidettävä hyväksyttävänä rajoitusperusteena, erityisesti kun kysymys on enintään yhdistymisvapauden eräänlaisista reuna-alueista. Suhteellisuusvaatimuksen näkökulmasta oli tärkeää, että pääteot oli joko rajattu korkean rangaistusmaksimin perusteella tai täsmennetty koskemaan kiihottamista kansanryhmää vastaan, jossa on kysymys yhteiskunnallisesti painavasta rasismien torjumistarkoituksesta. Valiokunta ei pitänyt lakiehdotusta ongelmallisena yhdistymisvapauden kannalta.

Kun otetaan huomioon rikoslain 34 a luvun 4 §:n ja 17 luvun 1 a §:n säätämismotivaatio todettu ja se, että rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin muutetun 4 kohdan piiriin kuuluvat teot momentissa jo rangaistaviksi säädettyjen tekojen tavoin edistäisivät terroristiryhmän terroristisen rikollisen tavoitteen saavuttamista ja olisivat vakavuudeltaan rinnastettavissa kohdassa jo rangaistaviksi säädettyihin rikoksiin (vähimmäisrangaistus neljä kuukautta vankeutta ja enimmäisrangaistus kahdeksan vuotta vankeutta), kohdan muuttamista ehdotetulla tavalla ei voida pitää perustuslain 13 §:n kannalta ongelmallisena.

Rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohdan mukainen terroristiryhmän toimintaan osallistuminen voisi ilmetä myös uskonnollisena koulutuksena, jolla oikeutetaan terrorismirikosten tekemistä ja kannustetaan niiden tekemiseen. Perustuslain 11 §:n 2 momentin mukaan uskonnon vapauteen sisältyy muun ohessa oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa. Vastaavan hallitusmuodon säännöksen perustelujen (HE 309/1993 vp, s. 56/I) mukaan uskonnon vapauteen vedoten ei voida harjoittaa toimia, jotka loukkaavat ihmisarvoa tai muita perusoikeuksia tai ovat oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisia. Viitatuista säännöksen perusteluista ilmenee myös, että kyseisellä perusoikeussäännöksellä ei voida esimerkiksi oikeuttaa missään olosuhteissa ihmisyksilöiden silpomista. Näiden näkökohtien voi katsoa koskevan ihmisten henkeen ja terveyteen kohdistuvia terrorismirikoksia ja myös seuraavassa jaksossa käsiteltävää terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista niissä tilanteissa, joissa kehottaminen on yhteydessä uskonnon harjoittamiseen.

9.1.3 Terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen säätäminen rangaistavaksi

Rikoslain 34 a luvun uuden 5 e §:n 1 momentin mukaan terrorismirikoksiin liittyvässä julkisessa kehottamisessa henkilöä kehoitettaisiin värväytymään terroristiryhmään tai tekemään terrorismirikos niin, että kehoitus tai houkuttelu on omiaan aiheuttamaan värväytymisen tai terrorismirikoksen tekemisen.

Terroristiryhmä toimii rikoslain 34 a luvun 6 §:n 2 momentissa säädetyn määritelmänsä mukaisesti yhteistuumin tehdäkseen 1 tai 1 a §:ssä tarkoitettuja rikoksia, joita ovat terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset ja terroristisessa tarkoituksessa tehty radiologista asetta koskevat rikokset. Sellaisten rikosten tekemiseen liittyisi myös kehottaminen terrorismirikosten tekemiseen joko suoraan (terroristisessa tarkoituksessa tehty rikokset ja terroristisessa tarkoituksessa tehty radiologista asetta koskeva rikos) tai välillisesti (terroristisessa tarkoituksessa tehtyjen rikosten ja terroristisessa tarkoituksessa tehdyn radiologista asetta koskevan rikoksen tekemistä edistävät terrorismirikokset). Kysymyksessä olevaa julkista kehottamista voidaan lähtökohtaisesti pitää paheksuttavana ja vakavana tekona, vaikka kehotuksen ei tarvitsisikaan johtaa terrorismirikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisen konkreettiseen vaaraan.

Ehdotettava rangaistussäännös on merkityksellinen perustuslain 12 §:ssä, Euroopan ihmisoi-
keussopimuksen 10 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 11 artiklassa turvatu-
san-
nanvapauden kannalta. Perustuslain 12 §:n 1 momentin mukaan sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta es-
tämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla.

Sananvapaussäännöksen keskeisenä tarkoituksena on sen esitöiden mukaan taata kansanvaltai-
sen yhteiskunnan edellytyksenä oleva vapaa mielipiteenmuodostus, avoin julkinen keskustelu,
joukkotiedotuksen vapaa kehitys ja moniarvoisuus sekä mahdollisuus vallankäytön julkiseen
kritiikkiin (HE 309/1993 vp, s. 56/II). Ydinajatukseltaan sananvapautta on perinteisesti pidetty
ennen muuta poliittisena perusoikeutena (PeVL 19/1998 vp, s. 5/I).

Perustuslain sananvapaussäätely kieltää ennakkoesteiden asettamisen viestinnälle, mutta sallii
rikoslainsäädäntöön perustuvan sananvapauden käytön jälkikäteisen valvonnan. Sananvapau-
den asema perusoikeutena kuitenkin myös rajoittaa mahdollisuuksia puuttua jälkikäteen sen
käyttöön (HE 309/1993 vp, s. 57/II). Sananvapauden rajoitusten sallittavuutta on arvioitava pe-
rusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten (PeVM 25/1994 vp, s. 5) valossa. Niihin kuuluvat
muiden ohessa rajoituksen täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus, hyväksyttävyyysvaatimus
ja suhteellisuusvaatimus.

Perustuslakivaliokunta on myös painottanut, että sananvapaudelle asetettavien rajoitusten on oltava välttämättömiä, täsmällisesti rajattuja ja syrjimättömiä (esimerkiksi PeVL 18/2014 vp, s. 3/II).

Käsitellessään valtioneuvoston kirjelmää Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi verkossa tapahtuvan terroristisen sisällön levittämisen estämisestä (KOM(2018) 640 lopullinen) perustuslakivaliokunta totesi, että ehdotettu sääntely ei valiokunnan mielestä ollut sananvapauden kannalta ongelmallista siltä osin kuin sen voidaan katsoa puuttuvan välittömästi ja yksinomaan terroristiseen viestintään internetin säilyttämispalveluiden avulla. Tuossa yhteydessä perustuslakivaliokunta samalla korosti sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden merkitystä ja kiinnitti huomiota tarpeeseen varmistaa, ettei sääntely mahdollista puuttumista sananvapauteen tavalla, joka erkaantuu terrorismirikosten torjunnasta. Perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 17 artiklaan ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 54 artiklaan sisältävään oikeuksien väärinkäytön kieltöön, joka valiokunnan käsityksen mukaan osaltaan vahvisti asetuksen hyväksyttävyyttä perus- ja ihmisoikeuksien kannalta. (PeVL 43/2018 vp, s. 4)

Terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista koskevan rikoslain 34 a luvun uuden 5 e §:n perustana olisi perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 23/1997 vp) säädetty julkista kehottamista rikokseen koskeva rikoslain 17 luvun 1 § kuitenkin niin, että rangaistavuuden edellytyksenä ei tässä tapauksessa olisi, että aiheutuu vaara rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisestä tai että yleinen järjestys tai turvallisuus selvästi vaarantuu. Julkista kehottamista rikokseen koskevassa lausuntonsa osassa (s. 3/II) perustuslakivaliokunta on todennut, että rikoslain 17 luvun 1 §:n suojelukohteena on ensi sijassa yleinen järjestys, mutta säännöksellä voidaan nähdä myös olevan ennakkollista merkitystä rikosten estämisessä. Tällaiset perusteet olivat perustuslakivaliokunnan mukaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 2 kappaaleen sallimia sananvapauden rajoitusperusteita ja niitä voitiin pitää hyväksyttävänä myös hallitusmuodon 10 §:n kannalta. Sananvapaudesta säädettiin tuolloin mainitussa pykälässä. Perustuslakivaliokunta totesi vielä, että suhteellisuusvaatimuksen kannalta oli olennaista, että tuolloin ehdotetun säännöksen soveltaminen oli kytketty konkreettiseen vaarantamisedellytykseen jonkin rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisestä taikka yleisen järjestyksen tai turvallisuuden vaarantumisesta. Ehdotuksen mukaisesti rajatun säännöksen ei voitu valiokunnan mukaan katsoa olevan hallitusmuodon 10 §:n vastaisella tavalla epäsuhteessa suojattavaan intressiin.

Kuten perustuslain 12 §:n 1 momentista ilmenee, sananvapaus ei ole rajoittamaton perusoikeus, vaan sen käyttöä voidaan rajoittaa rikoslailla. Näin onkin tehty säätämällä rangaistavaksi useita rikoksia, joita voidaan toteuttaa julkisella viestinnällä. Tämä koskee rikoslain 17 luvun 1 §:ssä rangaistavaksi säädetyn teon lisäksi esimerkiksi rikoslain 11 luvun 10 §:ssä rangaistavaksi säädettyä kiihottamista kansanryhmää vastaan sekä rikoslain 24 luvun 8 ja 9 §:ssä rangaistaviksi säädettyjä yksityiselämää loukkaavaa tiedon levittämistä ja kunnianloukkausta. Mainituista rikoksista kiihottaminen kansanryhmää vastaan ei edellytä, että kiihottamisrikos tosiasiallisesti johtaa kansanryhmän kannalta johonkin vahingolliseen seuraukseen tai edes sellaisen seurauksen syntymisen vaaraan. Rikoslain 24 luvun 8 ja 9 §:ssä puolestaan rangaistavuuden edellytyksenä on se, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Viimeksi mainituissa säännöksissä teon vaarantamiselementti on siis kuvailtu samanlaisella ”on omiaan”-rakenteella kuin nyt ehdotettavassa terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista koskevassa rangaistussäännöksessä.

Julkinen kehottaminen terrorismirikosten tekemiseen on jo nykyisin rangaistavaa tapauksesta riippuen rikoslain 17 luvun 1 §:n 1 momentin tai 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdalla nojalla. Nyt ehdotettava rangaistussäännös poikkeaisi nykyisestä sääntelystä siten, että ei edellytettäisi

momentin ja kohdan edellyttämää rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisen vaaraa tai yleisen järjestyksen tai turvallisuuden selvää vaarantumista. Lisäksi terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen voisi koskea värväytymistä terroristiryhmään.

Ehdotettava rangaistussäännös olisi kiinteässä yhteydessä terrorismirikosten torjuntaan. Kun arvioidaan perusteita mennä nykyistä sääntelyä pidemmälle perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa, rajoituksen hyväksyttävyyksivaatimuksen kannalta olennaista on pyrkimys estää vakavien rikosten tekeminen. Suhteellisuusvaatimuksen näkökulmasta kysymys on materiaalista, jonka sisältö on erityisen moitittavaa ja johon puuttuminen rikosoikeuden keinoin on tärkeää myös ihmisten perusoikeuksien suojelemisen kannalta. Sekä hyväksyttävyy- että suhteellisuusvaatimuksen näkökulmasta merkityksellistä on, että kysymyksessä olevaan julkiseen kehottamiseen liittyvät rikokset olisivat rangaistusasteikkojensa perusteella pääosin hyvin vakavia rikoksia. Huomioon on otettava myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 17 artiklan ja EU:n perusoikeuskirjan 54 artiklan mukainen oikeuksien väärinkäytön kielto. Ehdotettavan rangaistussäännöksen täsmällinen ja tarkkarajainen tunnusmerkistö myös edistää sitä, että konkreettisesti tapauksessa uusi rangaistussäännös on sovellettavissa niin, että sananvapauden ala ei supistu muihin kuin rangaistussäännöksen tarkoittamiin tilanteisiin nähden.

Perustuslain 9 §:n 2 momentin mukaan jokaisella on oikeus lähteä maasta. Tähän oikeuteen voidaan lailla säätää välttämättömiä rajoituksia oikeudenkäynnin tai rangaistuksen täytäntöönpanon varmistamiseksi taikka maanpuolustusvelvollisuuden täyttämisen turvaamiseksi. Terrorismirikoksista maasta poistumiseen liittyy rikoslain 34 a luvun 5 c §:n 1 momentissa rangaistavaksi säädetty matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten. Momentin soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi niin, että rangaistavaksi tulee myös matkustaminen terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen tekemisen tarkoituksessa.

Terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen rangaistavaksi säätämisen yhteydessä uutta rikosta ei pidetty maastapoistumisoikeuden kannalta perustuslaillisesti ongelmallisena. Eduskunnan perustuslakivaliokunta totesi tuolloin (PeVL 37/2016 vp, s. 4), että ehdotettua sääntelyä ei tule arvioida perustuslain 9 §:n 2 momentin valossa maastapoistumisoikeuden rajoituksena, koska matkustamiskriminalisointi ei sellaisenaan estä henkilöä lähtemästä maasta. Valiokunnan mukaan perustuslain säännös oikeudesta lähteä maasta ei suojaa henkilön oikeutta matkustaa erittäin vakavan rikoksen tekemistä varten. Vaikka terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista ei voitaisi rangaistusasteikkonsa perusteella pitää erittäin vakavana rikoksena, rikoslain 34 a luvun 5 c §:n 1 momentin soveltamisalan laajentaminen sitä koskevaksi ei estäisi henkilön lähtemistä maasta kehottamisrikoksen tekemiseksi ulkomailla.

9.1.4 Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen huomioon ottaminen

Arvioidessaan terrorismiin liittyvien kriminalisointien suhdetta perustuslakiin perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityisesti huomiota perustuslain 8 §:ssä tarkoitettuun rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen (PeVL 26/2014 vp, s. 2, PeVL 37/2016 vp, s. 2, PeVL 56/2016 vp, s. 6 ja PeVL 20/2018 vp, s. 2). Perustuslain 8 §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, joka ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ydinsisällön mukaan rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa. Perustuslakivaliokunta on lisäksi todennut, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja EU-tuomioistuimen käytännössä laillisuusperiaatteelle on annettu käytännössä vastaava ydinsisältö, jossa on korostettu rikossääntelyn ennustettavuutta eli sitä, että säännöksen sanamuodon perusteella voidaan ennakoita, mikä on rangaistavaa. Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen merkitys korostuu, kun rangaistavuus ulottuu aikaisempaan tekoon kuin mikä on säädetty rikoslain 34 a luvun 2

§:ssä rangaistavaksi terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluna (PeVL 20/2018 vp, s. 3 ja siinä yhteydessä viitattut aikaisemmat kannanotot).

Rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentin muutetussa 4 kohdassa ja uuden 5 e §:n 1 momentissa rangaistava käyttäytyminen olisi kuvattu rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla tarkkarajaisesti. Muutetun kohdan perusteella rangaistavaksi terroristiryhmän toimintaan osallistumisena tulisi se, että henkilö hoitaa sellaista tehtävää, joka on terroristiryhmän 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitetun rikollisen toiminnan kannalta olennainen. Koska tällaisia tehtäviä ei voida luetella kohdassa tyhjentävästi, tunnusmerkistön sisältöä täsmennettäisiin siten, että kysymykseen tulisivat nimenomaan olennaiset tehtävät. Lisäksi tunnusmerkistössä tarkoitettuja tehtäviä rajattaisiin hyväksyttävällä tavalla kohdan perusteluissa. Terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista koskeva rangaistussäännös perustuisi olennaisesti perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 23/1997 vp) säädetyn rikoslain 17 luvun 1 §:n 1 momentin tunnusmerkistöön.

Sekä muutetun kohdan että uuden rangaistussäännöksen mukaisissa teoissa olisi kysymys aktiivisesta ja tahallisuudesta toiminnasta, mihin perustuslakivaliokunta (PeVL 20/2018 vp, s. 3 ja siinä yhteydessä viitattut aikaisemmat kannanotot) on kiinnittänyt tarkkarajaisuusvaatimuksen kannalta huomiota.

9.1.5 Rangaistusasteikot

Perustuslakivaliokunnan mukaan rangaistussäännösten ankaruuden tulee olla oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen ja rangaistusjärjestelmän kokonaisuudessaan tulee täyttää suhteellisuuden vaatimukset (PeVL 37/2016 vp, s. 3 ja PeVL 56/2016 vp, s. 6). Terroristiryhmän toimintaan osallistumista koskevan rikoslain 34 a luvun 4 §:n ankara rangaistusasteikko huomioon ottaen onkin välttämätöntä, että 1 momentin 4 kohdassa rangaistavuus koskisi nimenomaan terroristiryhmän rikollisen toiminnan kannalta olennaisia tehtäviä.

Terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta voitaisiin tuomita sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Rangaistusasteikon on oltava jossakin määrin laaja, koska näissä julkisen kehottamisen tilanteissa olisi vakavuusasteeltaan eritasoisia tekoja. Vakavimpina ovat erotettavissa teot, joissa julkisesti kehoitetaan terrori-iskun tekemiseen. Rangaistusasteikon osalta on erityisesti otettu huomioon julkisen kehottamisen rikoksille rikoslain 17 luvun 1 §:n 1 momentissa ja 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetty rangaistusasteikot ja se, että terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen ei mainituista lainkohdista poiketen edellyttäisi tietyn vaaran tai vaarantumisen aiheutumista.

9.2 Pakkokeinolakia ja poliisilakia koskevat ehdotukset

Pakkokeinolain 10 luvun telekuuntelua, peiteltyä tiedonhankintaa ja teknistä kuuntelua koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi niin, että terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen tulisi mainittujen salaisten pakkokeinojen käytön perusterikokseksi sillä lisäedellytyksellä, että teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta. Rikosten estämistä koskien vastaavat muutokset tehtäisiin poliisilain 5 lukuun. Ilman mainittua edellytystä terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen säädettäisiin mainituissa luvuissa televalvonnan perusterikokseksi. Useisiin kyseisiin keinoja koskeviin säännöksiin viitataan eräitä muita salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja koskevissa pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun säännöksissä, joten terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen tulisi myös näiden muiden keinojen käytön perusterikokseksi. Lisäksi terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen säädettäisiin vankeusrangaistusta koskevalla edellytyksellä rikokseksi, jonka paljastamiseksi poliisilain 5 luvun salaisia tiedonhankintakeinoja saadaan käyttää.

Ehdotetut pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun muutokset liittyvät perustuslain 10 §:ssä, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvattuun yksityiselämän suojaan. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Pykälän 2 momentissa todetaan, että kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. Lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä (3 momentti). Lisäksi saman pykälän 4 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavien rikosten tutkinnassa.

Perustuslakivaliokunnan käytännössä nykyisin perustuslain 10 §:n 4 momentissa olevaa ilmausta ”rikosten tutkinnassa” on tulkittu siten, että se käsittää myös sellaiset toimenpiteet, joihin ryhdytään jonkin konkreettisen ja yksilöidyn rikosepäilyn johdosta, vaikka rikos ei olisi edennyt vielä toteutuneen teon asteelle. Tältä osin tulkinta on valiokunnan mukaan vakiintunut eikä siitä ole epäselvyyttä (PeVM 4/2018 vp, s. 5 ja 6). Valiokunta on kuitenkin kiinnittänyt huomiota siihen, että tulkintakäytännössä on osin irtauduttu perustuslain säännöksessä käytetystä sanamuodosta, ja edellyttänyt, että hallitus käynnistää muutostarpeita koskevan selvitystyön (em. viitattu kohta). Perustuslakivaliokunnan ”rikosten tutkintaa” koskevasta tulkinnasta on seurannut, että perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 67/2010 vp) säädetyn poliisilain 5 luvussa on mahdollistettu viestin salaisuuteen puuttuminen myös rikosten estämisessä.

Arvioidessaan pakkokeinolain 10 lukuun ja poliisilain 5 lukuun aikaisemmin ehdotettuja muutoksia perustuslakivaliokunta on todennut, että terrorismirikokset ovat yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavia rikoksia (PeVL 26/2014 vp, s. 4/II ja PeVL 37/2016 vp, s. 4). Samassa yhteydessä valiokunta on pannut painoa sille, että pakkokeinolain ja poliisilain säännöksiin tuolloin lisättäväksi ehdotetut rikokset ovat vastanneet vakavuudeltaan ja luonteeltaan silloisissa säännöksissä olleita perusterikoksia, minkä vuoksi ehdotettu sääntely ei ole muodostunut valtiosääntöoikeudellisesti ongelmalliseksi.

Mitä tulee pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä ja poliisilain 5 luvun 8:ssä säänneltyyn televalvontaan, viestin sisällön lisäksi perustuslain säännöksillä suojataan myös viestin lähettäjän ja vastaanottajan tunnistamistietoja sekä muita tietoja, joilla voi olla merkitystä viestin luottamuksellisuuden säilymiselle. Viestin tunnistamistietojen on perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa käytännössä katsottu jäävän luottamuksellisen viestin salaisuutta suojaavan perusoikeuden ydinalueen ulkopuolelle (PeVL 32/2013 vp, s. 3 ja siinä yhteydessä viitattut aikaisemmat kannanotot). Perustuslakivaliokunta on kuitenkin sittemmin katsonut, että käytännössä sähköisen viestinnän käyttöön liittyvät tunnistamistiedot sekä mahdollisuus niiden kokoamiseen ja yhdistämiseen voivat olla yksityiselämän suojan näkökulmasta siinä määrin ongelmallisia, että kategorinen erottelu suojan reuna- ja ydinalueeseen ei aina ole perusteltua, vaan huomiota on yleisemmin kiinnitettävä myös rajoitusten merkittävyyteen (PeVL 18/2014 vp, s. 6).

Yksityiselämän suojaan puuttuvia salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja on mahdollista säätää käytettäväksi perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten (PeVM 25/1994, s. 5) puitteissa. Niitä ovat esimerkiksi rajoitusten tarkkarajaisuus ja riittävä täsmällisyys, rajoitusperusteiden hyväksyttävyys (painava yhteiskunnallinen tarve) ja suhteellisuusvaatimuksen mukaisuus.

Perustuslakivaliokunnan mukaan terroristisen toiminnan poikkeuksellisen vakavalle luonteelle on annettava merkitystä arvioitaessa sitä vastaan käytettävien keinojen oikeasuhtaisuutta (PeVL 26/2014 vp, s. 2/I, PeVL 37/2016 vp, s. 2 ja PeVL 20/2018 vp, s. 2). Tähän oikeasuhtaisuuteen,

joka samalla liittyy perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin kuuluvaan suhteellisuusvaatimuksen, liittyy pakkokeinolain 1 luvun 2 §:ssä ja poliisilain 1 luvun 3 §:ssä ilmaistu suhteellisuusperiaate. Se edellyttää, että rikoksen vakavuus sekä sen selvittämiseksi, estämiseksi ja paljastamiseksi tehtävät toimenpiteet ovat asianmukaisessa suhteessa toisiinsa nähden.

Salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja koskevat tässä esityksessä ehdotettavat laajennukset liittyisivät perustuslain 10 §:ssä tarkoitettuihin yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantaviin rikoksiin. Lisäksi perusoikeuksien rajoitukset olisivat perustuslakivaliokunnan käytännössä muodostuneiden perusoikeuksien rajoitusperusteiden mukaisia. Ehdotetut rajoitukset perustuisivat laissa olevaan tarkkarajaiseen ja täsmälliseen säännökseen. Rajoitukset olisivat painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia ja tarpeellisia vakavien rikosten tehokkaan torjumisen ja selvittämisen kannalta. Terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen rinnastuisi vankeusrangaistusta koskevalla lisäedellytyksellä vakavuudeltaan niihin rikoksiin, joiden selvittämiseen, paljastamiseen ja estämiseen kysymyksessä olevia salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja voidaan nykyisin käyttää.

9.3 Lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käyttämistä koskeva ehdotus

Lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetun lain 3 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että sen 6 kohdassa olevaan terrorismirikosten määritelmään lisätään viittaus rikoslain 34 a luvun 5 e §:ään, jossa säädettäisiin rangaistavaksi terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen.

Kysymyksessä oleva laki lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä on merkityksellinen perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Lain säätämisen yhteydessä perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota tuolloin käsiteltävänä olleen hallituksen esityksen (HE 55/2018 vp) taustalla olevaan hyväksyttävään tarkoitukseen (PeVL 29/2018 vp, s. 3). Valiokunta totesi, että erityisesti terrorismin ja vakavien rikosten torjuntaa voidaan pitää sellaisena painavana intressinä, jonka perusteella tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä ja yksityiselämän suojan rajoituksia voidaan pitää sinänsä tarkoitukseltaan hyväksyttävinä. Nämä perustuslakivaliokunnan esiin nostamat yleiset näkökohdat koskevat myös terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista.

Mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä. Asiassa on kuitenkin perusteltua hankkia perustuslakivaliokunnan lausunto.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

rikoslain 17 ja 34 a luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 34 a luvun 4 §, 5 §:n 1 momentti ja 5 c §:n 1 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 4 § laeissa 832/2003, 283/2012 ja 874/2018 sekä 5 §:n 1 momentti ja
5 c §:n 1 momentti laissa 281/2021, sekä
lisätään 17 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 563/1998, uusi 3 momentti ja 34 a
lukuun uusi 5 e § seuraavasti:

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

1 §

Julkinen kehottaminen rikokseen

Terroristisessa tarkoituksessa tehdystä julkisesta kehottamisesta rikokseen säädetään 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa ja terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta mainitun luvun 5 e §:ssä.

34 a luku

Terrorismirikoksista

4 §

Terroristiryhmän toimintaan osallistuminen

Joka edistääkseen terroristiryhmän 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa taikka tietoisena siitä, että hänen toimintansa edistää sitä,

1) varustaa tai yrittää varustaa terroristiryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla,

2) hankkii tai yrittää hankkia taikka luovuttaa terroristiryhmälle toimitiloja tai muita sen tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä,

3) hankkii tai yrittää hankkia tiedon, jonka tuleminen terroristiryhmän tietoon on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa maalle tai kansainväliselle järjestölle, taikka välittää, luovuttaa tai ilmaisee terroristiryhmälle sellaisen tiedon,

4) hoitaa terroristiryhmän mainitun rikollisen toiminnan kannalta olennaista tehtävää tai

5) tekee 32 luvun 6 tai 7 §:ssä tarkoitetun rikoksen,

on tuomittava, jollei teko ole 1, 1 a tai 2 §:n mukaan rangaistava taikka siitä säädetä muualla laissa yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, *terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Mitä 1 momentin 4 kohdassa säädetään, ei koske rikoksen esitutkintaan tai tuomioistuinkäsittelyyn taikka rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvää oikeudellisen avustajan tai asiamiehen tehtävien hoitamista.

5 §

Terrorismirikoksen rahoittaminen

Joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan jotakin 1, 1 a, 2–4, 4 a–4 c tai 5 c–5 e §:ssä tarkoitettua rikosta, on tuomittava *terrorismirikoksen rahoittamisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

5 c §

Matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten

Joka matkustaa toiseen valtioon tehdäkseen siellä 1, 1 a, 2–4, 4 a–4 c, 5, 5 a, 5 b tai 5 e §:ssä tarkoitetun rikoksen, on tuomittava, jollei teko ole jonkin mainitun pykälän mukaan rangaistava, *matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

5 e §

Terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen

Joka joukkotiedotusvälinettä käyttäen tai julkisesti väkijoukossa taikka yleisesti tietoon saatetussa kirjoituksessa tai muussa esityksessä kehottaa tai houkuttelee värväytymiseen terroristiryhmään tai tässä luvussa rangaistavaksi säädetyn rikoksen tekemiseen siten, että kehoitus tai houkuttelu on omiaan aiheuttamaan värväytymisen tai terrorismirikoksen tekemisen, on tuomittava *terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Jos kehottaminen tai houkutteleva vaikutus aiheuttaa sen, että tässä luvussa rangaistavaksi säädetty rikos tai sen rangaistava yritys tehdään, sovelletaan, mitä 5 luvussa säädetään osallisuudesta rikokseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

pakkokeinolain 10 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 3 §:n 2 momentti, 6 §:n 2 momentti, 14 §:n 2 momentti, 16 §:n 3 momentti ja 17 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 282/2021, seuraavasti:

10 luku

Salaiset pakkokeinot

3 §

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa telekuuntelua rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä telesoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta tai jalkaväkimäärinakiellon rikkomisesta;

2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta, törkeästä vakoilusta, turvallisuussalaisuuden paljastamisesta tai luvattomasta tiedustelutoiminnasta;

3) valtiopetoksesta, törkeästä valtiopetoksesta tai valtiopetoksen valmistelusta;

4) törkeästä sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisestä;

5) lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai törkeästä lapsenraiskauksesta;

6) taposta, murhasta, surmasta tai rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä tarkoitettua mainitun luvun 1, 2 tai 3 §:n mukaisesta törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta;

7) törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä, törkeästä vapaudenriistosta, ihmiskaupasta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivangin ottamisesta tai panttivangin ottamisen valmistelusta;

8) törkeästä ryöstöstä, törkeän ryöstön valmistelusta tai törkeästä kiristyksestä;

9) törkeästä kätkemisrikoksesta, ammattimaisesta kätkemisrikoksesta tai törkeästä rahanpeustasta;

10) tuhotyöstä, liikennetuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähdერიkoksesta tai kaappauksesta;

11) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettua terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä radiologista asetta koskevasta rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta, koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta, värväyksestä terrorismirikoksen teke-

miseen, terrorismirikoksen rahoittamisesta, terroristin rahoittamisesta, terroristiryhmän rahoittamisesta taikka matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten tai terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;

- 12) törkeästä vahingonteosta tai törkeästä datavahingonteosta;
- 13) törkeästä petoksesta tai törkeästä kiskonnasta;
- 14) törkeästä rahanväärennyksestä;
- 15) törkeästä ympäristön turmelemisesta; taikka
- 16) törkeästä huumausainerikoksesta.

6 §

Televalvonta ja sen edellytykset

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa televalvontaa rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä telesoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

- 1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
- 2) telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdystä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta;
- 3) telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdystä, automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuneesta luvattomasta käytöstä;
- 4) seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä, lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin tai parituksesta;
- 5) huumausainerikoksesta;
- 6) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämisestä tai terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta;
- 7) törkeästä tulliselvitysrikoksesta;
- 8) törkeästä laittoman saaliin kätkemisestä;
- 9) panttivangin ottamisen valmistelusta; taikka
- 10) törkeän ryöstön valmistelusta.

14 §

Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset

Poliisi saa käyttää peiteltyä tiedonhankintaa, jos on syytä olettaa, että toimenpiteellä saadaan selvitystä:

- 1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
- 2) seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä tai parituksesta;
- 3) huumausainerikoksesta;
- 4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta taikka kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten tai terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;

- 5) törkeästä tulliselvitysrikoksesta;
 - 6) suunnitelmalliseen, järjestäytyneeseen, ammattimaiseen, jatkuvaan tai toistuvaan rikolliseen toimintaan liittyvästä varkaudesta tai kätkemisrikoksesta;
 - 7) panttivangin ottamisen valmistelusta; taikka
 - 8) törkeän ryöstön valmistelusta.
-

16 §

Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että kuuntelun kohteena olevaa henkilöä on syytä epäillä:

- 1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
- 2) huumausainerikoksesta;
- 3) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta taikka kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten tai terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;
- 4) törkeästä tulliselvitysrikoksesta;
- 5) panttivangin ottamisen valmistelusta; taikka
- 6) törkeän ryöstön valmistelusta.

17 §

Asuntokuuntelu ja sen edellytykset

Esitutkintaviranomaiselle voidaan myöntää lupa kohdistaa teknistä kuuntelua vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan, jossa rikoksesta epäilty todennäköisesti oleskelee (*asuntokuuntelu*). Edellytyksenä on lisäksi, että häntä on syytä epäillä:

- 1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta tai jalkaväkimiinakiellon rikkomisesta;
- 2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta tai törkeästä vakoilusta;
- 3) valtiopetoksesta tai törkeästä valtiopetoksesta;
- 4) törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai törkeästä lapsenraiskauksesta;
- 5) taposta, murhasta tai surmasta;
- 6) törkeästä ihmiskaupasta;
- 7) törkeästä ryöstöstä;
- 8) törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähdysrikoksesta tai kaappauksesta;
- 9) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettuista terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä radiologista asetta koskevasta rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta, koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen, terrorismirikoksen rahoittamisesta, terroristin rahoittamisesta tai terroristiryhmän rahoittamisesta; taikka

10) törkeästä huumausainerikoksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

poliisilain 5 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 5 luvun 3 §, 5 §:n 2 momentti, 8 §:n 2 momentti, 15 §:n 2 momentti ja 17 §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 283/2021, seuraavasti:

5 luku

Salaiset tiedonhankintakeinot

3 §

Salainen tiedonhankinta rikoksen paljastamiseksi

Tässä luvussa säädettyjä keinoja saadaan käyttää seuraavien rikosten paljastamisessa:

- 1) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantaminen;
- 2) sotaan yllyttäminen;
- 3) maanpetos ja törkeä maanpetos;
- 4) vakoilu ja törkeä vakoilu;
- 5) turvallisuussalaisuuden paljastaminen;
- 6) luvaton tiedustelutoiminta;
- 7) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos;
- 8) terroristisessa tarkoituksessa tehty radiologista asetta koskeva rikos;
- 9) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu;
- 10) terroristiryhmän johtaminen;
- 11) terroristiryhmän toimintaan osallistuminen;
- 12) koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten;
- 13) kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;
- 14) värväys terrorismirikoksen tekemiseen;
- 15) terrorismirikoksen rahoittaminen;
- 16) terroristin rahoittaminen;
- 17) terroristiryhmän rahoittaminen;
- 18) matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;
- 19) terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta.

5 §

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Poliisille voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa telekuuntelua henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syylistyvän:

- 1) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamiseen;
 - 2) sotaan yllyttämiseen;
 - 3) maanpetokseen tai törkeään maanpetokseen;
 - 4) vakoiluun tai törkeään vakoiluun;
 - 5) turvallisuussalaisuuden paljastamiseen;
 - 6) luvattomaan tiedustelutoimintaan;
 - 7) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn rikokseen;
 - 8) terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn radiologista asetta koskevaan rikokseen;
 - 9) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun;
 - 10) terroristiryhmän johtamiseen;
 - 11) terroristiryhmän toimintaan osallistumiseen;
 - 12) koulutuksen antamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten;
 - 13) kouluttautumiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;
 - 14) värväykseen terrorismirikoksen tekemiseen;
 - 15) terrorismirikoksen rahoittamiseen;
 - 16) terroristin rahoittamiseen;
 - 17) terroristiryhmän rahoittamiseen;
 - 18) matkustamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta; taikka
 - 19) terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta.
-

8 §

Televalvonta ja sen edellytykset

Poliisille voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa televalvontaa henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syylistyvän:

- 1) rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
- 2) teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyyn rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta;
- 3) teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyyn, automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuvaan luvattomaan käyttöön;
- 4) seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöön, lapsen houkuttelemiseen seksuaalisiin tarkoituksiin tai paritukseen;
- 5) huumausainerikokseen;

6) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun, kouluttautumiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, matkustamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämiseen tai terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen; taikka

7) törkeään tulliselvitysrikokseen.

15 §

Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset

Poliisi saa käyttää peiteltyä tiedonhankintaa rikoksen estämiseksi, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

- 1) rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
 - 2) seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöön tai paritukseen;
 - 3) huumausainerikokseen;
 - 4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun taikka kouluttautumiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, matkustamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten tai terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;
 - 5) törkeään tulliselvitysrikokseen; taikka
 - 6) suunnitelmalliseen, järjestäytyneeseen, ammattimaiseen, jatkuvaan tai toistuvaan rikolliseen toimintaan liittyvään varkauteen tai kätkemisrikokseen.
-

17 §

Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

- 1) rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
 - 2) huumausainerikokseen;
 - 3) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun taikka kouluttautumiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, matkustamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten tai terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta; taikka
 - 4) törkeään tulliselvitysrikokseen.
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetun lain (657/2019) 3 §:n 6 kohta, sellaisena kuin se on laissa 285/2021, seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

6) *terrorismirikoksella* rikoslain (39/1889) 34 a luvun 1, 1 a, 2–4, 4 a–4 c, 5 ja 5 a–5 e §:ssä tarkoitettuja rikoksia;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 25 §:n 1 momentin 3 kohta, 28 §:n 1 momentti, 32 §:n 1 momentin 1 kohta, 36 §:n 1 momentin 3 kohta, 40 §:n 8 momentti, 226 c §:n 1 momentin 1 kohdan a alakohdan ja 339 §:n 1 momentin 3 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 1207/2020, seuraavasti:

25 §

Ohjelmistotoimiluvan myöntäminen

Liikenne- ja viestintäviraston on myönnettävä 22 §:n 1 momentissa tarkoitettu ohjelmistotoimilupa sitä hakeneelle, jos:

3) ei ole ilmeistä syytä epäillä, että hakija rikkoo tätä lakia tai kuvaohjelmalain (710/2011) 6 §:ää kuvaohjelman ikärajan noudattamisesta taikka syyllistyy rikoslain (39/1889) 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, 10 a §:ssä tarkoitettuun törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan tai mainitun lain 34 a luvun 5 e §:ssä tarkoitettuun terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen; ja

28 §

Lyhytaikainen ohjelmistotoimilupa

Liikenne- ja viestintäviraston on myönnettävä ohjelmistotoimilupa lyhytaikaiseen televisio- ja radiotoimintaan digitaalisessa maanpäällisessä joukkoviestintäverkossa ilman 23 ja 25 §:ssä säädettyä menettelyä, jos ei ole ilmeistä syytä epäillä, että hakija rikkoo tätä lakia tai kuvaohjelmalain 6 §:ää kuvaohjelman ikärajan noudattamisesta taikka syyllistyy rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, 10 a §:ssä tarkoitettuun törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan tai mainitun lain 34 a luvun 5 e §:ssä tarkoitettuun terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen ja toiminnan:

- 1) kesto on enintään kolme kuukautta; tai
 - 2) viikoittainen kesto on enintään kaksitoista tuntia.
-

32 §

Ohjelmistotoimiluvan peruuttaminen

Toimilupaviranomainen voi peruuttaa toimiluvan osaksi tai kokonaan, jos:

- 1) ohjelmistotoimiluvanhaltija on toistuvasti ja vakavasti rikkonut tätä lakia, arpajaislain (1047/2001) 62 §:n 2 momentin 1 kohtaa arpojen myymisestä ja välittämisestä, kuvaohjelmalain 6 §:ää kuvaohjelman ikärajan noudattamisesta, tämän lain 27 tai 37 §:ssä tarkoitettuja toimilupaehtoja taikka syyllistynyt rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, 10 a §:ssä tarkoitettuun törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan tai mainitun lain 34 a luvun 5 e §:ssä tarkoitettuun terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen;
-

36 §

Ohjelmistotoimiluvan myöntäminen analogiseen radiotoimintaan

Liikenne- ja viestintäviraston on myönnettävä 34 §:ssä tarkoitettu ohjelmistotoimilupa sitä hakeneelle, jos:

- 3) ei ole ilmeistä syytä epäillä, että hakija rikkoo tätä lakia tai syyllistyy rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, 10 a §:ssä tarkoitettuun törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan tai mainitun lain 34 a luvun 5 e §:ssä tarkoitettuun terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen,
-

40 §

Radioluvan myöntäminen

Radiolupa 34 §:n 2 momentissa tarkoitettuun toimintaan on myönnettävä, jos ei ole ilmeistä syytä epäillä, että hakija rikkoo tätä lakia tai syyllistyy rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan taikka 10 a §:ssä tarkoitettuun törkeään kiihottamiseen

kansanryhmää vastaan tai mainitun lain 34 a luvun 5 e §:ssä tarkoitettuun terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen.

226 c §

Videonjakoalustan tarjoajaan sovellettavat velvollisuudet

Videonjakoalustapalvelulla on oltava käyttöehdot. Videonjakoalustan tarjoajan on sisällytettävä käyttöehtoihin määräykset:

1) joissa kielletään sellaisten ohjelmien, käyttäjien tuottamien videoiden ja audiovisuaalisen kaupallisen viestinnän lataaminen videonjakoalustapalveluun, jotka sisältävät rikoslain:

a) 34 a luvun 5 e §:ssä rangaistavaksi säädettyä terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista;

339 §

Televisio-ohjelmiston ja tilausohjelmapalvelun ohjelmiston edelleen lähettämisen keskeyttäminen

Valtioneuvosto voi määrätä enintään kuukauden ajaksi keskeytettäväksi Suomen ulkopuolelta tulevan televisio-ohjelmiston ja tilausohjelmapalvelun ohjelmiston edelleen lähettämisen, jos ohjelmistossa ilmeisellä tavalla toistuvasti:

3) syyllistytään rikoslain 34 a luvun 5 e §:ssä rangaistavaksi säädettyyn terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosrekisterilain (770/1993) 6 b §:n 2 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 286/2021, seuraavasti:

6 b §

Otteeseen merkitään tiedot lainvoimaisesta päätöksestä, jolla henkilö on tuomittu:

7) rikoslain 34 a luvun 1 §:n nojalla terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, 34 a luvun 2 §:n nojalla terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, 34 a luvun 3 §:n nojalla terroristiryhmän johtamisesta, 34 a luvun 4 §:n nojalla terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta, 34 a luvun 4 a §:n nojalla koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, 34 a luvun 4 c §:n nojalla värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen tai 34 a luvun 5 §:n nojalla terrorismirikoksen rahoittamisesta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 80 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 80 §:n 1 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 288/2021, seuraavasti:

80 §

Pakolliset poissulkemisperusteet

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja taikka sen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta rangaistukseen:

7) rikoslain 34 a luvun 1 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos, 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu, 34 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu terroristiryhmän johtaminen, 34 a luvun 4 §:ssä tarkoitettu terroristiryhmän toimintaan osallistuminen, 34 a luvun 4 a §:ssä tarkoitettu koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten, 34 a luvun 4 c §:ssä tarkoitettu värväys terrorismirikoksen tekemiseen tai 34 a luvun 5 §:ssä tarkoitettu terrorismirikoksen rahoittaminen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 84 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 84 §:n 1 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 289/2021, seuraavasti:

84 §

Pakolliset poissulkemisperusteet

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja taikka sen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta rangaistukseen:

7) rikoslain 34 a luvun 1 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos, 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu, 34 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu terroristiryhmän johtaminen, 34 a luvun 4 §:ssä tarkoitettu terroristiryhmän toimintaan osallistuminen, 34 a luvun 4 a §:ssä tarkoitettu koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten, 34 a luvun 4 c §:ssä tarkoitettu värväys terrorismirikoksen tekemiseen tai 34 a luvun 5 §:ssä tarkoitettu terrorismirikoksen rahoittaminen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain 47 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011) 47 §:n 1 momentin 4 kohta seuraavasti:

47 §

Eräisiin rikoksiin syylistyneiden ehdokkaiden ja tarjoajien sulkeminen tarjouskilpailusta

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja taikka sen johtohenkilö tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa päättävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta:

4) rikoslain 34 a luvun 1 §:n mukainen terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos, 34 a luvun 2 §:n mukainen terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu, 34 a luvun 3 §:n mukainen terroristiryhmän johtaminen, 34 a luvun 4 §:n mukainen terroristiryhmän toimintaan osallistuminen, 34 a luvun 4 a §:n mukainen koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten tai 34 a luvun 4 c §:n mukainen värväys terrorismirikoksen tekemiseen taikka yllälytys, avunanto tai yritys edellä mainittuihin rikoksiin;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 20.5.2021

Pääministeri

Sanna Marin

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

1.

Laki**rikoslain 17 ja 34 a luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 34 a luvun 4 §, 5 §:n 1 momentti ja 5 c §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 4 § laeissa 832/2003, 283/2012 ja 874/2018 sekä 5 §:n 1 momentti ja 5 c §:n 1 momentti laissa 281/2021, sekä
lisätään 17 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 563/1998, uusi 3 momentti ja 34 a lukuun uusi 5 e § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

1 §

*Julkinen kehottaminen rikokseen**Julkinen kehottaminen rikokseen*

(uusi)

Terroristisessa tarkoituksessa tehdystä julkisesta kehottamisesta rikokseen säädetään 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa ja terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta mainitun luvun 5 e §:ssä.

34 a luku

34 a luku

Terrorismirikoksista**Terrorismirikoksista**

4 §

4 §

*Terroristiryhmän toiminnan edistäminen**Terroristiryhmän **toimintaan osallistuminen***

Joka edistääkseen terroristiryhmän 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa taikka tietoisena siitä, että hänen toimintansa edistää sitä,

1) varustaa tai yrittää varustaa terroristiryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla,

Joka edistääkseen terroristiryhmän 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa taikka tietoisena siitä, että hänen toimintansa edistää sitä,

1) varustaa tai yrittää varustaa terroristiryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla,

Voimassa oleva laki

2) hankkii tai yrittää hankkia taikka luovuttaa terroristiryhmälle toimitiloja tai muita sen tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä,

3) hankkii tai yrittää hankkia tiedon, jonka tuleminen terroristiryhmän tietoon on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa maalle tai kansainväliselle järjestölle, taikka välittää, luovuttaa tai ilmaisee terroristiryhmälle sellaisen tiedon,

4) hoitaa terroristiryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antaa ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja tai

5) tekee 32 luvun 6 tai 7 §:ssä tarkoitetun rikoksen,

on tuomittava, jollei teko ole 1, 1 a tai 2 §:n mukaan rangaistava taikka siitä säädetä muualla laissa yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, *terroristiryhmän toiminnan edistämisestä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Mitä 1 momentin 4 kohdassa säädetään *oikeudellisesta neuvonnasta*, ei koske rikoksen esitutkintaan tai tuomioistuinkäsittelyyn taikka rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvää oikeudellisen avustajan tai asiamiehen tehtävien hoitamista.

5 §

Terrorismirikoksen rahoittaminen

Joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan jotakin 1, 1 a, 2–4, 4 a–4 c, 5 c tai 5 d §:ssä tarkoitettua rikosta, on tuomittava *terrorismirikoksen rahoittamisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

5 c §

Matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten

Ehdotus

2) hankkii tai yrittää hankkia taikka luovuttaa terroristiryhmälle toimitiloja tai muita sen tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä,

3) hankkii tai yrittää hankkia tiedon, jonka tuleminen terroristiryhmän tietoon on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa maalle tai kansainväliselle järjestölle, taikka välittää, luovuttaa tai ilmaisee terroristiryhmälle sellaisen tiedon,

4) hoitaa terroristiryhmän *mainitun rikollisen toiminnan kannalta olennaista tehtävää* tai

5) tekee 32 luvun 6 tai 7 §:ssä tarkoitetun rikoksen,

on tuomittava, jollei teko ole 1, 1 a tai 2 §:n mukaan rangaistava taikka siitä säädetä muualla laissa yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, *terroristiryhmän toimintaan osallistumisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Mitä 1 momentin 4 kohdassa säädetään, ei koske rikoksen esitutkintaan tai tuomioistuinkäsittelyyn taikka rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvää oikeudellisen avustajan tai asiamiehen tehtävien hoitamista.

5 §

Terrorismirikoksen rahoittaminen

Joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan jotakin 1, 1 a, 2–4, 4 a–4 c tai 5 c–5 e §:ssä tarkoitettua rikosta, on tuomittava *terrorismirikoksen rahoittamisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

5 c §

Matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten

Voimassa oleva laki

Joka matkustaa toiseen valtioon tehdäkseen siellä 1, 1 a, 2–4, 4 a–4 c, 5, 5 a tai 5 b §:ssä tarkoitetun rikoksen, on tuomittava, jollei teko ole jonkin mainitun pykälän mukaan rangaistava, *matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

(uusi)

Ehdotus

Joka matkustaa toiseen valtioon tehdäkseen siellä 1, 1 a, 2–4, 4 a–4 c, 5, 5 a, 5 b tai 5 e §:ssä tarkoitetun rikoksen, on tuomittava, jollei teko ole jonkin mainitun pykälän mukaan rangaistava, *matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

5 e §

Terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen

*Joka joukkotiedotusvälinettä käyttäen tai julkisesti väkijoukossa taikka yleisesti tietoon saatetussa kirjoituksessa tai muussa esityksessä kehottaa tai houkuttelee värväytymiseen terroristiryhmään tai tässä luvussa rangaistavaksi säädetyn rikoksen tekemiseen siten, että kehoitus tai houkuttelu on omiaan aiheuttamaan värväytymisen tai terrorismirikoksen tekemisen, on tuomittava **terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta** sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.*

Jos kehottaminen tai houkutteleva aiheuttaa sen, että tässä luvussa rangaistavaksi säädetty rikos tai sen rangaistava yritys tehdään, sovelletaan, mitä 5 luvussa säädetään osallisuudesta rikokseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

pakkokeinolain 10 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 3 §:n 2 momentti, 6 §:n 2 momentti, 14 §:n 2 momentti, 16 §:n 3 momentti ja 17 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 282/2021, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 luku

10 luku

Salaiset pakkokeinot

Salaiset pakkokeinot

3 §

3 §

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa telekuuntelua rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta tai jalkaväkimiinakiellon rikkomisesta;

2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta, törkeästä vakoilusta, turvallisuussalaisuuden paljastamisesta tai luvattomasta tiedustelutoiminnasta;

3) valtiopetoksesta, törkeästä valtiopetoksesta tai valtiopetoksen valmistelusta;

4) törkeästä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisestä;

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa telekuuntelua rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta tai jalkaväkimiinakiellon rikkomisesta;

2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta, törkeästä vakoilusta, turvallisuussalaisuuden paljastamisesta tai luvattomasta tiedustelutoiminnasta;

3) valtiopetoksesta, törkeästä valtiopetoksesta tai valtiopetoksen valmistelusta;

4) törkeästä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisestä;

Voimassa oleva laki

5) lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai törkeästä lapsenraiskauksesta;

6) taposta, murhasta, surmasta tai rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä tarkoitettua mainitun luvun 1, 2 tai 3 §:n mukaisesta törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta;

7) törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä, törkeästä vapaudenriistosta, ihmiskaupasta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivaningin ottamisesta tai panttivaningin ottamisen valmistelusta;

8) törkeästä ryöstöstä, törkeän ryöstön valmistelusta tai törkeästä kiristyksestä;

9) törkeästä kätkemisrikoksesta, ammattimaisesta kätkemisrikoksesta tai törkeästä rahanpesusta;

10) tuhotyöstä, liikennetuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähdერიkoksesta tai kaappauksesta;

11) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettua terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä radiologista asetta koskevasta rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toiminnan edistämisestä, koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta, värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen, terrorismirikoksen rahoittamisesta, terroristin rahoittamisesta, terroristiryhmän rahoittamisesta tai matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;

12) törkeästä vahingonteosta tai törkeästä datavahingonteosta;

13) törkeästä petoksesta tai törkeästä kiskonnasta;

14) törkeästä rahanväärennyksestä;

15) törkeästä ympäristön turmelemisesta; taikka

16) törkeästä huumausainerikoksesta.

Ehdotus

5) lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai törkeästä lapsenraiskauksesta;

6) taposta, murhasta, surmasta tai rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä tarkoitettua mainitun luvun 1, 2 tai 3 §:n mukaisesta törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta;

7) törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä, törkeästä vapaudenriistosta, ihmiskaupasta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivaningin ottamisesta tai panttivaningin ottamisen valmistelusta;

8) törkeästä ryöstöstä, törkeän ryöstön valmistelusta tai törkeästä kiristyksestä;

9) törkeästä kätkemisrikoksesta, ammattimaisesta kätkemisrikoksesta tai törkeästä rahanpesusta;

10) tuhotyöstä, liikennetuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähdერიkoksesta tai kaappauksesta;

11) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettua terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä radiologista asetta koskevasta rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän *toimintaan osallistumisesta*, koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta, värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen, terrorismirikoksen rahoittamisesta, terroristin rahoittamisesta, terroristiryhmän rahoittamisesta taikka matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten tai *terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta*, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;

12) törkeästä vahingonteosta tai törkeästä datavahingonteosta;

13) törkeästä petoksesta tai törkeästä kiskonnasta;

14) törkeästä rahanväärennyksestä;

15) törkeästä ympäristön turmelemisesta; taikka

16) törkeästä huumausainerikoksesta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Televalvonta ja sen edellytykset

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa televalvontaa rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

- 1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
- 2) teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdystä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta;
- 3) teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdystä, automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuneesta luvattomasta käytöstä;
- 4) seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä, lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin tai parituksesta;
- 5) huumausainerikoksesta;
- 6) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten tai terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämisestä;
- 7) törkeästä tulliselvitysrikoksesta;
- 8) törkeästä laittoman saaliin kätkemisestä;
- 9) panttivangin ottamisen valmistelusta; taikka
- 10) törkeän ryöstön valmistelusta.

14 §

Peiteltä tiedonhankinta ja sen edellytykset

6 §

Televalvonta ja sen edellytykset

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa televalvontaa rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

- 1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
- 2) teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdystä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta;
- 3) teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdystä, automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuneesta luvattomasta käytöstä;
- 4) seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä, lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin tai parituksesta;
- 5) huumausainerikoksesta;
- 6) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämisestä tai terrorismirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta;
- 7) törkeästä tulliselvitysrikoksesta;
- 8) törkeästä laittoman saaliin kätkemisestä;
- 9) panttivangin ottamisen valmistelusta; taikka
- 10) törkeän ryöstön valmistelusta.

14 §

Peiteltä tiedonhankinta ja sen edellytykset

Voimassa oleva laki

Poliisi saa käyttää peiteltyä tiedonhankintaa, jos on syytä olettaa, että toimenpiteellä saadaan selvitystä:

- 1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
- 2) seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä tai parituksesta;
- 3) huumausainerikoksesta;
- 4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta taikka kouluttautumisesta terrorisimirikoksen tekemistä varten tai matkustamisesta terrorisimirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;
- 5) törkeästä tulliselvitysrikoksesta;
- 6) suunnitelmalliseen, järjestäytyneeseen, ammattimaiseen, jatkuvaan tai toistuvaan rikolliseen toimintaan liittyvästä varkaudesta tai kätkemisrikoksesta;
- 7) panttivangin ottamisen valmistelusta; taikka
- 8) törkeän ryöstön valmistelusta.

16 §

Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että kuuntelun kohteena olevaa henkilöä on syytä epäillä:

- 1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
- 2) huumausainerikoksesta;
- 3) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta taikka kouluttautumisesta terrorisimirikoksen tekemistä varten tai matkustamisesta terrorisimirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;
- 4) törkeästä tulliselvitysrikoksesta;
- 5) panttivangin ottamisen valmistelusta; taikka
- 6) törkeän ryöstön valmistelusta.

Ehdotus

Poliisi saa käyttää peiteltyä tiedonhankintaa, jos on syytä olettaa, että toimenpiteellä saadaan selvitystä:

- 1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
- 2) seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä tai parituksesta;
- 3) huumausainerikoksesta;
- 4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta taikka kouluttautumisesta terrorisimirikoksen tekemistä varten, matkustamisesta terrorisimirikoksen tekemistä varten tai *terrorisimirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta*, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;
- 5) törkeästä tulliselvitysrikoksesta;
- 6) suunnitelmalliseen, järjestäytyneeseen, ammattimaiseen, jatkuvaan tai toistuvaan rikolliseen toimintaan liittyvästä varkaudesta tai kätkemisrikoksesta;
- 7) panttivangin ottamisen valmistelusta; taikka
- 8) törkeän ryöstön valmistelusta.

16 §

Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että kuuntelun kohteena olevaa henkilöä on syytä epäillä:

- 1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
- 2) huumausainerikoksesta;
- 3) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta taikka kouluttautumisesta terrorisimirikoksen tekemistä varten, matkustamisesta terrorisimirikoksen tekemistä varten tai *terrorisimirikoksiin liittyvästä julkisesta kehottamisesta*, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;
- 4) törkeästä tulliselvitysrikoksesta;
- 5) panttivangin ottamisen valmistelusta; taikka
- 6) törkeän ryöstön valmistelusta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

Asuntokuuntelu ja sen edellytykset

Esitutkintaviranomaiselle voidaan myöntää lupa kohdistaa teknistä kuuntelua vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan, jossa rikoksesta epäilty todennäköisesti oleskelee (*asuntokuuntelu*). Edellytyksenä on lisäksi, että häntä on syytä epäillä:

1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta tai jalkaväkimiinakiellon rikkomisesta;

2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta tai törkeästä vakoilusta;

3) valtiopetoksesta tai törkeästä valtiopetoksesta;

4) törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai törkeästä lapsenraiskauksesta;

5) taposta, murhasta tai surmasta;

6) törkeästä ihmiskaupasta;

7) törkeästä ryöstöstä;

8) törkeästä tuhoystöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähderikoksesta tai kaappauksesta;

9) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetusta terroristisesta tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisesta tarkoituksessa tehdystä radiologista asetta koskevasta rikoksesta, terroristisesta tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toiminnan edistämisestä, koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen, terrorismirikoksen rahoittamisesta, terroristin rahoittamisesta tai terroristiryhmän rahoittamisesta; taikka

10) törkeästä huumausainerikoksesta.

17 §

Asuntokuuntelu ja sen edellytykset

Esitutkintaviranomaiselle voidaan myöntää lupa kohdistaa teknistä kuuntelua vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan, jossa rikoksesta epäilty todennäköisesti oleskelee (*asuntokuuntelu*). Edellytyksenä on lisäksi, että häntä on syytä epäillä:

1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta tai jalkaväkimiinakiellon rikkomisesta;

2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta tai törkeästä vakoilusta;

3) valtiopetoksesta tai törkeästä valtiopetoksesta;

4) törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai törkeästä lapsenraiskauksesta;

5) taposta, murhasta tai surmasta;

6) törkeästä ihmiskaupasta;

7) törkeästä ryöstöstä;

8) törkeästä tuhoystöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähderikoksesta tai kaappauksesta;

9) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetusta terroristisesta tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisesta tarkoituksessa tehdystä radiologista asetta koskevasta rikoksesta, terroristisesta tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän *toimintaan osallistumisesta*, koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen, terrorismirikoksen rahoittamisesta, terroristin rahoittamisesta tai terroristiryhmän rahoittamisesta; taikka

10) törkeästä huumausainerikoksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki**poliisilain 5 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 5 luvun 3 §, 5 §:n 2 momentti, 8 §:n 2 momentti, 15 §:n 2 momentti ja 17 §:n 4 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 283/2021, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

5 luku

5 luku

Salaiset tiedonhankintakeinot**Salaiset tiedonhankintakeinot**

3 §

3 §

*Salainen tiedonhankinta rikoksen paljastamiseksi**Salainen tiedonhankinta rikoksen paljastamiseksi*

Tässä luvussa säädettyjä keinoja saadaan käyttää seuraavien rikosten paljastamisessa:

- 1) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantaminen;
- 2) sotaan yllyttäminen;
- 3) maanpetos ja törkeä maanpetos;
- 4) vakoilu ja törkeä vakoilu;
- 5) turvallisuussalaisuuden paljastaminen;
- 6) luvaton tiedustelutoiminta;
- 7) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos;
- 8) terroristisessa tarkoituksessa tehty radiologista asetta koskeva rikos;
- 9) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu;
- 10) terroristiryhmän johtaminen;
- 11) terroristiryhmän toiminnan edistäminen;
- 12) koulutuksen antaminen terrorismirikosten tekemistä varten;
- 13) kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;

Tässä luvussa säädettyjä keinoja saadaan käyttää seuraavien rikosten paljastamisessa:

- 1) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantaminen;
- 2) sotaan yllyttäminen;
- 3) maanpetos ja törkeä maanpetos;
- 4) vakoilu ja törkeä vakoilu;
- 5) turvallisuussalaisuuden paljastaminen;
- 6) luvaton tiedustelutoiminta;
- 7) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos;
- 8) terroristisessa tarkoituksessa tehty radiologista asetta koskeva rikos;
- 9) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu;
- 10) terroristiryhmän johtaminen;
- 11) terroristiryhmän *toimintaan osallistuminen*;
- 12) koulutuksen antaminen terrorismirikosten tekemistä varten;
- 13) kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;

Voimassa oleva laki

14) värväys terrorismirikoksen tekemiseen;
 15) terrorismirikoksen rahoittaminen;
 16) terroristin rahoittaminen;
 17) terroristiryhmän rahoittaminen;
 18) matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta.

5 §

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Poliisille voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa telekuuntelua henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepääte-laitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

- 1) Suomen itsemääräämisoikeuden vaaran-tamiseen;
- 2) sotaan yllyttämiseen;
- 3) maanpetokseen tai törkeään maanpetokseen;
- 4) vakoiluun tai törkeään vakoiluun;
- 5) turvallisuussalaisuuden paljastamiseen;
- 6) luvattomaan tiedustelutoimintaan;
- 7) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn rikokseen;
- 8) terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn radiologista asetta koskevaan rikokseen;
- 9) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun;
- 10) terroristiryhmän johtamiseen;
- 11) terroristiryhmän toiminnan edistämiseen;
- 12) koulutuksen antamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten;
- 13) kouluttautumiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;
- 14) värväykseen terrorismirikoksen tekemiseen;
- 15) terrorismirikoksen rahoittamiseen;

Ehdotus

14) värväys terrorismirikoksen tekemiseen;
 15) terrorismirikoksen rahoittaminen;
 16) terroristin rahoittaminen;
 17) terroristiryhmän rahoittaminen;
 18) matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;

19) terrorismirikoksiin liittyvä julkinen kehottaminen, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta.

5 §

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Poliisille voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa telekuuntelua henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepääte-laitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

- 1) Suomen itsemääräämisoikeuden vaaran-tamiseen;
- 2) sotaan yllyttämiseen;
- 3) maanpetokseen tai törkeään maanpetokseen;
- 4) vakoiluun tai törkeään vakoiluun;
- 5) turvallisuussalaisuuden paljastamiseen;
- 6) luvattomaan tiedustelutoimintaan;
- 7) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn rikokseen;
- 8) terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn radiologista asetta koskevaan rikokseen;
- 9) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun;
- 10) terroristiryhmän johtamiseen;
- 11) terroristiryhmän toimintaan osallistumiseen;
- 12) koulutuksen antamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten;
- 13) kouluttautumiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;
- 14) värväykseen terrorismirikoksen tekemiseen;
- 15) terrorismirikoksen rahoittamiseen;

Voimassa oleva laki

16) terroristin rahoittamiseen;
 17) terroristiryhmän rahoittamiseen; taikka
 18) matkustamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta.

8 §

Televalvonta ja sen edellytykset

Poliisille voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa televalvontaa henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

- 1) rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
- 2) teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyyn rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta;
- 3) teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyyn, automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuvaan luvattomaan käyttöön;
- 4) seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöön, lapsen houkuttelemiseen seksuaalisiin tarkoituksiin tai paritukseen;
- 5) huumausainerikokseen;
- 6) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun, kouluttautumiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, matkustamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten tai terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämiseen; taikka

7) törkeään tulliselvitysrikokseen.

15 §

Ehdotus

16) terroristin rahoittamiseen;
 17) terroristiryhmän rahoittamiseen;
 18) matkustamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta; taikka

19) terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta.

8 §

Televalvonta ja sen edellytykset

Poliisille voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa televalvontaa henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

- 1) rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
- 2) teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyyn rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta;
- 3) teleosoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyyn, automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuvaan luvattomaan käyttöön;
- 4) seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöön, lapsen houkuttelemiseen seksuaalisiin tarkoituksiin tai paritukseen;
- 5) huumausainerikokseen;
- 6) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun, kouluttautumiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, matkustamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämiseen tai terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen; taikka
- 7) törkeään tulliselvitysrikokseen.

15 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset

Peitelty tiedonhankinta ja sen edellytykset

Poliisi saa käyttää peiteltyä tiedonhankintaa rikoksen estämiseksi, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

- 1) rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
- 2) seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöön tai paritukseen;
- 3) huumausainerikokseen;
- 4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun taikka kouluttautumiseen terrorismirikoksen tekemistä varten tai matkustamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;

- 5) törkeään tulliselvitysrikokseen; taikka
- 6) suunnitelmalliseen, järjestäytyneeseen, ammattimaiseen, jatkuvaan tai toistuvaan rikolliseen toimintaan liittyvään varkauteen tai kätkemisrikokseen.

17 §

Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

- 1) rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
- 2) huumausainerikokseen;
- 3) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun taikka kouluttautumiseen terrorismirikoksen tekemistä varten tai matkustamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta; taikka

- 4) törkeään tulliselvitysrikokseen.

Poliisi saa käyttää peiteltyä tiedonhankintaa rikoksen estämiseksi, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

- 1) rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
- 2) seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöön tai paritukseen;
- 3) huumausainerikokseen;
- 4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun taikka kouluttautumiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, matkustamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten tai *terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen*, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;

- 5) törkeään tulliselvitysrikokseen; taikka
- 6) suunnitelmalliseen, järjestäytyneeseen, ammattimaiseen, jatkuvaan tai toistuvaan rikolliseen toimintaan liittyvään varkauteen tai kätkemisrikokseen.

17 §

Tekninen kuuntelu ja sen edellytykset

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

- 1) rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
- 2) huumausainerikokseen;
- 3) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun taikka kouluttautumiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, matkustamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten tai *terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen*, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta; taikka
- 4) törkeään tulliselvitysrikokseen.

HE 89/2021 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetun lain (657/2019) 3 §:n 6 kohta, sellaisena kuin se on laissa 285/2021, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

6) *terrorismirikoksella* rikoslain (39/1889) 34 a luvun 1, 1 a, 2–4, 4 a–4 c, 5 ja 5 a–5 d §:ssä tarkoitettuja rikoksia;

6) *terrorismirikoksella* rikoslain (39/1889) 34 a luvun 1, 1 a, 2–4, 4 a–4 c, 5 ja 5 a–5 e §:ssä tarkoitettuja rikoksia;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki**sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 25 §:n 1 momentin 3 kohta, 28 §:n 1 momentti, 32 §:n 1 momentin 1 kohta, 36 §:n 1 momentin 3 kohta, 40 §:n 8 momentti, 226 c §:n 1 momentin 1 kohdan a alakohta ja 339 §:n 1 momentin 3 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 1207/2020, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

25 §

25 §

*Ohjelmistotoimiluvan myöntäminen**Ohjelmistotoimiluvan myöntäminen*

Liikenne- ja viestintäviraston on myönnettävä 22 §:n 1 momentissa tarkoitettu ohjelmistotoimilupa sitä hakeneelle, jos:

Liikenne- ja viestintäviraston on myönnettävä 22 §:n 1 momentissa tarkoitettu ohjelmistotoimilupa sitä hakeneelle, jos:

3) ei ole ilmeistä syytä epäillä, että hakija rikkoo tätä lakia tai kuvaohjelmalain (710/2011) 6 §:ää kuvaohjelman ikärajan noudattamisesta taikka syyllistyy rikoslain (39/1889) 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, 10 a §:ssä tarkoitettuun törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan tai mainitun lain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn julkiseen kehottamiseen rikokseen; ja

3) ei ole ilmeistä syytä epäillä, että hakija rikkoo tätä lakia tai kuvaohjelmalain (710/2011) 6 §:ää kuvaohjelman ikärajan noudattamisesta taikka syyllistyy rikoslain (39/1889) 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, 10 a §:ssä tarkoitettuun törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan tai mainitun lain 34 a luvun 5 e §:ssä tarkoitettuun *terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen*; ja

28 §

28 §

*Lyhytaikainen ohjelmistotoimilupa**Lyhytaikainen ohjelmistotoimilupa*

Liikenne- ja viestintäviraston on myönnettävä ohjelmistotoimilupa lyhytaikaiseen televisio- ja radiotoimintaan digitaalisessa maanpäällisessä joukkoviestintäverkossa ilman 23 ja 25 §:ssä säädettyä menettelyä, jos ei ole ilmeistä syytä epäillä, että hakija rikkoo tätä lakia tai kuvaohjelmalain 6 §:ää kuvaohjelman

Liikenne- ja viestintäviraston on myönnettävä ohjelmistotoimilupa lyhytaikaiseen televisio- ja radiotoimintaan digitaalisessa maanpäällisessä joukkoviestintäverkossa ilman 23 ja 25 §:ssä säädettyä menettelyä, jos ei ole ilmeistä syytä epäillä, että hakija rikkoo tätä lakia tai kuvaohjelmalain 6 §:ää kuvaohjelman

Voimassa oleva laki

ikärajan noudattamisesta taikka syyllistyy rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, 10 a §:ssä tarkoitettuun törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan tai mainitun lain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn julkiseen kehottamiseen rikokseen ja toiminnan:

- 1) kesto on enintään kolme kuukautta; tai
- 2) viikoittainen kesto on enintään kaksitoista tuntia.

32 §

Ohjelmistotoimiluvan peruuttaminen

Toimilupaviranomainen voi peruuttaa toimiluvan osaksi tai kokonaan, jos:

- 1) ohjelmistotoimiluvanhaltija on toistuvasti ja vakavasti rikkonut tätä lakia, arpajaislain (1047/2001) 62 §:n 2 momentin 1 kohtaa arpojen myymisestä ja välittämisestä, kuvaohjelmalain 6 §:ää kuvaohjelman ikärajan noudattamisesta, tämän lain 27 tai 37 §:ssä tarkoitettuja toimilupaehtoja taikka syyllistynyt rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, 10 a §:ssä tarkoitettuun törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan tai mainitun lain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn julkiseen kehottamiseen rikokseen;

36 §

Ohjelmistotoimiluvan myöntäminen analogiseen radiotoimintaan

Liikenne- ja viestintäviraston on myönnettävä 34 §:ssä tarkoitettu ohjelmistotoimilupa sitä hakeneelle, jos:

- 3) ei ole ilmeistä syytä epäillä, että hakija rikkoo tätä lakia tai syyllistyy rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, 10 a §:ssä tarkoitettuun

Ehdotus

ikärajan noudattamisesta taikka syyllistyy rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, 10 a §:ssä tarkoitettuun törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan tai mainitun lain 34 a luvun 5 e §:ssä tarkoitettuun *terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen* ja toiminnan:

- 1) kesto on enintään kolme kuukautta; tai
- 2) viikoittainen kesto on enintään kaksitoista tuntia.

32 §

Ohjelmistotoimiluvan peruuttaminen

Toimilupaviranomainen voi peruuttaa toimiluvan osaksi tai kokonaan, jos:

- 1) ohjelmistotoimiluvanhaltija on toistuvasti ja vakavasti rikkonut tätä lakia, arpajaislain (1047/2001) 62 §:n 2 momentin 1 kohtaa arpojen myymisestä ja välittämisestä, kuvaohjelmalain 6 §:ää kuvaohjelman ikärajan noudattamisesta, tämän lain 27 tai 37 §:ssä tarkoitettuja toimilupaehtoja taikka syyllistynyt rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, 10 a §:ssä tarkoitettuun törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan tai mainitun lain 34 a luvun 5 e §:ssä tarkoitettuun *terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen*;

36 §

Ohjelmistotoimiluvan myöntäminen analogiseen radiotoimintaan

Liikenne- ja viestintäviraston on myönnettävä 34 §:ssä tarkoitettu ohjelmistotoimilupa sitä hakeneelle, jos:

- 3) ei ole ilmeistä syytä epäillä, että hakija rikkoo tätä lakia tai syyllistyy rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, 10 a §:ssä tarkoitettuun

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan tai mainitun lain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn julkiseen kehottamiseen rikokseen,

törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan tai mainitun lain 34 a luvun 5 e §:ssä tarkoitettuun *terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen*,

40 §

40 §

*Radioluvan myöntäminen**Radioluvan myöntäminen*

Radiolupa 34 §:n 2 momentissa tarkoitettuun toimintaan on myönnettävä, jos ei ole ilmeistä syytä epäillä, että hakija rikkoo tätä lakia tai syyllistyy rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan taikka 10 a §:ssä tarkoitettuun törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan tai mainitun lain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn julkiseen kehottamiseen rikokseen.

Radiolupa 34 §:n 2 momentissa tarkoitettuun toimintaan on myönnettävä, jos ei ole ilmeistä syytä epäillä, että hakija rikkoo tätä lakia tai syyllistyy rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan taikka 10 a §:ssä tarkoitettuun törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan tai mainitun lain 34 a luvun 5 e §:ssä tarkoitettuun *terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen*.

226 c §

226 c §

*Videonjakoalustan tarjoajaan sovellettavat velvollisuudet**Videonjakoalustan tarjoajaan sovellettavat velvollisuudet*

Videonjakoalustapalvelulla on oltava käyttöehdot. Videonjakoalustan tarjoajan on sisällytettävä käyttöehtoihin määräykset:

Videonjakoalustapalvelulla on oltava käyttöehdot. Videonjakoalustan tarjoajan on sisällytettävä käyttöehtoihin määräykset:

1) joissa kielletään sellaisten ohjelmien, käyttäjien tuottamien videoiden ja audiovisuaalisen kaupallisen viestinnän lataaminen videonjakoalustapalveluun, jotka sisältävät rikoslain:

1) joissa kielletään sellaisten ohjelmien, käyttäjien tuottamien videoiden ja audiovisuaalisen kaupallisen viestinnän lataaminen videonjakoalustapalveluun, jotka sisältävät rikoslain:

a) 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa rangaistavaksi säädettyä terroristisessa tarkoituksessa tehtyä julkista kehottamista rikokseen;

a) 34 a luvun 5 e §:ssä rangaistavaksi säädettyä *terrorismirikoksiin liittyvää julkista kehottamista*;

339 §

339 §

*Televisio-ohjelmiston ja tilausohjelmien palvelun ohjelmiston edelleen lähettämisen keskeyttäminen**Televisio-ohjelmiston ja tilausohjelmien palvelun ohjelmiston edelleen lähettämisen keskeyttäminen*

Voimassa oleva laki

Valtioneuvosto voi määrätä enintään kuukauden ajaksi keskeytettäväksi Suomen ulkopuolelta tulevan televisio-ohjelmiston ja tilausohjelmalvelun ohjelmiston edelleen lähettämisen, jos ohjelmistossa ilmeisellä tavalla toistuvasti:

3) syyllistytään rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa rangaistavaksi säädettyyn terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn julkiseen kehottamiseen rikokseen.

Ehdotus

Valtioneuvosto voi määrätä enintään kuukauden ajaksi keskeytettäväksi Suomen ulkopuolelta tulevan televisio-ohjelmiston ja tilausohjelmalvelun ohjelmiston edelleen lähettämisen, jos ohjelmistossa ilmeisellä tavalla toistuvasti:

3) syyllistytään rikoslain 34 a luvun 5 e §:ssä rangaistavaksi säädettyyn *terrorismirikoksiin liittyvään julkiseen kehottamiseen*.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosrekisterilain (770/1993) 6 b §:n 2 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 286/2021, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 b §

Otteeseen merkitään tiedot lainvoimaisesta päätöksestä, jolla henkilö on tuomittu:

7) rikoslain 34 a luvun 1 §:n nojalla terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, 34 a luvun 2 §:n nojalla terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, 34 a luvun 3 §:n nojalla terroristiryhmän johtamisesta, 34 a luvun 4 §:n nojalla terroristiryhmän toiminnan edistämisestä, 34 a luvun 4 a §:n nojalla koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, 34 a luvun 4 c §:n nojalla värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen tai 34 a luvun 5 §:n nojalla terrorismirikoksen rahoittamisesta;

6 b §

Otteeseen merkitään tiedot lainvoimaisesta päätöksestä, jolla henkilö on tuomittu:

7) rikoslain 34 a luvun 1 §:n nojalla terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, 34 a luvun 2 §:n nojalla terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, 34 a luvun 3 §:n nojalla terroristiryhmän johtamisesta, 34 a luvun 4 §:n nojalla terroristiryhmän *toimintaan osallistumisesta*, 34 a luvun 4 a §:n nojalla koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, 34 a luvun 4 c §:n nojalla värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen tai 34 a luvun 5 §:n nojalla terrorismirikoksen rahoittamisesta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 80 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 80 §:n 1 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 288/2021, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

80 §

80 §

Pakolliset poissulkemisperusteet

Pakolliset poissulkemisperusteet

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja taikka sen hallinto-, johtotai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätöstai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta rangaistukseen:

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja taikka sen hallinto-, johtotai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätöstai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta rangaistukseen:

7) rikoslain 34 a luvun 1 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos, 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu, 34 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu terroristiryhmän johtaminen, 34 a luvun 4 §:ssä tarkoitettu terroristiryhmän toiminnan edistäminen, 34 a luvun 4 a §:ssä tarkoitettu koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten, 34 a luvun 4 c §:ssä tarkoitettu värväys terrorismirikoksen tekemiseen tai 34 a luvun 5 §:ssä tarkoitettu terrorismirikoksen rahoittaminen.

7) rikoslain 34 a luvun 1 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos, 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu, 34 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu terroristiryhmän johtaminen, 34 a luvun 4 §:ssä tarkoitettu terroristiryhmän *toimintaan osallistuminen*, 34 a luvun 4 a §:ssä tarkoitettu koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten, 34 a luvun 4 c §:ssä tarkoitettu värväys terrorismirikoksen tekemiseen tai 34 a luvun 5 §:ssä tarkoitettu terrorismirikoksen rahoittaminen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 84 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 84 §:n 1 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 289/2021, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

84 §

84 §

Pakolliset poissulkemisperusteet

Pakolliset poissulkemisperusteet

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja taikka sen hallinto-, johtotai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätöstai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta rangaistukseen:

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja taikka sen hallinto-, johtotai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätöstai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta rangaistukseen:

7) rikoslain 34 a luvun 1 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos, 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu, 34 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu terroristiryhmän johtaminen, 34 a luvun 4 §:ssä tarkoitettu terroristiryhmän toiminnan edistäminen, 34 a luvun 4 a §:ssä tarkoitettu koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten, 34 a luvun 4 c §:ssä tarkoitettu värväys terrorismirikoksen tekemiseen tai 34 a luvun 5 §:ssä tarkoitettu terrorismirikoksen rahoittaminen.

7) rikoslain 34 a luvun 1 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos, 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu, 34 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu terroristiryhmän johtaminen, 34 a luvun 4 §:ssä tarkoitettu terroristiryhmän *toimintaan osallistuminen*, 34 a luvun 4 a §:ssä tarkoitettu koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten, 34 a luvun 4 c §:ssä tarkoitettu värväys terrorismirikoksen tekemiseen tai 34 a luvun 5 §:ssä tarkoitettu terrorismirikoksen rahoittaminen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain 47 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011) 47 §:n 1 momentin 4 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

47 §

47 §

Eräisiin rikoksiin syyllistyneiden ehdokkaiden ja tarjoajien sulkeminen tarjouskilpailusta

Eräisiin rikoksiin syyllistyneiden ehdokkaiden ja tarjoajien sulkeminen tarjouskilpailusta

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja taikka sen johtohenkilö tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa päättävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta:

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja taikka sen johtohenkilö tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa päättävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta:

4) rikoslain 34 a luvun 1 §:n mukainen terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos, 34 a luvun 2 §:n mukainen terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu, 34 a luvun 3 §:n mukainen terroristiryhmän johtaminen, 34 a luvun 4 §:n mukainen terroristiryhmän toiminnan edistäminen, 34 a luvun 4 a §:n mukainen koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten tai 34 a luvun 4 b §:n mukainen värväys terrorismirikoksen tekemiseen taikka yllytys, avunanto tai yritys edellä mainittuihin rikoksiin;

4) rikoslain 34 a luvun 1 §:n mukainen terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos, 34 a luvun 2 §:n mukainen terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu, 34 a luvun 3 §:n mukainen terroristiryhmän johtaminen, 34 a luvun 4 §:n mukainen terroristiryhmän *toimintaan osallistuminen*, 34 a luvun 4 a §:n mukainen koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten tai 34 a luvun 4 c §:n mukainen värväys terrorismirikoksen tekemiseen taikka yllytys, avunanto tai yritys edellä mainittuihin rikoksiin;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .